

**ÚJPESTI ARADI ÓVODA
ÚJPESTI ARADI ÓVODA CSÁNYI TAGÓVODÁJA
ÚJPESTI ARADI ÓVODA POZSONYI TAGÓVODÁJA**

**1043 BUDAPEST ARADI UTCA 9.
1043 Budapest Csányi László u. 30.
1043 Budapest Mártírok u. 1.**

**OM azonosító: 034295
Alapító okirat száma: 2/E/678212/2021.**

**KOMPLEX PREVENCIÓS ÓVODAI
PROGRAM**

ARADI ÓVODA

**PEDAGÓGIAI PROGRAM
2022.**

Porkolábné dr. Balogh Katalin
dr. Páli Judit
Pintér Éva
Szaitzné Gregorits Anna
és a
program készítésében résztvevő pedagógusok:

dr. Balázsné Szűcs Judit
Gal éné Falca Éva
Kilor Lászlóné
Kiss Judit
Maróthy Erzsébet
Tóth Ágnes
dr. Varga Józsefné

A program 2022-es felülvizsgálatában résztvevő pedagógusok:

Az Újpesti Aradi Óvoda
az Újpesti Aradi Óvoda Csányi Tagóvodájának és
az Újpesti Aradi Óvoda Pozsonyi Tagóvodájának pedagógusai

Komplex Prevenciós óvodai Program

Tartalomjegyzék

I ÓVODAI ADATLAP	6
II BEVEZETŐ.....	10
II.1 ÓVODAI ÉP.....	10
II.1.1 Programválasztásunk a statisztika tükrében	11
II.1.2 Óvodánk, programunk és a családi nevelés kapcsolata mindhárom óvodában.....	12
II.2 GYERMEKKÉPÜNK	13
III A KOMPLEX PREVENCIÓS ÓVODAI PROGRAM FEJLŐDÉSLÉLEKTANI, NEVELÉSFILLOZÓFIAI MEGALAPOZOTTSÁGA, A FEJLESZTÉS CÉLJA	16
III.1 A HARMONIKUS SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS.....	17
III.1.1 Interperszonális kapcsolatok.....	17
III.1.2 Az én-kép, önismeret – önértékelés	17
III.1.3 Új attitűdök, értékek, normák kialakítása.....	17
III.1.4 Az erkölcsi értékek alakítása.....	18
III.1.5 Az értelmi nevelés feladatai	18
III.1.6 A testi nevelés	18
III.2 AZ ISKOLAI POTENCIÁLIS TANULÁSI ZAVAROK MEGELŐZÉSE – PREVENCIÓJA	20
III.2.1 A fejlesztés alapja	20
III.2.2 A fejlesztőprogram alkalmazásának alapelvei	21
IV ÓVODAI NEVELÉSÜNK CÉLJA, FELADATA A KOMPLEX PREVENCIÓS ÓVODAI PROGRAM TÜKRÉBEN	21
IV.1 TERMÉSZETTES GYERMEKI MEGNYILVÁNULÁSOK.....	21
IV.1.1 Mozgás	21
IV.1.2 Játék	29
IV.1.3 A játék helye programunkban	35
IV.2 KULTÚRAÁTADÁS.....	38
V EGÉSZSÉGES ÉLETMÓD, A TEST ÁPOLÁS, AZ ÉTKEZÉS, AZ ÖLTÖZKÖDÉS, A PIHENÉS, A BETEGSÉG MEGELŐZÉS ÉS AZ EGÉSZSÉGVÉGŐRZÉS SZOKÁSAINAK ALAKÍTÁSA.....	38
V.1 EGÉSZSÉGES ÉLETMÓD	38
V.2 GYERMEK ÉS KÖRNYEZETE	42
VI A KOMPLEX PREVENCIÓS ÓVODAI PROGRAM ALKALMAZÁSÁNAK FELTÉTELENDSZÉRE	55
VI.1 AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI	55
VI.1.1 A gyermek és környezete sokoldalú megismerése.....	55
VI.1.2 A gyermek érési folyamataihoz igazított differenciált tervezés	56

VI.1.3 A fejlődés nyomonkövetése, az eredmények elemzése, szükséges korrekciója.....	57
VI.2 SZERVIZETI ÉS IDŐKERETEK	58
VI.2.1 Csoportszervezés.....	58
VI.2.2 Napirend, heti rend.....	58
VI.2.3 Tevékenységi formák idő- és szervezési jellemzői.....	59
VI.2.4 Az óvodai hagyományok ápolása, ünnepek, megemlékezések.....	59
GYERMEKKÖZÖSSÉGBELI KAPCSOLATOS HAGYOMÁNYOK	59
A NEVELÉSSSEL KAPCSOLATOS HAGYOMÁNYOK	60
VI.3 SZEMÉLYI ÉS TÁRGYI FELTÉTELEK	61
VI.3.1 Személyi feltételek.....	61
VI.3.2 Tárgyi feltételek.....	61
VI.4 A PROGRAM MEGVALÓSÍTÁSÁNAK FELTÉTELEI	62
VI.5 FELLENŐRZÉS, ÉRTÉKELÉS	62
VI.5.1 A fejlesztőmunka hatékonyságának ellenőrzése pedagógiai-diagnosztikai eszközökkel.....	62
VI.5.2 Programellenőrzés és értékelés.....	63
VII ÓVODÁNK KAPCSOLATRENDSZERE	64
VII.1 CSALÁD - ÓVODA.....	64
VII.2 KAPCSOLATTARTÁS, TAPASZTALATCSERE EGYÉB NEVELÉSI, OKTATÁSI, SZAKSZOLGÁLATI, KULTURÁLIS INTÉZMÉNYEKKEL.....	65
VII.3 KAPCSOLAT A FENNTARTÓVAL, A PEDAGÓGIAI SZAKSZOLGÁLATOKKAL.....	65
VII.4 KAPCSOLAT A KOMPLEX PREVENCIÓS ÓVODAI PROGRAMOT ÁTVEVŐ NEVELÉSI INTÉZMÉNYEKKEL.....	66
VIII GYERMEKVÉDELLEM	67
IX SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ, ÉRZÉKSZERV FOGYATÉKOS, BESZÉDFOGYATÉKOS, ENYHE ÉRTELMI FOGYATÉKOS, AUTISZTIKUS, AUTISTA ÉS A MEGISMERŐ FUNKCIÓS VAGY VISELKEDÉS FEJLŐDÉSÉNEK TARTÓS ÉS SÚLYOS VAGY SÚLYOS RENDELLENESSÉGÉVEL KÜZDŐ GYERMEKEK INTEGRÁLT NEVELÉSÉNEK PROGRAMJA, KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ GYERMEKEK	68
IX.1 BEVEZETÉS.....	68
IX.1.1 Fogalmi meghatározások és az intézmény feladatai.....	69
IX.2 AZ INTEGRÁCIÓ CÉLJA.....	73
IX.3 FELADATAINK.....	74
IX.3.1 Általános feladatok.....	74
IX.3.2 Feladataink a helyi pedagógiai programunk tartalmának közvetítése során.....	75
IX.4 KOMPETENCIÁK, FELTÁTÁSI, FEJLESZTÉSI ELVEK.....	75
IX.4.1 A rehabilitációs, rehabilitációs ellátás közös elvei.....	75

IX.5 KOMPETENCIÁK	78
IX.5.1 Gyógypedagógus	78
IX.5.2 Logopédus	78
IX.5.3 Óvodapedagógus	78
IX.5.4 Pedagógiai asszisztens	78
IX.6 SZERVEZETI-, KERET- ÉS ESZKÖZRENDSZER	79
IX.6.1 Az integrációhoz szükséges személyi, tárgyi feltételek biztosítása	79
ZÁRÓGONDOLAT	81
ÉRVÉNYESSÉGI ZÁRADÉK	81
LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK	82
X MELLÉKLETEK	83
X.1 A TELJESZTŐPROGRAM	83
X.2 ISMERKEDŐ-LAP	93
X.3 GYERMEKKÉK FEJLŐDÉSENEK NYOMONKÖVETÉSE	99
X.4 ÓVODÁNKBAN LÉTREJÖTT SZELLEMI ALKOJÁSOK JEGYZÉKE	107

I ÓVODAI ADATLAP

Név: **Újpesti Aradi Óvoda**

OM azonosító: 034295

Székhely: 1043 Budapest, Aradi utca 9.

Tagintézményei:

1. *Újpesti Aradi Óvoda Csányi Tagóvodája*, 1043 Budapest, Csányi László u.30.
2. *Újpesti Aradi Óvoda Pozsonyi Tagóvodája*, 1043 Budapest, Mártírok u.1.

Egységes szerkezetbe foglalt Alapító Okirat

Budapest Főváros IV. kerület Újpest Önkormányzat Képviselő-testülete

- a 2011. évi CXCV. törvény az államháztartásról,
- az 1990. évi LXV. törvény az önkormányzatokról (a továbbiakban: Önkormányzati törvény),
- a 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól,
- az 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról (a továbbiakban: Közoktatási törvény),
- a 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről
- az 1992. évi XXXIII. törvény a közalkalmazottak jogállásáról
- a 2011. évi CXCVI. törvény a nemzeti vagyonról
- a 138/1992. (X.8.) Korm. rendelet a közalkalmazottakról szóló 1992. évi XXXIII. törvény végrehajtásáról a közoktatási intézményekben,
- a 368/2011. (XII.31.) Korm. rendelet az államháztartásról szóló törvény végrehajtásáról,
- az 56/2011. (XII.31.) NGM. rendelet a szakfeladat-rendről és az államháztartási szakágazati rendről jogszabályok tartalmi követelményeinek megfelelően

Összevont intézmény alapításának éve: 1980.

A hatályos, egységes szerkezetbe foglalt alapító okirat száma: 2/E/678212/2021. (2021. 08. 31.)

Az összevont intézmény alapításának időpontja: 1980.05.15.
(Aradi Óvoda – 1977., Csányi Óvoda - 1933., Pozsonyi Óvoda - 1970.)

Költségvetési szerv alapítója, jogutódja:

Budapest Főváros IV. kerület Újpest Önkormányzata
1041 Budapest, István út 14.

Költségvetési szerv fenntartója, irányító szerve:

Budapest Főváros IV. kerület Újpest Önkormányzat Képviselő-testülete
1041 Budapest, István út 14.

A költségvetési szerv típusa:

Óvoda

A költségvetési szerv besorolása, gazdálkodással összefüggő jogosítványai:

Jogállása:

Önálló jogi személy

Gazdálkodási besorolása:

Az előirányzatok feletti rendelkezési jogosultság szempontjából önállóan működő költségvetési szerv. A gazdálkodással kapcsolatos pénzügyi- és számviteli szolgáltatásokat, feladatokat a hatályos jogszabályoknak megfelelően Budapest Főváros IV. kerület Újpest Önkormányzat Gazdasági Intézménye végzi. (Személyi juttatásokkal önállóan gazdálkodunk, dologi kiadások keretgazdálkodással működnek. Önálló gazdasági- és belső ellenőrzést nem működtetünk.)

A költségvetési szerv illetékessége, működési köre:

Budapest, Főváros IV. kerület

A fenntartó által meghatározott körzet (felvételi körzet)

Azonosító adatok:

OM azonosító: 034295

Törzskönyvi azonosító: 4/2011/3/13

KSH azonosító: 0104021

Szakfeladat számok és elnevezésük:

Szakágazat száma és megnevezése: 851020 Óvodai nevelés

Szakágazat száma	Szakfeladat száma	Elnevezés
alap szakfeladat 851020	851011	Óvodai nevelés, ellátás
	851012	SNI gyermekek óvodai nevelése, ellátása
további szakfeladat	562912	Óvodai intézményi étkeztetés
	562917	Munkahelyi étkeztetés
	680002	Nem lakóingatlan bérbeadása, üzemeltetése

Az Intézmény alaptevékenységének besorolása kormányzati funkciók szerint:

091 110	Óvodai nevelés, ellátás szakmai feladatai
091 120	SNI gyermekek óvodai nevelésének, ellátásának szakmai feladatai
091 140	Óvodai nevelés, ellátás működtetési feladatai
096 015	Gyermekeztetés köznevelési intézményben
096 025	Munkahelyi étkeztetés köznevelési intézményben

Adószám: 16907212-1-41

Számlavezető pénzintézet megnevezése, bankszámlaszáma:

Raiffeisen Bank

12010422-00208691-00100009

A költségvetési szerv tevékenységei

Szakágazati besorolása 851020

- óvodai nevelés

Alaptevékenysége:

- óvodai nevelés, amely a gyermek három éves korában kezdődik és addig az időpontig tart, ameddig a gyermek a tankötelezettség teljesítését meg nem kezdi;
- a szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleménye alapján sajátos nevelési igényű, a többi gyermekkel integráltan együtt nevelhető

gyermkek, óvodai ellátása a következő fogyatékossággal rendelkező óvodásokra kiterjedően:

- ❖ nagyothalló,
 - ❖ gyengénlátó,
 - ❖ enyhe értelmi fogyatékos,
 - ❖ beszéd-fogyatékos,
 - ❖ autizmus spektrumzavarral, egyéb pszichésfejlődési zavarral küzdő
- óvodai intézményi gyermek-étkeztetés.

A szakmai feladatokat a nemzeti köznevelésről szóló törvényben és a vonatkozó jogszabályokban előírtak szerint látja el, az intézményvezető által jóváhagyott pedagógiai program alapján.

Alap- illetve speciális feladatai:

A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény és Magyarország központi költségvetéséről szóló 2011. évi CLXXXVIII. törvény szerint szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleménye alapján sajátos nevelési igényű, a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének tartós és súlyos rendellenességével küzdő, a többi gyermekkel együtt nevelhető gyermek ellátása.

A 2012. szeptember 1-jén hatályba lépő nemzeti közneveléséről szóló 2011. évi CXCV. törvény szerint szakértői bizottság szakértői véleménye alapján különleges bánásmódot igénylő, sajátos nevelési igényű, egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzdő, a többi gyermekkel együtt nevelhető gyermek ellátása.

Az intézmény rendszeresen ellátott vállalkozási tevékenységet **nem** folytat.

A rábízott vagyon feletti rendelkezési jog:

A költségvetési szerv ingó és ingatlan vagyon használatáért használati díjat nem fizet. Az ingatlanok felett kizárólag a tulajdonos rendelkezik. A költségvetési szerv a rábízott vagyon használatával az e tárgyra vonatkozó, mindenkor hatályos jogszabályok által szabályozott módon szabad kapacitáshasznosítást végezhet, mely alaptevékenységet nem sérthet.

II BEVEZETŐ

A Pedagógiai Programunk - összhangban a közoktatás fejlesztési törekvésekkel - a gyermekek óvodai nevelésében érvényesítendő elveinket fogalmazza meg.

Helyi programunk elkészítésénél figyelembe vettük:

- 363/2012.(XII.17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjának módosítása
- a Magyar Köztársaság (Alkotmányát) Alaptörvénye
- 2011. évi CXCV. Törvény 94.§ (4) bekezdés a) pontjában kapott felhatalmazás alapján, az alaptörvény 15. cikk (1) bekezdésben foglalt feladatkörében eljárva
- 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról
- 363/2012. (XII. 17.) Korm. rend. az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjáról
- 2/2005. (III. 1.) OM rendelet a Sajátos Nevelési Igényű gyermekek irányelvéről
- a gyermekek jogairól szóló ENSZ alapdokumentumot
- az 1997. évi XXXI. Törvény-t a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
- a Komplex Prevenciós Óvodai Programot, valamint a helyi adottságokat, sajátosságokat.

A Komplex Prevenciós óvodai Program 15 éves kutatói és óvodai gyakorlati munka eredményeként jött létre. Megőrzi azokat az értékeket, melyekre a hazai óvodapedagógia is épít, ötvözi azokat a korszerű fejlődés lélektani, neurológiai, gyógypedagógiai eredményekkel.

II.1 ÓVODAKÉP

Az *intézményes nevelés* - így az óvoda értékmegőrző- és közvetítő funkciója mellett- *alapvető feladata* a kultúra átadása az életkori sajátosságokhoz optimálisan illeszkedő nevelési módszerekkel oly módon, hogy abban az örök emberi értékek saját kultúránk színeivel gazdagodjanak.

Céljaink meghatározásánál abból a meggyőződésből indultunk ki, hogy a prevencióra, a korai fejlődés tudatos támogatására, az alapkészségek kialakítására, fejlesztésére, a felzárkóztatásra és a tehetséggondozásra szükség van. Ezt 15 éves saját óvodai gyakorlatunk támasztja alá. 1996-ban az Országos Közoktatási Intézet felkérésére Porkolábné dr. Balogh Katalin az ELTE kandidátusa, docense, dr. Páli Judit egyetemi docens és Pintér Éva óvodai szaktanácsadó vezetésével óvodánk munkacsoportja elkészítette a Komplex Prevenciós óvodai Programot, mely 1997-ben bekerült az országosan választható, minősített pedagógiai programok sorába.

Fejlődés lélektani kutatások igazolják, hogy a gyermekek genetikai programja csak és kizárólag megfelelő környezeti tényezők, és feltételek biztosításával

bontakozhat ki, fejlődésük alapja a mozgás és a játék. A mozgás a gyermekek legtermészetesebb megnyilvánulása, a játékmegteremti kapcsolatokat környezetükkel, alapvető tevékenységük, melyen keresztül megismerik a világot. *A játék* segíti őket abban, hogy majdani életük során helyesen tájékozódjanak, viselkedjenek, cselekedjenek a különböző élethelyzetekben.

Az együttmozgás és közös játék öröme együttgondolkodássá, párbeszéddé alakul át, így kultúránk elemei a gyermekek aktív tevékenységével válnak világképük részévé.

Az optimális környezeti feltételek megtervezése és megszervezése a felkészült *óvodapedagógus feladata*.

Az óvodapedagógusnak úgy kell közvetítenie kultúránkat, hogy ezáltal az óvodás gyermekek érzelmileg, szociálisan és értelmileg gazdagodjanak, képességeik kibontakoztassanak. A későbbiek során képessé váljanak más kultúrák, hagyományok értékeinek befogadására, élethosszig tartó tanuláskoruk során. A felnőtt szakembernek ismerni kell a módját és vállalnia a felelősséget, hogy úgy vezesse el a gyermeket az iskola küszöbéig, hogy új feladatokra felkészültek legyenek, s e közben boldog gyermekkorukat is megőrizhessék!

A Pedagógiai Programunk tehát a Komplex Prevenciós óvodai Programmal megegyezik, kiegészítve azt intézményünkre jellemző tényekkel és adatokkal.

II.1.1 Programválasztásunk a statisztika tükrében

A statisztikai adatok és tapasztalataink azt a tényt tükrözik, hogy a szülők az anyagi javak megszerzésére sokszor több időt fordítanak, mint gyermekük nevelésére, közös családi életükre. Ennek következményeként a gyermekek egyre több időt töltenek az intézményben, ezért számukra az óvodai élet jelentősége egyre inkább növekszik. Felelősségünk abban rejlik, hogy a megnövekedett nevelési feladataink végzése során (pozitív példaadásunkkal) a családi nevelés elsődlegessége ne esorbujon.

Óvodánk adatai a magyarországi, budapesti statisztikák átlagához közelítenek, ezért tartottuk fontosnak olyan program választását, amely:

- segíti az esélyegyenlőség kialakítását, a gyermekek részképességeinek, képességeinek fejlesztését,
- segíti a felzárkóztatást,
- lehetőséget ad a kiemelkedő képességű gyermekek felismerésére, képességeik megerősítésére, kibontakoztatására,

II.1.2 Óvodánk, programunk és a családi nevelés kapcsolata mindhárom óvodában

Az általunk választott és kidolgozott Komplex Prevenciós óvodai Program lehetőséget ad a lakótelepi és ingerszegény környezet ellensúlyozására a „Fejlesztőprogram” alkalmazásával az óvodai élet minden területén (pl. tapasztalatszerzéssel a környező világ megismerésére - Kéttúraátadás, mozgásfejlesztés - Mozgásfejlesztő program, Játék, stb.), az egyéni differenciált bánásmód alkalmazásával.

Az Aradi Óvoda sajátos arculatát erősíti a - programhoz kapcsolódva egy, illetve két napos kirándulások, Tarzan Park, Állatkert, múzeumlátogatások, színházi előadások, sportolási lehetőségek (úszás, cselgáncs, korecsolya, külön torna) mellett a hagyományos ünnepeken túl nagyszabású gyermeknapunk, alma-napunk, Luca-napi, adventi készülődésünk szervezése.

A Csányi Tagóvoda sajátos arculatát erősíti:

- az ételérzékenységekben szenvedő gyermekek fogadása
- az angol nyelvvel való ismerkedés játékos formában döntéshozóként
- néplánc
- sportolási lehetőségek (korecsolya, úszás és cselgáncs)
- Tarzan Park
- jó időben a mindennapos testnevelés és a testnevelés foglalkozásokat az udvaron tartjuk
- hagyományaink közé tartozik az Apák napja, Adventi készülődés, Föld napja, Húsvéti vásár, őszi és tavaszi buszos kirándulás

A Pozsonyi Tagóvoda sajátos arculatát erősíti:

- az ételérzékenységekben szenvedő gyermekek fogadása. Ezt a feladatot a bölcsőde és az óvoda jó kapcsolata révén tudja teljesíteni (a bölcsődei konyha biztosítja számukra az ételt),
- a betegségek megelőzése, ill. az egészség megőrzése céljából létrehozott sószerba, amely évek óta folyamatosan működik a téli időszakban,
- a német nyelvvel való ismerkedés, mely játékos formában, óvodai időn kívül (a Német Kisebbségi Önkormányzat elismerésével és esetenkénti támogatásával) történik, a szülők igényeinek megfelelően.

Az óvoda (mint szolgáltató intézmény) *és a család együttnevelését* mindhárom óvodában erősítjük azáltal, hogy a hagyományos kapcsolattartási formákon túl (szükség szerinti fogadóóra, nyílt nap – nyílt hét, szülői értekezlet, családlátogatás a szülő kérésére, beszélgetések) az ünnepekre, rendezvényekre közösen készülődünk a szülőkkel. A közös készülődés alatt közelebb kerülhetnek egymáshoz óvodák, szülők,

egyenként. A család minden tagját érintő programokat (vetélkedő, közös kirándulás, Tarzan Park, Luca-napi vásár, a csoportról készített videofelvétel közös megtekintése, gyermekek évszakköszöntő műsora, gyermeknap, alma-nap, ismeretterjesztő előadások, Újpesti Futónapokon való részvétel, stb.) szervezünk.

Hagyomány, hogy havonta, vagy a hagyományos ünnepekhez kapcsolódva báb, illetve színelőadást láthatnak a gyerekek, melyek megtartására igényes hivatásos előadóművészeket hívunk.

A nagy csoportosok ballagással, ünnepi hangulatban búcsúznak csoportjuktól, óvodánktól.

A statisztikai adatokból kitűnik, és a tapasztalatok és a kutatások is azt bizonyítják, hogy az átlagosnak mondható családi háttér ellenére a gyermekek nagy százaléka igényel fokozott egyéni bánásmódot. Programunk kidolgozásánál ezért fektettünk nagyobb hangsúlyt a mozgás, az egészséges életmód és a kultúraátadás területeire.

II.2 Gyermekképünk

Nevelőtestületünk azt az **alapelvet** vallja, hogy a gyermeki személyiség egyedül, mással nem helyettesíthető és szociális lény, mint fejlődő személyiséget szeretetteljes gondoskodás és különleges védelem illeti meg. A gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, s ebben az óvoda kiegészítő, esetenként hátrányosokkentő szerepet tölt be.

Társadalmunk általánosan elfogadott eszményképe a minél többoldalúan fejlett ember. Óvodai nevelésünk gyermekközpontú, a családi nevelés kiegészítője, segítője. Célunk az érzelmi biztonság megteremtésével, hogy **testileg, szellemileg, szociálisan** egészségesen fejlett, harmonikus személyiséggé, az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettségi szintet elérő gyermekekkel neveljünk, egyéni és életkori sajátosságukat, fejlődési ütemüket figyelembe véve. Az óvodai nevelés a gyermeki személyiség teljes kibontakozásának elősegítésére irányul, az emberi jogok és a gyermekkel megillető jogok tiszteletben tartásával; oly módon, hogy minden gyermek egyenlő eséllyel részesülhessen a színvonalas nevelésben.

Az intézményünkbe kerülő **gyermekek nevelése során arra törekszünk**, hogy önmagukhoz képest, a bennük rejlő képességekből minél többet kibontakoztassunk; érzelmileg, erkölcsileg és értelmileg gazdagodjanak, képességeik kiteljesedjenek.

Célunk, hogy szűkebb közösségük aktív tagjává váljanak, fogadják el, és együttműködően alakítsák annak szokás és szabályrendszerét. Ennek érdekében óvodánk nevelőtestülete biztosítja lehetőségeihez mérten a nevelési, személyi és tárgyi feltételeket.

A gyermekfejlődő személyiségt. fejlettségét genetikai adottságok, az érés sajátos törvényszerűségei, valamint a külső környezeti hatások együttesen határozzák meg. A személyiség szabad kibontakozásában a **gyermeket** körülvevő személyi és tárgyi

környezet szerepe meghatározó. Az óvodai nevelés gyermekközpontú, befogadó, a gyermeki személyiség kibontakozásának elősegítésére törekszik, biztosítva minden gyermek számára, hogy egyformán magas színvonalú és szeretetteljes nevelésben részesüljön, a meglévő hátrányai csökkenjenek. Nem ad helyet semmiféle előítélet kibontakozásának.

Feladatunk, hogy minden gyermekben kibontakoztassuk a testi, szellemi és erkölcsi képességek, pozitív tulajdonságok lehetséges maximumát, vigyázva arra, hogy bármely képességet fejlesztjük, ez nem járhat a többi képesség elhanyagolásával. Életkoruknak megfelelően fejlett, kiegyensúlyozott, játsszani szerető és tudó, lehetőségeihez mértén aktív, kreatív, társaival és felnőttekkel egyaránt kommunikálni tudó **gyermekeket** szeretnénk, nevelni. Olyanokat, akik képesek fejlettségüknek megfelelően bizonyos szabályok betartására, **gondolataik**, **érzéseik** kifejezésére.

Alapelvünk, hogy a gyermeki személyiséget elfogadás, tisztelet, szeretet, megbecsülés és bizalom övezi; nevelésünk tegye lehetővé és segítse a gyermek személyiségfejlődését, a gyermek egyéni készségeinek és képességeinek kibontakoztatását; az általunk alkalmazott pedagógiai hatások igazodjanak a gyermek személyiségéhez.

A gyermekek különböző szokásokkal, szociális háttérrel, erkölcsi értékekkel rendelkező családból kerülnek az óvodába. A közösségi élet normáit jelentő szokások alapozzák meg a közösségi beállítódási és a fejlettebb közösségi magatartás alakulását is. **Nevelésünk során arra törekszünk**, hogy egyéniségük megtartásával merjék véleményüket tisztelettudóan, őszintén, kulturáltan elmondani. Legyenek nyitottak mások véleményének meghallgatására és elfogadására. Tudják elfogadni és tolerálni a máságot.

Feladatunk a gyermekek személyiségének formálása elsősorban saját példamutatásunkkal, a pozitív magatartási minták megerősítésével. Fő célunknak tartjuk, hogy már kisgyermekkorban megalapozzuk azokat a képességeket, készségeket, amelyek a későbbiekben egy pozitív személyiség kibontakoztatását segíthetik elő.

Ennek megvalósítása érdekében biztosítjuk

- a gyermeki szükségletek kielégítését, az érzelmi biztonságot nyújtó derűs, szeretetteljes óvodai légkör megteremtését;
- a testi, a szociális és az értelmi képességek egyéni és életkor-specifikus alakítását;
- a gyermeki közösségben végvezhető sokszínű – az életkornak és fejlettségnek megfelelő – tevékenységeket, különös tekintettel a mással nem helyettesíthető játékra;
- e tevékenységeken keresztül az életkorhoz és a gyermek egyéni képességeihez igazodó műveltség tartalmakat, emberi értékek közvetítését;
- a gyermek egészséges fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges személyi, tárgyi környezetet.

Az óvodai tapasztalategyűjtések, tevékenységek megszervezésével, nevelőmunkánkkal *szeretnénk elérni*, hogy a gyermekek érdeklődő, nyitott - a világ és embertársai iránt -, a szépre fogékony, a természetet és környezetét ismerő, szerető és óvó, munkájukban igényesek és lehetőségeikhez mértén kreatívak legyenek. Életkoruknak megfelelően tudják felismerni képességeiket, legyenek tisztában saját értékeikkel, a közösségben elfoglalt helyükkel. Ezt, az óvodában elindított folyamatot az iskolának kell lehetőség szerint kiteljesítenie. A problémák megoldását kíséreljék meg, sikertelenség esetén merjenek segítséget kérni. Programunkkal megkönnyítjük, hogy képesek legyenek az iskolai élet szabályait és követelményeit elfogadni, betartani, legjobb tudásuk szerint teljesíteni.

III A Komplex Prevenció óvodai Program fejlődéslélektani, nevelésfilozófiai megalapozottsága, a fejlesztés célja

A Komplex Prevenció óvodai Program épít a hazai tradicionális nevelési értékekre (Óvodai nevelés országos alapprogramja, óvodakép-gyermekkép) átválasztva azokat a korszerű fejlődés és neveléslélektani, neurológiai, gyógypedagógiai eredményekkel.

A Komplex Prevenció óvodai Program fejlődés és neveléslélektani megalapozottsága révén *fő feladatának tekinti* - a 3-6 éves gyermekek életkori és egyéni sajátosságainak, eltérő fejlődési ütemének (érési jellemzőik) szem előtt tartásával

- az *egészséges harmonikus személyiségfejlesztést*, a sikeres iskolai beilleszkedéshez szükséges *testi, szociális és értelmi érettség* kialakítását,
- az iskolai *potenciális tanulási zavarok megelőzését*, az óvodai nevelési feltételek sajátos megszervezésével.

A Nemzeti Köznevelési Törvény lehetőséget biztosít a lassabb ütemben fejlődő, a 6. életévüket betöltött gyermekek számára a későbbi iskolakezdeésre. Programunkban az életkori határok így értendők.

A jelzett területeken történő *fejlesztés - értelmezésünk szerint*: a gyermek érési folyamatahoz igazított, életkori sajátosságainak megfelelő, ahhoz messzemenően illeszkedő eszközökkel történő *támasznyújtás*, amely az éppen fejlődő somatikus és pszichés funkciók kibontakoztatásához biztosít szociális és tárgyi környezetet.

Ebben meghatározó a 3-6 éves kor alapvető sajátossága: - az érzelmi biztonság alapszükséglete, az érzelemvezérelt megismerés, az élmény fonalán haladó gondolkodás.

A testi-lelki szükségletek kielégítése *a gyermekek alapvető joga*, melyre programunk messzemenően törekszik.

III.1 A harmonikus személyiségfejlesztés

A harmonikus személyiségfejlesztésben a 3-6 évesekre jellemző pszicho szociális fejlődés összetevőit vesszük alapul.

III.1.1 Interperszonális kapcsolatok

Alapvető feladat az *interperszonális kapcsolatok* új formáinak alakítása, mely egyaránt értendő a *gyermek-felnőtt és gyermek-gyermek* kapcsolata, hogy értelmes kooperációra alkalmassá váljanak. Ehhez szükséges a kapcsolat érzelmi igényének és a kapcsolattérvétel képességének folyamatos fejlesztése, elsősorban az óvodapedagógus modellezése és a szoktatás révén.

III.1.2 Az én-kép, önismeret – önértékelés

Az *énkép-önismeret-önértékelés* fejlesztése, a gyermek természetesen megnyilvánulásaira és teljesítményére adott konkrét és pozitív megerősítések által. Ennek eredményeként képesek felmérni saját helyzetüket a csoportban, képesek az önálló helyzetmegoldásokra (autonómok), hatékonyak (kompetensnek) érzik, észlelik magukat, így önérvényesítésük szociálisan elfogadható módon, teljesítményen keresztül történik.

III.1.3 Új attitűdök, értékek, normák kialakítása

Alapvető, hogy a gyermekek megismerjék és gyakorolják a *társas együttélés, önérvényesítés alapvető szabályait*:

- egymásra figyelés, megértés együttérzés, egymáshoz alkalmazkodás, egymás segítése, elfogadása, tisztelete. Együttműködés a társakkal. Bocsánatkérés és megbocsájtás. Udvariasság.
- a nevelési helyzetekben az összpontosításra, erőfeszítésekre való képesség mellett a jó megoldásra ösztönző belső igény, belső motiváció, (igénynívó) alakítása, a jól elvégzett „feladat” utáni megelégedettség, mint jutalom - értékének alakítása,
- az érzelmi átélés, az érzelmek felismerésének és saját érzelmek pontos kifejezésének alakítása, az érzelmek feletti - életkorban elvárható kontroll erősítése.
- kudarcitűrő képesség kialakítása

III.1.4 Az erkölcsi értékek alakítása

Az erkölcsi értékek kialakítása, finomítása a szociális erkölcsi normák felfogásán, beépülésén keresztül:

- a jó - rossz felismerése, az őszinteség, igazmondás, igazságosság, felelősségvállalás, a gyengébb védelme, segítése - saját élethelyzeteikben való meg tapasztalása, érzelmi átélése mellett - megfelelő értelmezéssel párosulva, s a nevelő személyes példáján keresztül.
- Az egész napot, minden tevékenységet átható feladat. A gyermeki személyiségfejlődés egyik alappillére. Érvényesülnie kell a fokozatosság elvének, azaz csak fokozatosan alakítható, formálható.
Kiindulási alapja:
 - az állandó értékrend
 - a derűs, szeretetteljes légkör, a bizalom, az elfogadás, a megértés valamint,
 - hogy minden gyermek azt érezze, alapvetően jónak tartjuk őt és a jót feltételezzük róla.
- Nagyon fontos a család értékrendjével való összehangolás, támasznyújtás a családnak, a szociokulturális különbségek figyelembevételével.
- Fontos figyelemmel kísérni, hogy az interiorizáció, belsővé válás megtörtént-e, hiszen ez a személyiség formálódásának záloga.

III.1.5 Az értelmi nevelés feladatai

Ezen belül feladat a kultúraátadás hatásrendszerében az óvodai nevelési módszerek segítségével a gyermek spontán szerzett tapasztalatainak, ismereteinek a rendszerezése, célrányos bővítése oly módon, hogy ezen keresztül fejlődjenek megismerő, kognitív képességei, így:

- egyre pontosabb, valósághű észlelés,
- figyelemösszpontosításra való képesség,
- valósághoz közelítő képzeleti működés,
- reprodukív emlékezet,
- problémamegoldó és kreatív gondolkodás,
- az alakuló fogalmi gondolkodás,
- összefüggések felismerése, logikus gondolkodás

III.1.6 A testi nevelés

A testi nevelés átfogó tevékenység és feladatrendszerét elsősorban a gondo zás és a mozgás által kívánjuk megvalósítani. E két tevékenység az egész óvodai életet átszövi. A gondo zás elsősorban az óvodapedagógus feladata. Folyamatos odafigyelésével biztosítja a gyermekek komfortérzetét. A gyermek jó közérzete adhat

alapot az összes óvodai tevékenységhez. A gyermek legalapvetőbb, természetes megnyilvánulási formája a *mozgás* is csak akkor lehet fejlesztő hatást, ha azt a gyermek kellemes, nyugodt, biztonságos környezetben, jó közérzettel, örömmel végzi.

Ezért a testi nevelésben *fő feladatunk*:

- Sokirányú gondozási tevékenységgel a gyermek komfortérzetének biztosítása, a gyermek ilyen irányú igényeinek felkeltése, jó szokások kialakítása.
- A természetes mozgáskedv fenntartása, a mozgás megszerettetése.
- Rendszeres mozgással egészséges életvitel kialakítása.
- Testi képességek, fizikai erőnlét fejlesztése.

III.2 Az iskolai potenciális tanulási zavarok megelőzése - prevenciója

A Komplex Prevenciós óvodai Program tudatosan felvállalja az *iskolai tanulási képességeket meghatározó funkciók fejlesztését*, így a potenciális tanulási zavarok korai kiszűrését és megelőzését is.

E pszichikus funkciók az *észleléses és finommotoros struktúrákat érintik*, melyek intenzív fejlődése 3-7 éves korra jellemző, így kibontakoztatásukhoz és begyakoroltatásukhoz is e szakasz a szenzitív periódus, itt nyílik mód optimális támogatásukra.

A Komplex Prevenciós óvodai Program a *fő nevelési területeken végzett feladatokba integrálva, indirekt nevelési módszerekkel realizálja* pszichikus funkciók fejlesztését, a gyermeki spontán aktivitásra épít.

III.2.1 A fejlesztés alapja

A tanulási képességeket meghatározó struktúrák *fejlesztésénél* több elméleti megfontolásból is a mozgásra alapozunk.

- A 3-6 éves korosztály alapvető, legtermészetesebb megnyilvánulási formája, önmegvalósítási módja a *mozgás*. Viszonylag e területen tekinthető homogénnek ez a korosztály az óvodáskor kezdetén.
- A mozgásos tapasztalatokból gyökerezethetők az *értelmi műveletek*, - egyben az önmagunkról kialakított *testséma* is, amely a pszichés-én idegéletani leképeződése.
- A mozgás, finommotorika célzott fejlesztésén keresztül *több struktúrát is kedvezően befolyásolhatunk*, így a testséma, lateralitás, testdimenziók, térpercepció alakulását is.

A mozgás szocializációs hatása az alábbi területeken igazolható:

- A sikeresen elvégzett mozgásos feladat növeli a *hatékonyság* (én-kompetencia) érzését, a mozgás feletti kontroll, az *én-kontroll funkciókat* erősíti, a mozgásos feladatok kivitelezésére fordított összpontosítás a *figyelemkoncentrációt*, a kitartást, az erőfeszítésekre való képességet fokozza.
- A mozgásos feladatok elvégzésére adott konkrét visszajelzés a gyermek számára felfogható értékelés *én-képének alakulásához*.
- A társakkal végzett *együttmozgások* konkrét tapasztalatokat hordoz a gyermek *én-hatásainak* - a másik észlelésének megtanulásához, végső soron a *kooperációkialakulásához*.
- Az enyhébb idegéletani ártalmak, diszfunkciók rendezésében is a mozgás lehet a kiindulás és adekvát eszköz.

- A gazdag mozgásos tapasztalat a *nyelvi szimbolikus leképezéssel*, segíti a konkrét eseményes tapasztalatok beépülését, az absztrakt struktúrák gazdagodását.

III.2.2 A fejlesztőprogram alkalmazásának alapelvei

- szervesen illeszkedjen a Pedagógiai Programba.
- messzemenően építsen a gyermek érzelmi - belső motivációjára,
- lehetőség szerint kapcsolódjon a gyermek spontán tevékenységéhez,
- az óvodai nevelés egész időtartamára elosztott, folyamatos - következetes alkalmazást igényel,
- az óvoda egésznapos életrendjének minden mozzanatához kapcsolható legyen,
- alapvető követelmény a gyermek jó közérzetének biztosítása, ezért a fáradás jeleit észlelve - módszerváltás, vagy teljes elhagyása az ésszerű.

IV Óvodai nevelésünk célja, feladata a Komplex Prevenációs Óvodai Program tükrében

Pedagógiai Programunk fő törekvése, hogy a tanulási képességek célzott fejlesztésével minden gyermeket lehetőségeihez mérten felkészítsünk a zökkenőmentes iskolakezdésre, az iskolai beilleszkedésre.

A Komplex Prevenációs óvodai Program tartalmi kidolgozásánál a gyermek alapvető megnyilvánulási módjára és fő tevékenységi formájára, a *mozgásra és játékra* alapozva szervezzük a főbb nevelési területeken végzendő pedagógiai és pszichológiai feladatokat. A Komplex Prevenációs óvodai Program nevelési keretét egyfelől a *gyermektermészetes megnyilvánulási formái*, másfelől az *óvoda kultúrártadó hatásrendszerének egyítése, kölcsönössége, harmóniája határozza meg.*

IV.1 Természetes gyermeki megnyilvánulások

IV.1.1 Mozgás

A mozgás a gyermek legtermészetesebb megnyilvánulási formája. A mozgás fejlődését a születéstől a kisgyermekkorig általában figyelemmel kísérik, fontosnak tartják. Köztudott ugyanis az a tény, hogy ebben az életszakaszban a gyermek mozgásának fejlettsége képet ad általános fejlettségi szintjéről, a fejlődés tempójáról,

A szülők ekkor még figyelik, hogy mikor fordul meg, mikor nyúl a tárgyak után, mikor ül-áll fel, mikor kezd járni. A járás megtanulása után azonban már általában kevesebb figyelmet fordítanak erre a területre.

Prevenációs programunkban *alapvető szerepe van* a mozgásfejlődés folyamatos nyomon követésének, megsegítésének. A járás megtanulása után kiszélesednek a gyermek mozgáslehetőségei, ezáltal gazdagodnak tapasztalatai. A folyamatos gyakorlás során mozgása fejlődik, minőség változáson megy keresztül. Ezek a változások a gyermek egésznapos tevékenységében megfigyelhetők. Ennek nyomon követése, regisztrálása fontos feladat. A fejlődést segíteni ugyanis csak a meglévő szinthez igazodva lehet.

A mozgás az óvodáskor egész időszakában jelentős szerepet tölt be a 3-7 éves gyermekek fejlődésében. Ebben az életkorban leginkább a mozgás, a tevékenység által szereznek információkat környezetükről.

Programunkban a mozgásfejlesztést igen tágan értelmezzük. Az aktív nagymozgásoktól kezdve a finommotoros manipulációig mindent magába foglal és az egész személyiség fejlődését elősegíti. Kezvevően befolyásolja az értelmi és a szociális képességek alakulását is.

Hatása az értelmi képességek fejlődésére

- A mozgásos játékok, gyakorlatok térbeli helyzetek felidézésével fejlődik a gyermekek vizuális memóriája.
- A testrészek, térbeli irányok, formák bemozgásával, megismerésével, megnevezésével bővülnek a térről való ismereteik, fejlődik térészlelésük, gyarapodik szókinésük.
- A megnevezett, látott és elvégzett események, mozgások elősegítik a különböző észlelési területek integrációját, a keresztosztottat és a fogalomalkotás fejlődését is.

Hatása a szociális képességek fejlődésére

- A saját testének és mozgásos képességeinek a megismerése segíti az „én-tudat” fejlődését a „szociális én” erősödését.
- A közös örömmel végzett mozgás közben társas kapcsolatai kiszélesednek. A társakhoz való alkalmazkodás közben fejlődik önmuralmuk, együttműködő és tolerancia képességük. Lehetőségük nyílik különböző viselkedésminták tanulására.
- A mozgásos versengések során ítélik a sikert és a kudarcot egyaránt, így tanulják ezeknek a kezelését, elviselését.

Programunkban a mozgáson keresztül pedagógiai és pszichológiai feladatokat egyaránt megvalósítunk. A Prevenciós mozgásfejlesztő program fő feladatai - a nagymozgások, szem-kéz-láb koordináció, egyensúlyérzék, finommotorika fejlesztését - természetes módon építjük be a gyermekek tevékenységébe. Tehát nem erőltetett fejlesztésről, hanem **a pedagógiai célokhoz igazodva a fejlesztési lehetőségek megkereséséről van szó.**

A mozgásfejlesztés fő feladatai

- A gyermekek természetes mozgáskedvének megőrzése, a mozgás megszerettetése.
- A rendszeres mozgással egy egészséges életvitel kialakítása.
- A mozgástapasztalatok bővítése, sok gyakorlással, a mozgáskészség alakítása.
- A testi képességek, fizikai erőnlét fejlesztése. (kondicionális, koordinációs)
- Mozgáson keresztül az értelem struktúrák és a szociális képességek fejlesztése.

A mozgás sokoklatú tevékenység és feladatrendszere az egész óvodai életet átszövi. A testnevelési foglalkozásokon túl jelen van a szabad játékban, a környezeti és esztétikai nevelésben, valamint a gondozási és önkiszolgáló tevékenységekben is.

Kiemelt mozgásfejlesztés két területen valósul meg: A szabad játékban a gyermekek spontán, természetes mozgása közben, és a kötelező testnevelési foglalkozáson.

Mozgásfejlesztés a szabad játékban

Az óvodába kerülő egészséges gyermekek szeretnek ugrándozni, futkározni, esúszni-mászni, manipulálni, vagyis **mozogni**. Az őket körülvevő felnőttek szemléletétől és a megfelelő feltételek megteremtésétől függ, hogy megmarad-e természetes mozgáskedvük. Fontos feladatunk, hogy megőrizzük, ha szükséges felkeltsük ezt a mozgáskedvet, és tudatosan építsünk rá. Lényeges a megfelelő motiváció, a mozgásra inspiráló biztonságos környezet kialakítása, a mozgásos tevékenységek pozitív megerősítése, a szükséges és elégséges szabályok megtanítása.

A gyermekek napirendjét úgy alakítottuk ki, hogy egész nap biztosítunk számukra megfelelő helyet és eszközöket a mozgásos tevékenységekre a csoportszobában és az udvaron egyaránt. Az **eszközök és tevékenységek kiválasztásánál a gyermekek életkorához, fejlettségi szintjéhez és a csoport összetételéhez igazodunk.**

A 3-4 éveseknél a természetes nagymozgások fejlődését kívánjuk segíteni. Ezért leginkább a esúszáshoz, bújáshoz, mászáshoz szükséges eszközöket biztosítjuk a

csoportszobában is. Ezek az eszközök lehetnek a „Mászóház” esüszdával, létrával ellátva, a Greiswald egy-egy elemének kombinációja, de akár tornaszőnyegek és a csoportszoba asztalai is felhasználhatók erre a célra. Ebben az életkorban a gyermekek gyakran kezdeményeznek csúszó-mászó-bújó játékokat. Gondoljunk csak a kicsik által kedvelt asztal alatt bujkáló, állatokat utánzó játéokra.

4-5 éves korban nagyobb hangsúlyt kap a **szem-kéz-, szem-láb koordináció és az egyensúlyérzék fejlesztése**. A szem-kéz, szem-láb koordináció fejlesztését szolgálják a különböző célba-dobó játékok, a kugli, az ugróiskola, ugrókötélvezés, valamint a manipulációs barkácsoló tevékenységek is.

Az egyensúly fejlesztése a szabad játékban leginkább a belső fülben lévő vestibuláris központ spontán ingerlésével történik, hintázó, ringató, pörgő mozgások közben. Főként az AYRES terápia alkalmazza ezt a szenzoros integráció fejlesztésére.

Erre a célra nagyon jól használhatók a különböző hinták, a Body Roll, a nagy fizikoterápiás labda, a füles labda, az ugróasztal, a lépegető, az elefánt talp, a billenő forgó-korong, stb.

5-6-7 éves korban a finommotorika fejlesztésére kell a legnagyobb hangsúlyt fektetni. A játékban nagyon sok lehetőség nyílik ennek spontán fejlesztésére, pl. ábrázolási technikák gyakorlása: tépés, vágás, varrás, apró gyöngy fűzése, kicsi elemekből építés, konstruálás, babaöltöztetés, barkácsolás, stb.

Ezekhez a tevékenységekhez a **helyet** a csoportszoba rendszeres átrendezésével tudjuk biztosítani. Ezért jó, ha mobil, könnyen mozgatható bútorokat és kiegészítő eszközöket szerzünk be. Lehetőség szerint felhasználjuk a mozgásos tevékenységekre a csoporthoz tartozó kisebb helyiségeket is (pl. öltöző), természetesen csak akkor, ha a gyermekek felügyeltek itt is biztosított.

Kihasználunk az udvaron is minden lehetőséget és helyet a szabad mozgásra. Megengedjük, hogy a megfelelő méretű fára felmászhassanak. Kivisszük az udvarra is a testnevelési foglalkozáson használt eszközöket (pl. labdák, ugrókötélek, füles labdák, stb.)

Célszerű egy sport-udvarrész kialakítása, ahol óvodapedagógusi felügyelet mellett a sokoldalú mozgásfejlődést segítő felszerelések és eszközök mindig a gyermekek rendelkezésére állnak.

A gyermekek mozgásfejlesztésére ma már nagyon sok korszerű eszköz áll rendelkezésre. A sokoldalú mozgásfejlesztés elsősorban az óvodapedagógus szemléletétől függ. Egyszerű, a természetben található és házilag készített eszközökkel is jó eredményeket érhetünk el, ha tudatosan és hittel végezzük munkánkat. **A szabad játéktevékenységben célunk az, hogy minden gyermek megtalálja a fejlettségének, érdeklődésének, temperamentumának legmegfelelőbb tevékenységet.**

A gyermekek mozgásigénye különböző. Nagyon fontos, hogy a nagyobb, aktívabb mozgást és a nyugodt tevékenységeket kedvelő gyermekek meg tanuljanak egymáshoz alkalmazkodni, tartsák tiszteletben egymást.

Ehhez elengedhetetlen bizonyos alapvető szabályok megtanítása, betartása. A megfelelő, nem túl sok szabályozásra a gyermekeknek is szükségük van. Ezek alapján, ehhez igazodva mérik be kompetencia-határaikat. Túl sok szabály betartására azonban még nem képesek. Ha túl vannak szabályozva, nem tudnak szelektálni és a legfontosabbakat sem tartják be. Meggyőződésünk, hogy a kellemes légkörben, jól szervezett mozgásos tevékenységekben a gyermekek örömmel vesznek részt. A sikeresen jó hangulatú tevékenység a gyermekek számára pozitív élményt nyújt, ez újabb cselekvésre készíteti őket. Így a mozgás természetesen beépül a gyermek spontán tevékenységeibe, szokássá, igénnyé válik.

A rendszeres mozgás során fejlődnek pszichikai, testi, értelmi és szociális képességei, ezek eredményeként egészségesebb lesz.

Mozgásfejlesztés a testnevelési foglalkozásokon és a mindennapi testnevelésen:

A testnevelési foglalkozások anyaga az atlétikai, torna, játékjellegű fő gyakorlatokból tevődik össze. A *játékot, a játékoságot alapvető eszközként értelmezzük és alkalmazzuk a testnevelésben.* A játék egy foglalkozáson belül sokszor megjelenik, a feladattól függően hol, mint eszköz, hol, mint cél.

A testnevelési foglalkozások során teremtünk alkalmat speciális gyakorlatok beiktatásával a testalkati deformitások megelőzésére is (lábboltozati erősítés, gerinctorna).

A testnevelési anyag éves elrendezésénél a diákiai és pszichológiai szempontok mellett gondolnunk kell helyi adottságainkra és az időjárás változásaira is.

Az atlétikai gyakorlatokat (futások, ugrások, dobások) olyan időszakra tervezzük, amikor biztos, hogy a szabadban végezhetjük.

Az egyes foglalkozások megtervezésénél mindig figyelembe vesszük a csoport általános fejlettségét, a fejlődés ütemét. Ehhez igazodva döntjük el az egyes mozgásformák ismétlésének a számát.

Fontos, hogy a mozgásos anyaghoz természetesen igazodjanak a prevenciós program fejlesztési feladatai. Ehhez átgondolt tudatos tervezésre van szükség. A foglalkozások bevezetésénél mindig lehetőséget biztosítunk arra, hogy a gyermekek egyéni tempójuknak megfelelően sokat gyakorolhassák a különböző mozgásokat. A különböző nehézségű differenciált feladatok adásával segítjük elő, hogy minden gyermek megtalálja a képességének legmegfelelőbb mozgásos feladatokat. A feladat ne legyen se túl könnyű, se túl nehéz, mert a túl könnyű nem készíteti erőfeszítésre, a túl nehéz viszont gátlásokat okoz.

A gyermekek számára a megfelelő nehézségű gyakorlat kiválasztása nem csak mozgásos képességeiket fejleszti, hanem képet ad önismeretükről is. A feladatok

végrehajtásánál nem az az elsődleges célunk, hogy a gyermekek tökéletesen kivitelezve végezzék el a gyakorlatokat. Elsősorban olyan készségeket és képességeket akarunk kialakítani, amelyek majd elősegítik az egyre pontosabb mozgás elvégzését is. Természetesen megmutatjuk a helyes mintát, ösztönözzük és biztatjuk a gyermekeket az esztétikus, pontos mozgásra. Ezt azonban soha nem elmarasztalva, hanem mindig a pozitívumokat kiemelve tesszük.

A testnevelési foglalkozáson gyakran használunk kéziszerket. Ezek jól szolgálják a fejlesztési célkitűzéseket és változatosabbá, érdekesebbé teszik a foglalkozásokat a gyermekek számára. A kéziszeret közül kiemelnénk a labdát, amit nagyon szeretnek a gyermekek és sok játékos és nagyon hatékony mozgás végezhető vele. Különböző méretű-, és felületű labdák használata még hatékonyabb (PVC labda, textil, bőr, rücskös, csörgő, stb.).

A foglalkozások szervezésénél az is fontos szempont, hogy a gyermekek a legkevesebb várakozási idővel, folyamatosan mozogjanak. ehhez az együttes foglalkoztatási formát alkalmazzuk. Amíg lehetőség van rá, a szabadban tornázunk.

A rendszeresen szervezett foglalkozásainkon nagy lehetőség van a fejlesztő program feladatainak fokozatos és természetes megvalósítására. A *mozgásfejlesztő program* és a *testséma fejlesztés valamennyi feladata* beépíthető a testnevelési foglalkozásokba. Az *észlelés* területéről a következő feladatok beépítésére van lehetőség:

- Alaklátás, formaállandóság fejlesztése: formaalakítás mozgással, különböző alakzatok végigmozgása, körbemozgása.
- Kinesztetikus mozgásészlelés fejlesztése: belülről szemmel bizonyos mozgások végzése, feszülés és elernyedés érzékeltetése.
- Térészlelés fejlesztése: alapvető távirányok megismerése saját testének közvetítésével.

A *verbális fejlesztő programból* a testrészek, helyzetek, mozgások, téri irányok pontos és gyakori megnevezésére van mód.

A foglalkozások megtervezésénél fontos, hogy a fejlesztő feladatok természetesen illeszkedjenek a testnevelés anyagához. Tudjuk, hogy a gyermekekkel sok mindent meg lehet tanítani, de fejlődésüket csak akkor segítjük, ha a megfelelő időben a megfelelő tevékenységeket végeztetjük velük.

A *3-4 évesek* testnevelési anyaga nagyrészt a *természetes mozgásokat tartalmazza*. Ezért emél a korosztálynál a nagymozgások fejlesztése kiemelt feladat. Pl. különböző járások, futások, csúszások, mászások talajon, szereken, tárgy alatt vagy fölött, szer megkerülésével, stb. Az egészséges személyiség fejlődéséhez hozzátartozik, hogy a gyermeknek önmagáról egyre pontosabb információi legyenek. A testnevelési

foglalkozáson a legtermészetesebb módon ismerkedhet testrészeivel és azok funkcióival. Ezért alkalmazhatók jól a *testséma fejlesztő programból* a:

- testrészek ismeretét célzó gyakorlatok, pl. „járjatok a sarkatokon!”, „ütdgessétek a talpatokat a földhöz!”, stb.
- tárgyhoz viszonyított testhelyzetek gyakorlása, pl. „Álljatok a babzsák mögél Hasaljatok a padra!”, stb.
- test személyi zónájának alakítása, pl. „Emeljétek a babzsákot a fejetek fölé, vegyétek át a másik kezetekkel!”

Ebben az életkorban külön nem tervezzük az észlelés fejlesztését, hiszen a nagymozgások végrehajtása közben spontán fejlődik.

4-5 éves korban a mozgásfejlesztésből már nagyobb szerepet kap a *tér mozgásos megismerése*. Ennek érdekében sok olyan gyakorlatot tervezünk, amikor különböző irányokban végeznek mozgásokat, és különböző formákat mozognak be. Pl. futás, jelre sorakozás az óvodapedagógus előtt (az óvodapedagógus a helyzetét mindig változtatja) szökdelés padok körül, fák között hullámvonalban. Elhelyezkedés különböző szereken, formákban.

A mozgásfejlesztésnél ezen kívül előtérbe kerül:

- Az egyensúlyérzék fejlesztése, pl. különböző mozgások végzése emelt felületen, forgások, fordulatok, testhelyzetváltozások, futás közbeni megállások.
- Szem-kéz, szem-láb koordinációt fejlesztő gyakorlatok, pl. babzsák feldobása, elkapása, célba-dobás, egyensúlyozó járás látra fokaik között, célba ugrás.

A *testséma fejlesztő programból* kiemelt helyet kap az *oldalasság tanítása*. A kicsiknél még csak az „egyik-másik” megkülönböztetést használjuk. 4-5 éves korban már a „jobb-bal” kifejezéseket is használjuk, de a csuklójukon lévő jelhez igazodva. Pl. „Emeljétek fel a szalagos jobb kezecskét!”

A csukló megjelölése a kezességtől független. A pontos eligazodás miatt azonban fontos, hogy mindig ugyanarra az oldalra kerüljön a szalag.

Az *észlelés fejlesztése* is megjelenik a 4-5 éveseknél, de még mindig nem kiemelt feladatként.

Az 5-6-7 éveseknél azonban az *észlelés fejlesztése* lesz a legelőzottebb.

Ebben az életkorban az alakítás, formaállandóság fejlesztésére tervezünk sok gyakorlatot. Ezek közül egyes gyakorlatok csukott szemmel is elvégezhetők. Pl. labdagurítás a test körül jobb és bal kézzel, csukott szemmel is. Körforma kialakítása szalaglengetéssel, karkörzéssel test előtt, test mellett, csukott szemmel is.

Új feladatként jelentkezik a *finommotorika fejlesztése*. Ez nagyon lényeges fejlesztési terület, mivel a finommotoros koordináció az írás megtanulásának

elengedhetetlen **feltétele**. Testnevelési foglalkozáson ezt természetesen módon a **szerek** különböző fogásmódjával, kisebb testrészekkel végzett mozgásokkal lehet fejleszteni. Nagyon jól használhatók erre a célra a különböző méretű labdák, botok, szalagok. Pl. Bot fogása marokkal alulról - felülről, szalag fogása két ujjal, marokkal. Labda gurítása ujjakkal. Minden ujjal egyszerre, majd külön-külön. Szalag lengetése csak a csukló mozgatásával, stb.

A foglalkozáson lehetőség nyílik a **keresztesaturnák fejlesztésére** is. A bemutatott gyakorlatokat látják, hallják a tevékenység pontos megnevezését és elvégzik a látott, **hallott** feladatokat.

Programunkban az óvodai testnevelés szerves része a **mindennapi frissítő torna** is. Ezt minden korcsoportban naponta legalább egyszer, 10-20 perces időtartammal szervezzük meg. E tevékenység napirendbe illesztését mindenki maga dönti el. Jó gyakorlatnak bizonyult a délelőtti játék utáni időszak, mielőtt a gyerekek kimennek levegőzni. Ha lehetőség van rá, megfelelő időben, ruházatban ezt is a szabadban, jó levegőn tartjuk.

A mindennapos testnevelés anyagát elsősorban a mozgásos játékok adják, kiegészítve egy-egy gimnasztikai gyakorlattal. A játékokat céltudatosan a kötelező foglalkozásokhoz és a kórosztály számára legmegfelelőbb fejlesztési feladatokhoz igazodva választjuk ki.

Ha rendszeresen és megfelelően szervezzük ezt a tevékenységet, akkor a gyermekek szívesen és örömmel vesznek részt benne. Igényvé, majd szokássá válik a mindennapi mozgás. Lesznek kedvenc mozgásos játékaik, amelyek eljátszását napközben maguk is kezdeményezik. Az örömmel, jó hangulatban végzett játékok jó lehetőséget nyújtanak a fejlesztő program egy-egy feladatának megvalósításához, társas kapcsolatok alakulásához is. Pl. futó - fogó játékokkal a nagymozgások és a térészlelés fejlesztése.

Labdajátékokkal a szem-kéz, szem-láb koordináció és a finommotorika fejlesztése.

A játékok, térformák felidézésével lehetőség nyílik vizuális, verbális memóriájuk fejlesztésére, valamint szokásuk gyarapítására.

A mozgásfejlesztésben meghatározó:

- A spontán érzelmi motivációkra építünk, az egyéni fejlettséget figyelembe véve.
- A foglalkozásokon a gyermekek jó hangulatban, jó közérzettel vegyenek részt, nem helyezünk hangsúlyt a versengésre.
- Biztosítjuk a gyermekek megfelelő terhelését az aktivitási szintek változtatásával.
- Az ily módon kiváltott fizikai aktivitás előhívja és erősíti a szellemi aktivitást is.

A játék szerepe a fejlődésben

A természetes gyermeki megnyilvánulások sorában a **mozgás és a játék urálja** örösi dominanciával a gyermek kisgyermekkori **fejlődését**. A gyermek 0-8 éves életétörténete egy egységes fejlődési láncolat, ahol a fejlődés folyamatossága jól követhető. A korai fejlődési sajátosságok nagymértékben meghatározzák az idegrendszer számos működési sajátosságait, amelyek a későbbiekben (pl. óvodáskorban) nem csak a korai tanulás, hanem a szándékos iskolai tanulási-elajátítási folyamatok sikerességét is befolyásolják.

A játék fejlődése a fejlődés egészének tükrö. Akár a játék fejlődésének pedagógiai szemléletében, akár a pszichikus funkciók fejlődésének szemléletében gondolkodunk, a játék által nyomon követhetjük a fejlődés szenzomotoros, művelet előtti, műveleti szakaszainak minden lépését. A szakaszok ismeretén túl a játék teszi megfigyelhetővé azokat a minőségi ugrásokat, amelyek ugyan nem a szakaszok határai, hanem inkább egy bizonyos fejlődési folyamatosság lassú átminőződésének elemei.

A mozgás, a testséma és az én megismerése, a percepció, a gondolkodás, azon belül a fogalmi gondolkodás és a beszédfejlődés, a kommunikáció fejlődése mindegyik játékba ágyazódik.

A játék saját útja más szempontból osztályoz, de mind a szocializációt, mind az értelmi fejlődést egyaránt tükrözi. Az egyszerű gyakorló, majd utánzó játékoktól vezet a szimbolikus játékokon keresztül a szabályjátékok világába, de ez az út csak elvi hierarchia, a gyakorló játék soha nem hal el, a szimbolikus játékok nagy időszakában már megtalálhatóak az egyszerűbb szabályjátékok. Az egyidejűségben rejlik a játék színességének titka, lehet valarú nagymozgásos, önhele gyakorlónak, de ugyanakkor szimbolikus és szabály által vezérelt is egyszerre.

A játék szerepe az idegrendszer fejlődésében

A játék a gyermek fejlődésében alapvető jelentőségű, semmi mással nem helyettesíthető tevékenységi forma. A tudomány jelenlegi állása szerint bizonyított, hogy a magasan szervezett idegrendszer fejlődésének a játék feltétele, szervező (organizáló) és összerendező (integráló) funkciója. Ennek bizonyítékai nem csak elvi jelentőségűek, hanem az óvodai élet mindennapjaiban is meghatározzák. Óvodai nevelésünk tartalmának a játékra építettség az egyik legfontosabb sajátossága. Az óvodai nevelés országos alapprogramjának elvei szerint a játék semmi mással nem helyettesíthető gyermeki tevékenység. Ennek szellemében a játék a mi programunk rendszerén belül is fundamentális, mindent átható jelentőséggel bír. Komplex Prevenciós Óvodai Programunk elvei szerint a mozgás, a játék, és a kultúraátadás

hármasként elrendezhetővé válik számunkra az óvodai nevelés teljes cél és feladatrendszere, meg tudjuk valósítani a törvény által kitűzött elvek összességét, és általa segíthetjük a gyermek fejlődését annak érdekében, hogy kialakulhasson iskolai életre való felkészültségük. A korai fejlődés folyamatait (az iskolás kor előtti időszakra érvényes) Komplex Prevenciós óvodai Programunk oly módon szeríti, hogy a természetes fejlődési koegzisztenciák és az egyéni sajátosságok szabad megnyilvánulásai mögött ne rejtőzzenek fejlődési rizikók, fejlődési zavarok, fejlődési megnevezések, amelyek csak az iskoláskorban manifesztálódnak.

A neurológiai hátrányokkal rendelkező gyerekeknek (amely pontosabban neurohormonális szabályozást jelent), törekszünk olyan segítséget nyújtani, hogy saját problémáikhoz mértékben korrekció, kompenzáció történjen, tehát a veszélyeztetettség csökkenhessen, valamint a későbbi nehézségek súlyosabbá válásának elejét vesszük. Ennek értelmében beszélünk a játék prevencióban betöltött szerepéről.

Mind a fejlődésnek, mind a fejlesztésnek feltétele a gyermek saját aktív tevékenysége. Ezért biztosítjuk kreatív ötleteinek szabad kipróbálását, lehetőségeit önkéntes, örömmel végzett tevékenységi formákban.

A fejlődő idegrendszer egészséges megnyilvánulása a játék, ennek hiánya vagy különleges sajátosságai azonnal jelzik a fejlődés bármely problémáját. Azon a szinten, hogy a fejlődésben milyen élményreakciók és milyen zavarok fordulhatnak elő, nekünk, óvodapedagógusoknak is járniuk kell lenniük, mert sokszor nekünk kell nagyon óvatosan, udvariasan felhívni a szülő figyelmét arra, hogy a kisgyermek játéka hosszabb idő óta (az 1-3 hónap az átl.) el nem múló sajátosságokat mutat, tehát már nem aktív élményfeldolgozásról, hanem esetleg fejlődési zavarról van szó. Napjainkban sajnos, mivel a természetes lassú életritmus felborult, a városban, ipari környezetben, és sokszor nagyon rossz körülmények között élő szülők gyermekei halmozott problémákkal küzdenek. Genetikai hajlamuk van valamine, és/vagy rizikótényezőkkel terhelve fejlődésük a magzati életben, sok esetben koraszülés történik és/vagy a szülés körüli események is növelik a fejlődési rizikót. A kisgyermek fejlődésének számos problémája szerzett és veleszületett és sok esetben a környezet problémái is hozzájárulnak, hátrányos helyzetükhöz a helytelen táplálkozás, mérgezett levegő, alváshiány, kiegyensúlyozatlan életrend, szeretethiány, elhanyagolás, stb. A valódi, elsődleges biológiai okokból lesznek másodlagos biológiai okok, amelyek másodlagosan, harmadlagosan, stb. hívhatják elő környezeti befolyásokat, de a környezet maga is lehet elsődlegesen károsító tényező.

Az óvodai nevelésnek optimális esetben három-négy éves időtartamban van lehetősége arra, hogy észrevegye a veleszületett, szerzett, kombinált problémákat és úgy segítse a kisgyermek fejlődését, hogy indirekt és kevésbé direkt eszközökkel tudja befolyásolni a fejlődés folyamatait, úgy tudja fejleszteni a gyermeket, hogy a kisgyermeknevelés elveit (az iskoláskor előtti nevelés: 0-6 év, más értelmezésekben 0-8 év) ne sértse, a gyermeki jogok se csorbuljanak.

A játék és a mozgás, valamint a kultúraátadás úgy hatják át egymást, hogy a gyermeki tevékenységek két legfontosabbika adja a program két fő tengelyét, a kisgyermek fejlődése gyarapszik mindazokkal a mutatókkal, ahol a mintakövetésnek, a modellkövetésnek, az interakciónak, tranzakciónak nagy szerepe van. Természetesen az óvodai élet minden elemében komplex helyzetekkel találkozunk. Sokszor az életesemény bonyolultsága miatt nincs is értelme elmezni, mi ebben mozgás, mi a játék és mi a kultúraátadás mozgásos, játékosággal átitatott életmódszervezésé.

- Ennek pillanatnyi példája egy mozgás humoros kontextusba helyezése, pár perces példája egy énekes játék lefutó aktusainak sora, egy még mindig rövidtávú, de a kisgyermek idegrendszerének fejlődése szempontjából kiemelt jelentőségű, 10-20 perces aktusai, amelyek a kapacitásokat a leginkább fejlesztik, pl. egy szerepjáték fenntartása és a munkamemória, figyelem, szenzomotorium, stb. összerendeződése tekintetében kiemelt fontosságú. Ugyanúgy óriási jelentőséggel bír ennek szociális vetületeiben is, ahol a gyerekek egymásra figyelnek, emlékeznek és igazodnak a másik által vitt szerep sajátosságaihoz, a kimondott, megformált figurához, fejlődik kitartásuk, toleranciájuk, több szempontú gondolkodásuk. Tovább vezetve a gondolatsort, a mozgás, a játék a kultúraátadás egyre hosszabb távú szerveződése, mint egy kirándulás, egy ünnep, egy bábelőadás, amely jóval tovább „él”. A szokásrendszerrel, az események napi ritmusával, és mindennapos ismétlődésével egyre inkább a kultúraátadás felé billen a dominancia. Az egészes keret és a belerendeződő epizódok együtt lesznek fontosak. Ilyen például egy karácsonyi előkészület, az advent időszaka, a befőzés őszi, az ültetés, vetés tavaszi időszaka. (A rövidtávúak közül is számos rendeződik ez alá, pl. egy saláta, egy süti, egy karácsonyfadísz elkészítése.)
- Az évkör egy szociális naptárba rendeződik, ennek logikáját a gyermek szubjektív, majd egyre objektívebbé váló időérzékelése, időszámítása szerinti élt át.

A játékok szerepe a nevelési folyamatban

A gyermeknek sajátos világlátása van. Nem kicsinyített, felnőtt, meghatározott alkali sajátosságokkal, hanem nagyon plasztikus, fejlődésre képes idegrendszerrel jön a világra. Már az első hónapokban, a saját kompetencia körén belül kimutatható a játék iránti vágy, a már ismert, a begyakorolt mozgás, észlelés, hangadás örömszerző ismétlése, variálása. Játék a látvánnyal, a játék a hanggal, a játék a tapintással, játék a történetekkel, stb. adja kezdetét. A játék elválaszthatatlan a mozgástól, vagy éppen a szociális keretektől, személyektől. Teljes mértékben összedolgozódik a korai tanulás folyamataival, mert sajátos dinamika jön létre, ahol a gyermek idegrendszere pontosan szabályozza, hogy miből mit, mennyit újat-e vagy a biztonságot nyújtó ismeret

preferál az adott pillanatban. Fejlődésének kulcsa, hogy mindez az érési programhoz rendelődik hozzá.

- Bizonyos gyerekek számára (a normalitás körén belül is) megterhelő a társas jelleg, a csoport relatív nagy létszáma. (erre érzékeny gyerekek számára a 15-20 gyermek jelenléte is megterhelő, ami pedig egyben az optimális, de a hivatalos keretszámhoz viszonyítva jóval alacsonyabb létszámot jelent.)

Fejlődési hátrányaik megszüntetése az óvoda feladata, annál is inkább, mert a percepció és a gondolkodás összerendeződésének szenzitív időszaka az óvodáskorra tevődik, ennek kompenzációja, korrekciója kisiskoláskorban már a megkéscsúség vagy az akadályozottság feloldásával való küzdelem. Mindezek a játszó gyermek játékának elsődleges vagy másod-harmadlagos jellemzőiben megmutatkoznak.

A játék szerepe a társas kapcsolatok fejlődésében

A játék áthatja a mindennapos tevékenységeket. (A gyermek idegrendszere játékként szervezi, rendezi össze.) Ettől válik ügygyorítóvá, fejlesztővé és a problémás gyermekek fejlődésében facilitáló tényezővé. Epp ezért: a játék szervezi egyé az értelmi, érzelmi és társas folyamatokat. Pl. amíg a több szempontú gondolkodás lehetetlen, mert a kisgyerek gondolkodása egocentrikus, egy szempontú, addig a játék főleg gyakorló, utánozó és a társas szerveződés szintjei között, „egymás szemlélése”, „együttmozgás”, „magányos játék csoportban” szinteken találjuk. S ez nem baj, mert a játék társas szerveződésének is van érési ideje. S csak folyamatában fejlődik, elősegíteni lehet, szüntetni nem!

A gyermek fejlődésének egészes holisztikus szemlélete az irányadó. A játék elválaszthatatlan a fejlődés egészétől, elválaszthatatlan a kognitív, az érzelmi, akarati, szociális, társas fejlődéstől. Elválaszthatatlan a mozgástól, a világtól és a tudat kialakulásától. Az én-érzet, a kompetencia, az autonómia kialakulása a másik nézőpontjának megértése, előre történő figyelembe vétele, szociális hatékonyság, (modellnyújtás, modellkövetés), a szociabilitás fejlődése formálják a gyermeki tudat értelmi és szociális összerendezettségét, önszabályzó, alkalmazkodó funkcióit.

- A pszichikus funkciók kognitív hangsúlyú funkciói sem választhatók el egymástól, mert az érzékelés, az észlelés, a figyelem, az emlékezet, a fogalmi gondolkodás formálják a műveleti gondolkodást, így a műveleti gondolkodás, problémamegoldó gondolkodás, gondolkodási stratégia, kreativitás rendelődhet alá a szó igazi értelmében vett játéktevékenységnek, ahol a valódi viselkedés játék, s ez érleli össze az értelmi, érzelmi, akarati, társas funkciókat.
- Mindez a sokszempontúság az idegrendszer három, illetve négy viszonylag független oszlopjának, működési egységének függvényeként kezelhetőbb, nem felejtkezve el az egységességről, mert az összerendezettség adja a hatékony és

harmonikus viselkedést. Ezek a belső leképeződés szintjei: - a *cselekvéses* (enactive) ahol a múltbeli tapasztalat a mozgás által vezérelt sémákban, mozgásmintákban sűrűsödik, *-képi* (iconic, melynek magyar fordítása inkább lehetne a képzeti, a szemlélethez kötött), - a *szimbolikus* (symbolic), amely alatt a jelen nem lévő dolog, gondolati tartalom, vagy fogalmi dominanciát mutató jel, szerep, szabály is ide sorolódik.

Megkülönböztethető egy negyedik, köztes, magasabb rendű, integratívnak tekinthető működés, amely a tudat működésének minőségi szintjét mutatja, kb. egymásfél, két évvel később erősödik meg, mint az én-tudat. A mentalizáció, a tudásról való tudás és az ehhez kötődő leválasztó mechanizmus biztosítja, hogy a kisgyermek ne a megrévesztő percepciónak higgyen, hanem a hamis vélekedések lehetőségeit felismerje.

A játékfajták

A játékfajták szinte mindegyike megjelenik az óvodás életében. Nem ritkán előfordul a kutató manipuláció, ha ismeretlen mozgásmintát közvetítő eszköz kerül a kezébe, s ezek nagyon jól fejlesztik a szem-kéz koordinációt, a kezesség-szemesség kialakulását, s hatnak a laterális dominancia kialakulására. Ugyanakkor ott látjuk a gondolkodási stratégiát, sőt annak optimális vezetését feltételező szabályjátékokat, amely már a szimbolikus túlsúllyal rendelkezik, bármennyire cselekvéses, vagy képi a játék járulékos sajátosságainak köre. (Bruner gondolatmenete alapján) Pl. Bolyóckártya-játékban egy keresett, de nem ismert figurakérdésekkel történő azonosítása.

A játék lineáris fejlődési sorában a játékfajták linearitása csak a dominanciaformákban lelhető fel, ahány játék, annyi színben keveredik a mozgásos, az észleléses, a szimbolikus, a mentalizált jegyek konkrét megjelenése. Azonban a divergens lehetőségekben fejlődik saját alkotókészsége, amikor a kisgyerek szabadon formál, épít, szerepet játszik, stb számtalan úton juthat el egy képzet megvalósításához, vagy az utólagos ráismeréshez, mert ez is fontos. (Kezdetben így rajzol, hiszen utólag tulajdonít jelentést.)

A játékok más körében kötött a cél, de ahhoz az esetek többségében a kisgyermek választ utat, vagy megtanul és aztán számtalan ismétléssel kis variációkkal interiorizál konkrét megoldásokat. Ezt utánzással sajátítja el, de tanulásában nem lehet nem felfedezni a kondicionálást, és a belátásos tanulást sem. Egyik sem alacsonyabb rendű az alkalmazkodás szempontjából, mint bármely más forma. A kiskézműveltség eszközei, a fejlesztő játékok mindkét kategóriába tarthatnak, tévedés a fejlesztési csak a kötött gondolkodási irányokkal azonosítani.

Illeszkedik ez mindahhoz, hogy a kognitív kérdések társas közegben való megoldása segít az egyén fejlődésében, az egyén érésében. Itt igazolódik vissza a Vigotszkij fele tétel, a tudatok közötti kölcsönhatásnak fontossága, „mit tud a

kisgyerek az együttes tevékenységben, amit egyedül még nem képes", ez a fejlődés legközelebbi zónája, ez a potenciális és a reális teljesítmény közötti rés, ebben a helyzetben értékelődik fel a felnőtt kultúraátadó szerepe. Észre kell vennünk, hogy mire képes már a kisgyerek, mi a fejlődésének az a stációja, ahol a közös tevékenységek szervezhetők, kezdeményezhetők.

A pszichikus funkciók fejlődésén, a viselkedés összességén, a személyiség fejlődésén belül más megvilágításba kerül a játék, a tanulás, az utánzás, a gyakorlás, a fejlődés, az egyenlőtlen fejlődés vagy a játékkal szoros összefüggésében mutatkozó impulzivitás, az agresszió, az alkalmazkodási zavarok köre s az óvodás életkor végére kialakuló iskolai életmódra való felkészültség testi, lelki és szociális összerendezettségé. E szempontból a játék sajátosságai, egyéni színei pótolhatatlan információkat nyújtanak, a megismerésnek és az egyéni bánásmód kialakulásának-kialakulásának elengedhetetlen feltételei.

Az óvodai életben felértékelődött az egyéni bánásmód, a differenciált nevelés igényes, gyermek centrikus szemlélete. A mi szemléletünkben az egészséges, harmonikusan fejlődő gyerekek esetében tehetséggondozást, az egyéni színek kibontakoztatását, a kreatív önkifejezés fejlődésének lehetőségét támogatjuk, ehhez adunk érzelmi biztonságot, inger gazdag környezetet és biztosítjuk a szabad játék és korai tanulás minden feltételét. Bármilyen is a fejlődési probléma (lásd a fentebb részletezettakat), a korrekció, a kompenzáció, a prevenció elméleti-gyakorlati keretein belül azt támogatjuk, hogy az egyenlőtlen fejlődés, a mozgás, a percepció, a gondolkodás, a viselkedés részfunkció zavara, szindróma együttesének fennállásakor a plasztikus, fejlődőképes idegrendszer öngyógyító tendenciái erősödhessenek. A feltételek kialakításával, a tevékenységek szervezésével, de elsősorban a gyermek saját aktív tevékenységén keresztül segítjük a fejlődést. (Rogers gondolatmenete alapján.)

A fejlesztés és a fejlődés párosában az érés - fejlődés az elsődleges. A felnőtt munkájának, a fejlesztés irányainak tudatos megválasztásában, a megismerésre való törekvésben, a lehetőségek felismerésében, megválasztásában látjuk jelentőségét. A gyermek játékában vérmérsékletének, aktuális idegéletti, érzelmi állapotának megfelelően választ tevékenységi formát, közeledik a játékok végtelen tárházának valamelyik, számára kedves eleméhez. Fontos a játék, mint folyamat, mint tárgy és fontos a játék, mint szabály (pl. a játékszabályok a kártya-, és társasjátékokban). Arra figyelünk, hogy az óvoda biztonságos közegében a gyermekeknek érzelmi kötődései alakuljanak a felnőttek és a társak iránt, s ebben a közegben a non direktív eszközök túlsúlyával (szociokognitív összerendezettséggel) vezessük őt fejlődésének útján. Ebben támogat az Óvodai nevelés országos alapprogramja gyermekcentrikus szemléletével.

IV.1.3 A játék helye programunkban

A gyermek játéka személyiségének tükrözője, és mint leggyakoribb tevékenysége, fejlesztésének legfőbb eszköze.

A mozgás, testséma, az én megismerése, a percepció és gondolkodás, a kommunikáció fejlődése mind játékba ágyazódik. A játék teljes mértékben összefonódik a korai tanulás folyamataival. A fejlesztési területek a kialakuló funkciók tökéletesebb működését a játékon keresztül erősíthetik.

A fejlesztési feladatokat a játékban csak akkor tudjuk helyesen alkalmazni, ha naponta és folyamatosan sok-sok lehetőséget biztosítunk a gyermekeknek arra, hogy az általuk szabadon választott tevékenységek közben gyakorolhassák azokat a funkciókat, amelyek fejlődésüket elősegítik.

Fejlesztési feladatainkat meghatározzák a 3-6 éves korú gyerekek pszichés sajátosságai: mozgásfejlenség, érzelmi, akarati élet, gondolkodás jellemzőinek ismerete, valamint egyéni fejlettségük, érdeklődésük, csoportjuk összetétele: szociális háttér, nemek megoszlása a csoportokban. A gyermekek egyéni sajátosságairól az óvónőnek naprakész ismeretekkel kell rendelkeznie.

A fejlesztési feladatok csak a *megfelelő feltételek* (nyugodt légkör, elegendő idő, megfelelő hely, eszközök) biztosításával valósíthatók meg.

A *nyugodt légkör* az egész óvodai élet elengedhetetlen feltétele. Ennek érdekében nagyon fontos az együttélés alapvető szabályainak, szokásainak kialakítása: a természetes, hiteles, érzelmgazdag „anyapótló” óvónői magatartás. A megfelelő, nem túl sok szabály betartása nem jelent gondot a gyermekeknek, inkább fokozza biztonságérzetüket, segíti őket az eligazodásban. Fontos ez azért is, hogy be tudják mérni saját és társaik tevékenységének határait. (Ez segíti a szocializációs folyamatot.)

Mivel a játék a gyermekek alapvető tevékenysége, ezért természetes, hogy a napirendben *erre kell biztosítanunk a legtöbb időt*. Fontos, hogy kapkodás nélkül tevékenykedhessenek, csendfűlten játszhasanak, legyen idejük elképzeléseik megvalósítására. A nap folyamán a délelőtti és délutáni játéknak egyenértékűnek kell lennie. Minél többet játszanak a gyermekek, annál nagyobb lehetőség van fejlődésük elősegítésére.

A *megfelelő hely* biztosítása a csoportszobában és az udvaron egyaránt elengedhetetlen. Minden csoportszobában van hely a nagyobb mozgást igénylő játékokhoz is, mint pl. dőmperezés, kupházás, 2-3 gyermek labdázása, dalosjáték, stb. Helyet biztosítunk 1 vagy 2 szőnyegen az építéshez, konstruáláshoz, megfelelő asztalokon az ábrázoló tevékenységhez, bekapcsoláshoz, valamint a szerepjátékokhoz, a „kuckózáshoz”. A kicsiknél több lehetőséget biztosítunk az egyéni kis pihenő-, vagy „búvóhelyek” kialakításához.

A csoportszobák berendezésénél, kialakításánál figyelembe vesszük az életkort, a csoport összetételét és a gyermekek egyéni igényét is. Szükség és igény szerint változtatniuk a teret (pl. asztalok összetolása, szék és pléd segítségével „kuckók”

kialakítása, stb.) Az óvónő tevékenységét utánozva a gyermekek is megtanulják, hogyan alakítsanak ki teret a játékuhoz.

Az udvaron nagyobb a hely a mozgásos játékokhoz, de itt is fontos, hogy széleskörű tevékenységhez biztosítsunk lehetőséget, így a nyugodtabb tevékenységre is (barkácsolás, ábrázoló tevékenység, szerepjáték, homokozás, panaszolás, stb.) Az udvaron a gyermekek szabadon választhatják meg a helyet tevékenységükhöz.

A tudatos óvónői munka lényeges eleme a *játékeszközök* kiválasztása, biztosítása. Az, hogy a gyermekek mikor, mivel játszanak, milyen eszközökkel találkoznak, lényegesen befolyásolja sokoldalú fejlődésüket. A fejlesztési feladatok megvalósulását nagymértékben befolyásolja az eszközök kiválasztása. Ezért a gyermekek általános és egyéni fejlődésének ismeretén túl fontos ismerni a különböző játékeszközök fejlesztő hatását is.

A játékeszközök fejlesztik a nagymozgásokat (tornaszőnyeg, Body-roll, karikák, mászó gúla, szánoly, pad) és fontosak a mozgásfajták gyakorlásához. Szem-kéz koordináció fejlesztéséhez biztosítjuk a konstruáló játékokat, kirakókat, kuplit, különböző méretű gyöngyöket, barkácsoló-ábrázoló eszközöket. Lehetőséget adunk gyurmával, agyaggal, különböző méretű-, vastagságú-, színű papírokkal, tüvel, cémával való játékra, hogy a finommotoros mozgás is fejlődhessen. Ezeket az eszközöket az udvari élet során is használjuk, de megismertetjük a gyerekeket mozgásos-, fogó-, répi népi játékokkal.

A szociális játék eszközeit úgy választjuk ki, hogy figyelembe vesszük a gyermekek élményeit, tapasztalatait. A részterületek fejlesztéséhez használt nagyméretű tükör, (énkép kialakítása) az elkészített kellékek, (öltöztető babák, ruhák, edények, kosarak, stb.) a szerepjátékon keresztül segítik elő a szociális fejlődést.

Fejlesztési lehetőségek a különböző játékfajtákon belül

- ***Gyakorló játékok:***

Lehetőséget adunk a gyermeknek, hogy megismerje saját testét, tárgyak, anyagok tulajdonságait, az őt körülvevő világot. Eközben fejlődhet vizuális memóriája, szem-kéz koordinációja, verbális gyakorlójáték során ritmusérzéke, melynek jelentősége lehet a beszédgátlások megelőzésében.

- ***Építő-konstruáló játékok:***

Megismerkedhet téri kiterjedéssel, megnevezhet téri helyzeteket, formákat, színeket, anyagokat. Megtaníthatjuk rész-egész viszonyának felismerésére. Megtanulhat tervezni, szerkeszteni, átélheti az alkotás örömeit.

- ***Szerepjáték:***

Egész személyiségrét, akaratát, kommunikációs képességét fejleszthetjük. Speciális fejlesztési lehetőség szem-kéz koordinációjának fejlesztésére, pl.: „fűzés” során, finommotoros mozgás fejlesztésére, pl.: babaöltöztetésnél. Több

alkalom adódik verbális fejlesztésre, különböző mondatfajták alkotására, a társakkal való kommunikációra.

- **Szabályjáték:**

Biztosítjuk a lehetőséget széleskörű mozgásfejlesztésre. Alkalmazzuk Dr. Páfi Judit stratégiai játékait az értelemfejlesztésre, megfigyelés és gondolkodás alakítására. A gyermek közben magatartásformákat sajátíthat el, fejlődhet közösségi érzése, felelősségtudata.

- **Harkácsolás:**

A gyermek szem-kéz koordinációjának, finommotorikájának, kreativitásának, verbális fejlesztésének fontos színtere. A munkafolyamatok alatt új fogalmakat sok kifejezést gyakorolhat, és érzelmi állapotot fejezhet ki a beszéd gyorsaságával, a hangszín, hanglejtés megválasztásával. Tapasztalatai, élményei elevenednek fel, fejlődik empékeazete, fantáziája.

- **Dramatizálás-bábozás:**

Mozgással fejezhet ki különböző személyiségeket. Gyakorolhatja a megfelelő mimikát miközben elöl. Lehetősége van a tér pontos észlelésére. Gyarapodik szókincse, fejlődik önértékelése, alkalmazkodó képessége.

A fejlesztő játékok során szem előtt tartjuk, hogy *a játék önként vállalt tevékenység*. A gyermek spontán manipulációját és az óvodapedagógus tudatos fejlesztő munkáját együtt érvényesítjük, a fokozatosság betartásával.

IV.2 Kultúraátadás

Kultúraátadás, mely *a gyermek természetes megnyilvánulásaira építve tudatosan átörökteti, közvetíti az örök emberi értékeket*. Komplexitását elsődlegesen a környezet megismerésén keresztül biztosítjuk. Ebben a folyamatban az óvodapedagógus *kiindulópontnak tekinti a természeti és társadalmi környezetből szerzett gyermeki tapasztalatokat*, hiszen a környezet a fejlődés forrása. Ezekre a tapasztalatokra építve, ezeket új élményekkel, ismeretekkel gyarapítva mutatja el a gyermekek egyéni és életkori fejlődési ütemét figyelembe véve magasabb szintre. A családdal való együttnevelés során az óvodapedagógus figyelembe veszi, hogy különböző otthoni környezetből érkeznek óvodai környezetbe a gyermekek. Tekintettel van a családban kialakult kulturális, világnézeti, etnikai hagyományokra, figyelemmel kíséri és elősegíti ezek spontán gyermeki megnyilvánulásait, egymásra való hatását.

V Egészséges életmód, a testápolás, az étkezés, az öltözködés, a pihenés, a betegség megelőzés és az egészségmegőrzés szokásainak alakítása.

V.1 Egészséges életmód

Az óvodai nevelés egyik *alapvető feladata* az óvodáskorú (3-6 éves) *gyermek testi és lelki szükségleteinek kielégítése*. Az optimális, a gyermek életkorának megfelelő óvodai életritmus kialakításánál figyelembe vesszük a családi szokásokat. A rendszeresen végzett tevékenységek visszahatnak az életfolyamatokra, feltételei az egészséges testi és szellemi fejlődésnek. Az egészséges életmódra nevelés területi közé tartozik.

- a gondozás, a gyermek testi szükségleteinek, mozgásigényének kielégítése,
- a harmonikus, összerendezett mozgásfejlődésének elősegítése (mozgásfejlesztés)
- testi képességek fejlődésének segítése (testi nevelés)
- egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése, az egészséges életmód, a testápolás, az étkezés, az öltözködés, a pihenés, a betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés szokásainak alakítása (egészségvédelem)
- egészséges és biztonságos környezet biztosítása, a környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása, a környezettudatos magatartás megalapozása (környezettudatosságra nevelés)

Gondozás

A testi, lelki, szellemi egészség egyik alapvető feltétele **a gyermek testi komfort-érzetének kielégítése**. A gondozási feladatok teljesítése bensőséges gyermek-felnőtti kapcsolatot feltételez. Az önkiszolgáló feladatok elvégzése a tevékenységek többszöri gyakorlását teszi lehetővé, alakítja a gyermek énképét, segíti önállóvá válásukat. A felnőtt (szülő, óvodapedagógus, dajka) tanítja és gyakoroltatja a napi élethez szükséges szokásokat, melyek egy része az óvodáskor végére szükségletté válhat. Testápolás, öltöztetés, étkezés, önkiszolgálás közben **természetes módon fejlődik és fejleszthető a gyermek**.

Mivel minden tevékenységet fokozott szóbeli megerősítés kísér, ezért a napi életritmus megtervezésénél erre is elegendő időt kell biztosítanunk, hogy mindez nyugodt, kiegyensúlyozott, türelmes légkörben valósulhasson meg. Így nyílik lehetőség a gondozási teendők kultúrtartalmának közvetítésére is (pl. igényülkké válnak a testi és egészségügyi szokások, a tiszta, esztétikus, rendezett megjelenés és környezet, kulturált étkezés ...).

Mozgás (Testi nevelés)

A mozgás magába foglalja **a gyermek testi szükségleteinek** (pihenés, egészséges táplálkozás), **természetes mozgásigényének kielégítését, a gyermek egészségének, testi épségének védelmét, edzését**. A testi nevelés, egészséges életmódra nevelés hatékonysága maradéktalanul akkor érvényesül, ha a fejlődéshez szükséges optimális környezet lehetőség szerint biztosított (pl. udvar, medence, megfelelő játéktér, játékeszközök ...).

Mozgás

A mozgás jelentős szerepet tölt be az egészséges életmódra nevelésben. A sokféle mozgáslehetőség, melyet a programban biztosítunk, **kedvezően befolyásolja az egész szervezet fejlődését**. Hozzájárul a légző- és keringési rendszer teljesítőképességének, a csont- és izomrendszer teherbíróképességének növeléséhez. Elősegíti a harmonikus testi-lelki fejlődést, a biológiai egyensúly fenntartását, az egészség megőzését. Megfelelő terheléssel, az aktivitási szintek változtatásával a testi képességek fejlődését segíthetjük.

A különböző mozgásformák sokszori gyakorlásával a mozgásokhoz kapcsolódó szabályok megtanulásával egyre biztonságosabban használják a szereket, eszközöket, egyre jobban eligazodnak a térben, így a baleseteket is megelőzhetjük.

A mozgásokhoz kapcsolódó gondozási feladatok elősegítik a helyes higiénés szokások kialakítását is. Az óvodapedagógus feladata, hogy megteremtse a feltételeket

a gyermekek egészséges fejlődéséhez. Alapvető feladat, hogy jó levegőjű, tiszta, biztonságos környezetben mozogjanak. Lehetőség szerint mozogjanak a szabadban.

Fontos a megfelelő, kényelmes öltözk (melyet a szülő biztosít) a szabadban és a teremben egyaránt.

A rendszeres, örömmel végzett mozgással a gyermekeket az egészséges életvitel kialakítására szoktatjuk és mintát adunk a szülőknek is. Jó, ha alkalmanként a szülőkkel közösen mozgásos programokat szervezünk (pl. gyermeknap, játékos családi sportversenyek, stb.), ezzel is pozitívan befolyásoljuk a családi nevelést. Az óvoda sajátosságai közé tartozó egy és két napos kirándulások szintén hozzájárulnak az egészséges életmód kialakításához, a mozgásfejlődéshez, és egyben a környezet szeretetére, védelmére, megbecsülésére neveléshez, lehetőséget teremtve a környezetiattitűdos magatartás megalapozására.

Levegőzés

A levegőztetés **élettani hatásán túl** elősegíti többek között a hangképző szervek fejlődését, a helyes légzés kialakítását. Óvodapedagógusaink törekednek arra, hogy a mindennapok során lehetőség szerint **a gyermekek minél több tevékenységüket a szabad levegőn végezzék.** Helyi adottságainkból adódóan a játék, (étkezés, pihenés), mozgás és a kezdeményezések egy része is a szabadban történik.

Pihenés

Legfontosabbnak tartjuk a pihenéshez szükséges nyugodt légkör biztosítását, (az alvás hangulatához illő mese, halk zene). A gyermekek **egyéni alvásigényének** és szokásainak figyelembevételével a szükséges tárgyi és személyi **feltételeket megteremtjük.**

Egészséges táplálkozás szokásrendszerének kialakítása

Az óvoda központi **étrendje** kiegészíthető programunk szerint vitamindúsabb zöldségekkel, gyümölcsökkel, ezekből a gyermekek által készített ételekkel, italokkal (pl. frissen préselt, magas rosttartalmú gyümölcslevek, gyümölessaláták, nyomelemeket tartalmazó saláták, ...). A program nagyobb lehetőséget ad arra, hogy a gyermekek a közösségben megismerkedjenek különböző, számukra eddig ismeretlen ételek ízével, elkészítési módjával, **modellt nyújtva ezzel a családoknak is a korszerűbb táplálkozás kialakításához.**

(Étkezés: - Intézményünkben napi háromszori étkezést biztosítunk, melyet gyermekek által hozott gyümölcsökkel egészítünk ki. A Központi konyha biztosítja a gyermekek óvodai étkeztetését, ügyelünk arra, hogy ezek az ételek, italok ne legyenek magas cukor, - só, - és telítetlen zsírtartalmúak.)

Egészségvédelem, edzés

A gondozási, a testi nevelési és a mozgásfejlesztési feladatok megfelelő ellátása, megvalósítása elősegíti a **gyermek egészségének megővését**. Ezen kívül nagy hangsúlyt fektetünk a **higiénés szabályok betartására** (pl. környezet tisztántartása, portalanítása, szükség szerint fertőtlenítés, időjárásnak megfelelő réteges öltözködés, a napi tevékenység minél nagyobb részének szabad levegőn való megszervezése, folyamatos levegőcseré, a teremben minél több zöld növény elhelyezése, megfelelő páratartalom biztosítása, nyugtató hatású színharmónia). Mindezek az intézkedések biztosítják a szervezet általános védekezőképességének fokozását, a betegségek megelőzését.

Az óvodapedagógus fontos feladata az anamnézis-felvétel közben felderített, ritkán előforduló, az óvodai közösségbe kerülést nem feltétlenül akadályozó betegségek (pl. krupp, allergia, asztmatikus tünetek, lázgörcs, epilepszia, cukorbetegség, ...) regisztrálása, figyelemmel kísérése, alapvető lemmivalók elsajátítása és a gyermek fiziológiás szükségletének biztosítása (pl. étrend helyes betartása), az egészségi állapot egyensúlyban tartásához szükséges környezet megteremtése.

Az egészségvédelmet, betegségmegelőzést szolgálja a Pozsonyi Tagóvodában kialakított só-szoba, melyet az ősztől tavaszig tartó időszakban mindhárom óvoda gyermekei használhatnak.

A gyermek testi épségének védelme és a baleset-megelőzés magába foglalja a személyi és tárgyi feltételek biztosítását, az eszközök, használati tárgyak ellenőrzését és karbantartását, a hibaforrások megszüntetését. A gyermeki gondolkodásmód sajátosságából, valamint a szenzomotoros koordináció zavaraihoz adódóan következnek a tipikus gyermekbalesetek (törések, zúzódások), ezek teszik szükségessé a felnőtt állandó kontrollját, a tevékenységek figyelemmel kísérését. Önmaguk és társaik testi épségének megővására neveljük a gyermekeket (konfliktuskezelés, tolerancia).

A levegő, víz, napfény együttes hatása biztosítja a gyermekek **testi edzettségét**. Ennek érdekében lehetőség szerint minél több időt töltünk a szabadban, az időjárásnak megfelelő ruházatban. Nyáron az óvoda adottságaihoz alkalmazkodva (tusoló, medence) a vízözö hatását használjuk ki. Mindezeknél figyelembe vesszük a gyermekek közötti egyéni különbségeket, egészségi állapotukat. A szabadban töltött idő alatt óvjuk őket a nap káros hatásaitól.

A fentiek megvalósulása hozzájárul a derűs, érzelmi biztonságot nyújtó légkör megteremtéséhez, így kiemelkedik az igény a későbbi egészséges életvitelre.

Az egészséges életmódra nevelés területein a nevelési feladatokba természetes módon integrálhatóak a prevenciók program alábbi feladatai:

Mozgásfejlesztés

- Nagymozgások fejlesztése (pl. járás, futás, mászás ...)
- Finommotorika fejlesztése (pl. gombolás, cvőeszközök, körömkéfe használata, vágás, szeletelés, reszelés, ...)
- Szem-kéz koordináció fejlesztése (pl. folyadéktöltés, kenyérkerés, fésűlködés, gombolás, kötés....).

Testsémafejlesztés

- Testséma kialakítása, testrészek ismerete (pl. öltözés, gyermekek elalvás előtti és ébresztő simogatása, ...)
- Meghatározott testrészekre koncentráció (pl. mászókázas, csúszdázás, fürdés).
- A test személyi zónájának alakítása (pl. tisztálkodás, öltözés közben a testrészek tudatos megnevezése ...).

Percepciófejlesztés

- A környezeti ingerek teljes körű megtapasztalása, az érzékszervek működésének finomítása (pl. ételek íze, színe, illata, tapintása, ruházat tapintása ...).
- Térpercepció fejlesztése a rendelkezésre álló tér kihasználása a környezet bemozgásával: (pl. mozgásos játékok, ...).
- Térirányok fejlesztése (pl. terítés, ruhásműk felvétel, fogkefe helyes irányú használata ...).

Verbális fejlesztés

A fentiekkel tudatosan kíséri a verbális megerősítés (pl. a testrészek, ruhadarabok megnevezése, használati tárgyak ismerete, ...).

V.2 Gyermek és környezete

A gyermek környezetével való kapcsolata mindig a felnőttek közvetítésével valósul meg. Nem elég csak a kapcsolat, hanem a viszony minősége is fontos tényező. *A környezet az öröklés mellett a fejlődés egyik potenciális forrása.* A környezetet pontosan, valóságyszerűen megismerni a cselekvés, a kép, a szó egységében lehet. Ez lehetővé teszi, hogy az évszázadok alatt felhalmozott egyetemes, nemzeti, etnikai értékeket, hagyományokat, szokásokat átadják, közvetítsük a gyermekeknek, alapozva aktivitásukra, érdeklődésükre. Ezáltal alakítható, bővíthető, változtatható az óvoda

helyi programja, egyenlő arculata a helyi adottságok, sajátosságok figyelembe vételével. Az emberi kultúra örökségét adott csoportok közvetítik a fiatalabb nemzedéknek, ezért tartottuk fontosnak a program elkészítésénél a környezet megismerésre nevelés köré komplexen csoportosítani az óvodai nevelés témaköreit. Alapvetőnek tekintjük a gyermek társas környezetével és természeti környezetével való kapcsolatát.

Gyermek és társas környezete

Elsődleges szocializáció

Az óvodai nevelés messzemenően *támaszkodik a családi nevelésre, annak kiegészítője*, a család és óvoda *szoros együttműködésére törekszik*.

A Prevenciós programban fontos a gyermek korai óvodás kort megelőző testi-lelki fejlődésének alapos ismerete. Ennek egyik eszköze az ismerkedő-lap és a szülő kérésére történő családlátogatás.⁽⁵²⁾

Ezekből információt kapunk az óvodába lépés előtti anya-gyermek és család-gyermek kapcsolatáról, a gyermek élettörténetéről. A későbbiek során - napi tapasztalatokkal kiegészítve - hasznosítja az óvodapedagógus a gyermek jobb megismerésének érdekében, a fejlesztési feladatok megtervezésében. *Óvodánkban az érzelmi biztonságot nyújtó légkör* megteremtéséhez az óvodapedagógus - részben átvállalva az anya szerepét - empátikus, meleg, elfogadó, szeretetteljes kapcsolatot alakít ki a gyermekekkel. Fejlesztő munkájuk során arról gondoskodik, hogy a gyermekek tapasztalatai változatos tevékenységformák közben gazdagodjanak.

Másodlagos szocializáció

Az óvoda felvállalja a 3-6 évesek szocializációs folyamatának tudatos, szakszerű irányítását, annak intézményes keretet biztosít.

A személyiség alakításának legfontosabb tényezője a társas kölcsönhatások milyensége. A környezetből felé irányuló reakciókból a gyermek megerősítést, vagy elutasítást kap saját viselkedésére vonatkozóan. A gyermek „én-központúsága” alapján elsősorban önmagára képes figyelni, azonban emocionális alapon fokozatosan kifejleszthetjük azokat a mechanizmusokat, amelyek segítségével képessé válik másokkal is törődni. Az együttéléshez szükséges *erkölcsi normák és tulajdonságok* csak akkor fejlődnek ki, *ha a gyermek állandóan gyakorolja* a társaihoz való helyes viszonyulást. Az óvodás korosztály számára meghatározó a gyermek és az óvodapedagógus kapcsolatának minősége. A felnőtthez fűződő viszony nyújtja azt az *érzelmi biztonságot* a gyermek számára, *amely jó közérzetet, nyugodt, harmonikus tevékenységet tesz lehetővé*.

Az óvodapedagógus első számú *modell*, példakép a társas viselkedés alakulásában, ő szervezi meg a gyermekek életrendjét és azokat a közös tevékenységeket, amelyekben a társas kapcsolatok alakulnak.

Az óvodapedagógus és a munkáját segítők feladata a közvetlen testi-érzelmi kapcsolat megteremtésén, a példaadáson kívül a csoport közös életének megszervezése, a szokás- és szabályrendszernek a gyermek fejlettségéhez alkalmazkodó kialakítása. *Az értelmes fegyelem* a csoport életének biztonságát, nyugalmaát biztosítja. Az ismétlődő közös, örömteli tevékenység a csoport és óvoda hagyományrendszerébe épül és *mélyíti az összetartozás élményét*. A gyermek-gyermek kapcsolat kezdetben kisebb érzelmi töltésű. A gyermekcsoportban kialakulnak a közösségi együttélés szabályai, normái, amelyekhez igazodik az egyén. Alkalom nyílik az egymáshoz viszonyításra, amely szükséges a reális énkép kialakításához, az én-határok megtapasztalásához. A gyermekek egymás közötti kapcsolatában így válik természetessé, hogy minden gyermek más, egyéni külső és belső tulajdonságokkal rendelkezik és így másával együtt elfogadható és szerethető. Társas együttműködés közben tanulják meg az egymás felé fordulást, egymás segítségét, vagyis *az értelmes szeretetet*.

Tágabb társadalmi környezet

A gyermek szocializációját befolyásolják tágabb társadalmi környezetének hatásai is (pl. rokon kapcsolatok, óvoda- és lakókörnyezet, média hatásai, kulturális hatások).

A társas környezet nyújt a gyermeknek biztonságot, lehetőséget a kibontakozáshoz. A gyermekkor hatásai nagymértékben befolyásolják majdani felnőttkori életét.

Nevelési feladatok a gyermek és társas kapcsolatának alakításában

Közös tevékenység, munka során alakulnak ki a társas kapcsolatok és bontakoznak ki a csoportra jellemző erkölcsi szabályok, normák.

Cél: az erkölcsi tulajdonságok kialakítása, erősítése, fejlesztése az óvodapedagógus példaműködésével és helyzetteremtésével. Az együttes tapasztalatok, élmények, tevékenységek a gyermekek között kapcsolatokat hoznak létre: barátságokat, szimpátián alapuló kisebb csoportokat. Megtanulják figyelembe venni a másikat, szocializációjuk felgyorsul, fejlődik felelősségérzetük, kötelességérzetük, toleranciájuk. Konfliktushelyzeteiket egyre inkább képesek egymás között igazságosan elrendezni. Az igényes türelem, a következetesség, az elvárás, a bizalom, az elismerés nem csak az egyes gyermeket formálja, hanem általa az egész csoportot.

A *közösségi élet* biztonsága és nyugalma nagymértékben függ a csoport életét szabályozó szokás és szabályrendszer kialakításától. A szokások segítségével válik gördülékennyé a csoport élete. Fontos, hogy szabályaink ne merevedjenek meg, egy-

egy szokás megszűnését, megváltozását elsősorban a gyermekek fejlődése, a körülmények változásai kell, hogy meghatározzák (pl. alvásigény fokozatos csökkenése, évszakváltás, ...).

Az óvodapedagógus feladata, hogy olyan szokásrendszert és napitendet alakítson ki, mely minden tevékenység elvégzésére megfelelő időt és helyet biztosít. A csoportszoba és az udvar játszórészének, étterének olyan elrendezése szükséges, amely lehetővé teszi a szabad mozgást, a tevékenységi formák sokszínűségét, ugyanakkor elvonulásra, „kuckójátéokra” is lehetőséget nyújt. Ilyen keretekben, kulturáli körülmények között elkerülhetővé válik, hogy időzavarral küzdjön a csoport. A felnőtt őszinte, természetes magatartásával mutat mintát, és viselkedésével jelzi elvárásait.

A gyermek mindennapi tevékenységének része a **munka jellegű tevékenység**, amely az **óvodai élet egészében érvényesülő folyamat**. Ahogy ez a tevékenység az idők során egyre önállóbbá válik (önkiszolgálás, naposi tevékenység, megbízások önálló teljesítése), ez a gyermekek egyre magasabb fokú együttműködését igényli. Eközben természetes módon alakul a gyermekek szociális magatartása, társas kapcsolata. A munka-jellegű tevékenységek megszervezésénél figyelembe vesszük a csoport összetételét (életkor, fejlettségi szint, szociokulturális háttér, ...), mert a vegyes életkorú vagy nagyon eltérő fejlettségi szintű csoportban ügyelni kell arra, hogy minden gyermeknek legyen feladata, de egyik gyermeket se terheljük túl. A fejlesztés csak és kizárólag a gyermekek saját örömteli, örömmel vállalt tevékenységén belül valósul meg. Mindennapi munkálkodásuk közben **egyre több információ és pontosabb tapasztalatbirtokába jutnak** az őket körülvevő tárgyi világról. Munkajellegű tevékenységük során társadalmi környezetükről is **speciális ismereteket szereznek**. A negatív - és pozitív élethelyzetekben szerzett tapasztalatok - az óvodapedagógus tapintatos segítségével - közösen vezetnek el a kívánt változásokhoz. A gyermekeket munkájuk során ne csak a „megfelelő akarás” vezesse, hanem **természetes, észrevétlen módon reagáljanak** a külső szükségletekre, segítsenek önmagukon - vegyék észre, ha valamin meg kell csinálniuk. Feladatuk elvégzése során nem csak megtanulják az eszközök célszerű használatát, hanem **közben természetes módon fejlődnek**.

Feladatok a kommunikációs készségek kialakítása területén

A program lényeges része a beszéd, az anyanyelv és a kommunikáció fejlesztése. Csak kellő nyelvi fejlettséggel rendelkező gyermekek lesznek képesek az alapkultúrtechnikák elsajátítására. A kommunikáció a beszéd és a gondolkodás egyik eszköze.

A kommunikáció egyszerre cél- és eszköz a társas kapcsolatokban. Célja a kapcsolat felvétele, az információ eljuttatása a másikhoz, a társ reakcióiból (kommunikációs és metakommunikációs) a megértés ellenőrzése, a kapcsolat valamilyen szintű mélyítése. A kommunikáció és metakommunikáció elválaszthatatlan

egymástól, a jelzések kiegészítik, helyettesítik, mélyítik vagy semlegesítik a szóbeli közlést. *Az egyéni fejlődés biztosításához* szükségesnek tartjuk, hogy az *óvodapedagógus személyes példájával* (odafigyelés, meghallgatás, beszélgetés), kommunikációs helyzetek megteremtésével *ösztönözze a gyermekek közötti kommunikációt*, teremtsen lehetőséget a monologikus beszédre, ennek fejlesztésére, bővítse szókincsüket, gazdagítsa metakommunikációs ismereteiket (pl. érzelmeket jelző gesztusok, arckifejezések, testtartások, ...).

A gyermek beszéd és kommunikációs képessége elsődlegesen függ a családi szocializációtól, mely előnyös, vagy hátrányos helyzetet teremt a gyermek számára a közösségben.

Az óvodapedagógusnak *differentiáltan* kell foglalkoznia a nyelvileg hátrányos helyzetű, a fejlesztendő és a kiemelkedően fejlett gyermekekkel.

Szükséges, hogy *a gyermek számára hiteles és elfogadható legyen a felnőtt mondanivalója*, mivel életkori sajátosságából adódóan elsősorban a metakommunikációra figyel.

Az anyanyelv használata végigkíséri az óvoda egésznapját, a gyermekek minden megnyilatkozását, a felnőttek és a gyermekek kapcsolatát. A gyermekekre figyelő, jó beszédpéldát adó, jól artikuláló, választékosan beszélő környezet a gyermek nyelvi fejlődését pozitívan befolyásolja. Később a beszéd és gondolkodás fejlődésével párhuzamosan alakul ki figyelmük a közlés verbális tartalmára.

A beszéd az önkifejezés fontos eszköze, ezért az anyanyelvi nevelésnél a szókincs bővítése, a sajátos nyelvi formák elsajátítása, a nyelvtanilag helyes beszéd, a mondanivaló árnyalt megfogalmazása a cél, így az óvodáskor végére az önálló, rövid történet elmondása lehetővé válik.

Az óvodai anyanyelvi nevelés területén célszerű óvodapedagógus és logopédus olyan együttműködése, melynek során az érdekeltek pontosan ismerik saját és egymástól jól elkülöníthető, de azonos cél érdekében folyó feladataikat, munkamódszereiket.

Programunk sajátossága, hogy az anyanyelvi játékok számára külön időt biztosítunk - korcsoporttól függetlenül, de alkalmazkodva a gyerek életkori sajátosságához - és ezeket a játékokat beépítjük a mindennapi életbe.

A *mese, a vers* ősi forrása az anyanyelvi nevelésnek, régi értékeket, hagyományokat, szokásokat közvetít a gyermeknek. A közösen átélt örömeik és élmények elszakíthatatlan szálakkal kötik össze az óvodapedagógust és a gyermekeket egymással és anyanyelvükkel. A mese és versmondás lényeges elemeit - testbeszéd, tekintettartás, verbális emlékezet - az óvodapedagógus személyes példáján keresztül sajátítja el és gyakorolja a gyermek.

Az anyanyelvi nevelésnek és a játéknak egyaránt szerves része a *bábozás-dramatizálás*, melyen keresztül túlköröződnek a gyermekek irodalmi élményei,

kiegészülve hangulatukkal, kreativitásukkal, fantáziájukkal. A gyermek kifejezheti, átélheti, eljátszhatja saját érzéseit, érzelmeit, ezáltal fejlődik személyisége. A bábozáshoz, dramatizáláshoz szükséges eszközöket, díszleteket, kiegészítőket saját maguk is elkészíthetik barkácsolás keretében, ezzel a játék örömeit az önálló alkotás élményével fokozva.

A gyermek és társas környezetének kapcsolatát alakító nevelési feladatok az alábbi területek fejlesztésére adnak lehetőséget:

Mozgásfejlesztés

- Nagymozgások fejlesztése (pl. tárgyak mozgatása közben változatos tempójú, ritmusú, irányú mozgások, dramatizálásnál állatok mozgásának utánzása).
- Egyensúlyérzék fejlesztése (pl. terítés, tárgyak hordozása).
- Finommotorika fejlesztése (pl. különböző fogások gyakorlása, bábkészítés).
- Szem-kéz, szem-láb koordináció fejlesztése (pl. terítés, környezeti rendjének helyreállítása, bábok mozgatása).

Testsémafejlesztés

- Testrészek ismerete (pl. népi mondókák, simogatók, szoborjáték,...).
- Test koordinációja, oldaliság unitása (pl. adott tárgyakhoz viszonyított testhelyzet, evőeszközök helyes elrendezése,...).

Percepciófejlesztés

- Vizuális fejlesztés (pl. játékpolecek elrendezése).
- Tapintásos észlelés fejlesztése (pl. minden munkajellegű tevékenységben a kéz szerepe.)
- Hallási észlelés fejlesztése (pl. a tevékenységek és eszközök jellemző hangjai).
- Auditív ritmus fejlesztése (pl. „Kakukk-tojás” játék, mondókák).
- Auditív memória fejlesztése (pl. állathangok felismerése, utánzása).
- Auditív zárttság fejlesztése (pl. „Mi hiányzik?” játék).
- Térpercepció fejlesztése (pl. tér mozgásos észlelése munkavégzés közben).
- Jobb-bal térbeli irányok kiemelt gyakorlása (pl. terítés, rendrakás).
- Keresztesatornák fejlesztése (pl. a hallott feladat megvalósítása cselekvésben, finommotorika összekapcsolása beszéddel).

Verbális fejlesztés:

Természetes módon a kommunikáció, az anyanyelvi- és irodalmi nevelés célja és egyben eszköze is a verbalitás. Szóbeli kifejezése minden tevékenységnek, élménynak a gyermek és társas környezete kapcsolatában.

A gyermek természeti és tárgyi környezete

A haladó, korszerű pedagógiai - pszichológiai kutatások eredményeit felhasználva az óvodai nevelésben akkor leghatékonyabb az ismeretek átadása, **ha a gyermekeknek minél sokoldalúbb, túlzásoktól mentes tapasztalatszerzésre és élményszerű ítélésre adunk lehetőséget.** Ily módon valósul meg a komplexitás a nevelési feladatok realizálásában.

A külső világ tevékeny megismerése

A külső világ tevékeny megismerésének **célja**, hogy a gyermekek minél több tapasztalatot (mozgásos és érzékszervi) szerezzenek az őket körülvevő természeti és társadalmi környezetből életkoruknak megfelelő szinten. Ez azért szükséges, hogy teljes biztonsággal tájékozódjanak és igazodjanak el környezetükben. A gyermek **tapasztalataira, élményeire támaszkodva** kell új ismereteket nyújtanunk, illetve a meglévőket mélyíteni, rendezni. Ekközben **építhetünk** a gyermek **spontán érdeklődésére, kíváncsiságára, érzelmeire, megismerési vágyára.**

A külső világ tevékeny megismerése során kialakulnak a gyermekben a kulturált élet szokásai, az elfogadott viselkedési formák, az érzelmi és erkölcsi viszonyok. A környezet minél átfogóbb megismertetése ezért is szükséges, mert általa közvetítjük az egyetemes, a nemzeti kultúra értékeit, hagyományait, az adott társ. helyzetre jellemző néphagyományokat. Hagyományok által őrizhetjük meg a tudást, tapasztalatot, melyet elődeink felhalmoztak. Ha mindehhez hozzájárul az óvodapedagógus érdeklődése, lelkesedése, empátiás készsége, színes egyénisége, biztos, hogy gyermekeink **megszeretik** környezetüket, **ragaszkodnak** ahhoz, s megfelelő ismeretekkel rendelkezve **elgigazodnak** benne.

A külső világ tevékeny megismerése hagyományos témái kevésbé behatároltak, s ez által tartalmi és módszertani ötletek kipróbálására is lehetőséget nyújtanak. A témák szinte kimerítik a valóság megtapasztalását, a játékos cselekedtetés lehetőségét. A témák válogatása közben a lakóhely, a környezet sajátosságaihoz igazodnunk, nem elvont ismereteket közvetítnünk.

A természeti és társadalmi környezet témái, az ezekről szerzett tapasztalatok, ismeretek az életkor előrehaladtával lineárisan bővülnek, és koncentrikusan

mélyülnek. Ez teszi lehetővé az alapos megismerést. *A környezet megismerése áthatja a gyermek életét, az óvodai tevékenység egészét.*

A spontán játékokhoz kapcsolódva, az önkiszolgáló tevékenységbe építve, a mindennapi beszélgetések során, séta, kirándulás, udvari tevékenység közben legalább olyan hatékonyságot érhetünk el, mint a tudatos kezdeményezéseken, foglalkozásokon. *A természeti és társadalmi környezet témaköréi átfogják, körülölelik a többi nevelési területet.* Maguk a természeti és társadalmi témakörök is több ponton kapcsolódnak, összefüggnek egymással. (Pl. testünk-családi-évszak témánál, séták, kirándulások alkalmával természetes módon ismerkednek és gyakorolják a helyes közlekedést ...).

Programunk megvalósítása során *azokat a módszereket igyekszünk hatékonyan alkalmazni,* előnyben részesíttem, *amelyek igazodnak a gyermekek életkori sajátosságaihoz, mozgásos játékokra, cselekvésre és az érzékszervi megtapasztalásra épülnek.* Az óvodai tanulási folyamat a gyermek számára legyen érdekes, jó példa. A gyermeket alkalmassá kell tennünk a megfigyelésre, elsősorban látni kell megtanítanunk. A folyamatos és alkalmi megfigyelésekkel lehetővé tesszük a gyermekek számára, hogy maguk fedezzék fel környezetüket. Folyamatos megfigyelést igényelnek, pl. az évszakok, az időjárás elemeinek változásai, az évszakra jellemző jegyek, színek megfigyelése, az évszak esztétikája. Alkalmi megfigyelésekre sokszor kínálkozik lehetőség egy-egy érdekes jelenség, tevékenység sító kapcsán. A környezet megismerésére nevelésnél igen fontos, hogy *ne legyünk foglalkozás-centrikusak.* Arra törekszünk, hogy amit csak lehet a *helyszínen, a természetben, előben figyeltessünk és tapasztaltassunk meg a gyermekekkel.*

A külső világ tevékeny megismerésének fontos szerepe van a gyermekek nevelésében, hogy általa a felnőttekkel együttműködő, kreatívan gondolkodó, érdeklődő gyermeket neveljünk.

Környezetünk mennyiségi és formai összefüggései

Cél: a minket körülölelő világ mennyiségi, formai, kiterjedésbeli összefüggéseinek felfedezése, megtapasztalása játékos formában, a gyermekek igényeihez, ötleteihez igazodva. *Feladata:* a gyermekek matematikai érdeklődésének felkeltése, az elemi ok-okozati összefüggések felismertetése, megtapasztalása. Pozitív viszony kialakítása a problémahelyzetek megoldásához, a logikus gondolkodás megalapozása.

A környezet megismerése közben matematikai tapasztalatok binókába is jut a gyermek. *Matematikai fogalmakkal a mindennapi életben állandóan találkozik, így szinte természetes módon ismerkedik meg velük.* A matematikai kifejezések először passzív szokincosé válnak, később azonban egy részük beépül beszédükbe. *Feladatunk* az, hogy *figyeljük meg* a gyermekeket, megismerve érdeklődésüket, képességeiket, *készítsük elő és tervezzük meg* az egyénekre szabott fejlesztési területeket. Minél több érdekes problémahelyzetet hozunk létre, annál inkább

aktívizáljuk a gyermekeket a logikus gondolkodásra. Ha a felvetett probléma érdekli őket, belső késztetés hatására igyekeznek azt megoldani. Hagyjuk a gyermeket saját logikája szerint gondolkodni, ha a kínálkozó lehetőségek közül nem fedezi fel mindegyiket, próbáljuk rávezetni, több oldaltól megközelíteni, de semmiképpen ne oldjuk meg a feladatot helyette, hanem tartsuk ébren érdeklődését, míg rá nem jön minden variációs lehetőségre. Ezzel fejlődik logikus gondolkodásuk, problémafelismerő és megoldó készségük. A funkcióörömi és a megerősítés hatására sikerélményhez jutnak a cselekvésben és a gondolkodásban.

Környezet és esztétika összefüggése

Az esztétikai nevelés magába foglalja a gyermek tágabb természeti és társadalmi környezetéről szerzett benyomásait, ismereteit is. A gyermek közvetlen környezetében találkozik először a hangok, illatok, színek, formák, ritmus világával, az élővilág mozgásával, állandó változásával. *Élményei, tapasztalatai, ismeretei* ezekre az ingerekre épülnek, amelyeket az óvodai nevelésben komplex módon építünk be az esztétikai nevelésbe. A társadalmi hatásokat az óvoda kevésbé tudja befolyásolni, ezért *azokra a nevelési területekre helyezzzük a hangsúlyt, melyeken belül koncentráltan tudunk nevelő hatást kifejteni, a környezettől szembeni igényességüket megalapozni.*

Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka (Ábrázolás)

A gyermekek ábrázolótevékenysége *a vizuális nevelési lehetőségek legfontosabbika*, mégis csak egyik, meglehetősen szűk dimenziója, hiszen a vizuális nevelés az óvodai nevelés egészét áthatja. *Az ábrázoló tevékenység a tárgyi világ megismerését, feldolgozását, újraalkotását teszi lehetővé a gyermek számára*

Az ábrázolótevékenység *célja* nem maga a tevékenység során létrejövő bármiféle alkotás, annak esztétikai értéke, hanem maga *az örömteli cselekvés*. A létrejövő „Művei” csak, mint jelzést, - mint a gyermek gyakorlati ismeretének, érzelmi életének, képességének leképezését - kell kezelnünk. A nevelési cél a vizuális észlelés, emlékezés, képzelet, a vizuális gondolkodás pontosabbá, könnyedebbé tétele, az *intellektuális látásmód kialakulásának megalapozása*. Ennek kibontakoztatásához elsődlegesen minél több, mélyen ható - egyéni és közös - élményre van szükség, ami a vizuális beéledést is pontosabbá teszi.

Ha a gyermek mindennapi életében, játékában az ábrázoló tevékenységek, technikák, minél több fajtája épül be, *a technikák gyakorlására, pontosítására* - eleinte gyakorló játék szintjén - minél több ideje, lehetősége nyílik, előbb utóbb elér arra a technikai szintre, amikor „Művei” kifejezővé válnak, *tükrözik a világról szerzett ismereteit, de elsősorban érzelmi megnyilvánulásait.*

Feltétlenül hagynunk kell, hogy a gyermek saját szintjén, saját elgondolásai szerint, saját élményeit alkossa újra. Ebben csak akkor segítünk, irányítunk, ha elakad, ha a gyermeknek van szüksége instrukcióra. Ilyen lehetőségek mellett a gyermeki *fejlődés mozgatórugója az önfejlesztés* lesz, hiszen a gyermek is arra törekszik, hogy alkotásai egyre inkább hasonlítsanak a valóságra, hiányosságai újabb, pontosabb megfigyelésre késztetik, s ezek eredményei tükröződnek későbbi alkotásaiban. Így válik a vizuális önkifejezés „nyelvi” erővé, amit a világról tud, ábrázolásában is el tudja mesélni, *amit nem tud ábrázolni, azt hozzámészélt*. E tevékenység közben erősödik önkifejezése, esztétikai érzéke, pontosabb ismereteket szerez a tárgyi világról - s egyben önbizalma is erősödik, hiszen ez az a tevékenység, amelyben nem lehet „rosszat” létrehozni, két paca egymás mellett - hát még, ha összefolyik! - szép, már „műnek” számít. Alkotó tevékenysége a játékra épül, a játék egy formájaként kezeljük, - ami nem zárja ki azt, hogy főleg a nagyobbakkal szervezzünk néhány együtt alkotási alkalmat, ami lehetőséget ad arra, hogy a gyermekek egymástól is inspirációt kapjanak!

A környezet, az anyanyelv, irodalom kölcsönhatása

Az óvodai anyanyelvi-, irodalmi nevelés (egymástól elválaszthatatlan) az óvodai élet egészét átható folyamat.

Cél a nyelv szépségének, kifejezőerejének megismertetésével, a helyes nyelvhasználat, mondatszerkesztéssel a *biztonságos önkifejezés megalapozása*, a korosztálynak megfelelő irodalmi élmények nyújtásával az *irodalmi érdeklődés felkeltése*.

Feladata az anyanyelv megismertetésén, az irodalmi érdeklődés felkeltésén túl a gyermekek által már megismert, szűkebb és tágabb környezet, életkori sajátosságaihoz igazodó népi-népmesék, népi hagyományokat felelevenítő mondókák, rímek, a magyarság történetét feldolgozó mondavilág elemei, meséi, nemzeti jelképek, hagyományörző népi játékok, dalok további megismerésével is mélyítjük a szülőföldhöz való kötődést.

Feladatunk, hogy a gyermekek életkorának, nyelvi fejlettségének - melyet meghatároz a család szociokulturális háttere -, érdeklődésének megfelelő *beszédhelyzeteket teremtsünk, és irodalmi alkotásokat válasszunk*. Az irodalmi anyagot úgy állítjuk össze, hogy tartalmazzon népi mondókat, verset, mesét, elbeszélést, folytatásos történetet.

Feladatunk a nemzeti identitás tudat, a keresztény kulturális értékek, a hazaszeretet és a szűkebb és tágabb környezet megszerethetetésének megalapozása.

Főleg 3-4 éves korban nagy jelentőségű - a testi kapcsolat iránti gyermeki igény kielégítésén túl - a simogatók, tapsoltatók, lovagoltatók ... Ritmusa, hiktetése, egyszerű szövege nyugtatóan hat a gyermekekre. Közvetítünk a gyermekeknek a természeti környezetet megjelenítő irodalmi alkotásokat (mese, vers, elbeszélés). Alkalmat teremtünk arra, hogy a gyermekek eljátszák, elmondják, elbábozzák kedvelt meséiket,

de lehetőséget adunk az általuk kitalált történetek elmondására, vagy a már ismertek másfajta cselekményszövéseire, befejezésére is.

Ének, zene, énekes játék gyermekünk

Az óvodai zenei nevelés **célja a zene iránti érdeklődés felkeltése, befogadására való képesség megalapozása.** Fontos a gyermekek zenei hallásának, ritmusérzékének, érzékelési készségének, harmonikus, szép mozgásának fejlesztése. A zenei nevelésnek a gyermeki lét egészét át kell hatnia. A zenei anyanyelv alapozása szoros kapcsolatban van a nyelv kifejező gyakorlásával. A magyar zenei nevelés szilárd alapja a **közös ének**, mely hordozza és gazdagítja az anyanyelvi örökséget. Olyan szavakkal is találkozunk a gyermek, amelyeket hétköznapi beszédünkben már nem fedezhet fel, s ezek megértését a játékszituáció segíti.

A zenei képességfejlesztési anyag feldolgozása az óvodákban használt, elterjedt zenei nevelést segítő szakirodalom (Forrai Katalin: Ének az óvodában) alapján történik. Fontos a zenei képességfejlesztéssel párhuzamosan, hogy gyermekeink örömmel, érzelmi gazdagsággal, felszabadulással énekeljenek.

Egy-egy gyermekdal valódi dráma, a gyermekek feszültséggel teli helyzeteket élnek át, a játék végére ezek oldódnak. Eközben dolgozik a képzelet, az intellektus, a gyermek emberi kapcsolatokban való eligazodást tanul, közben fejlődnek esztétikai, viselkedési és magatartási kultúrája. **Alapvető, hogy a megfelelő légkör biztosítsa az érzelmi motíváltságot.** Az ének, a zene segít ebben, hiszen a dal ritmusa, löktetése önmagában is mozgásra serkent.

Környezet és természetvédelem feladatai

A természetvédelem lényegét egy indián közmondás hűen tükrözi:

„A Földet nem nagyapáinktól örököltük, hanem unokáinktól kaptuk kölcsön.”

A fenti célt óvodánkban úgy valósítjuk meg, hogy az általunk nevelt gyermekekben **megalapozzuk a természet megismerésével a természet szeretetét, tiszteletét a természet tisztaságának, szépségének védelméért**

Az a gyermek, aki megismeri, megbarátkozik a természet szépségeivel, törvényszerűségeivel, a természeti folyamatok kölcsönhatásaival, később természetes módon védi is ezeket az értékeket. Várhatóan felnőttként környezetvédő életmódot fog élni, megértve azt, hogy **az ember a természet elválaszthatatlan része.** Óvodáskor végére kialakulnak a gyermek alapvető személyiségjegyei, ezért fontos feladatunk ebben az életkorban a napi életet átható, tudatos természetszeretetre, védelemre, gondozásra nevelés. A gyermek érzelmi alapon válogat a családj, az óvoda által nyújtott hatásokból. Ezért arra törekszünk, hogy a gyermeket olyan hatások ériék, amelyek környezetük felfedezésére, a rácsodálkozásra ösztönzik őket. Ehhez arra van szükség,

hogyan nyugodt, békés körülmények között módja legyen szemlélődni az őt körülvevő világ rejtelmeiben, s minden érzékével megtapasztalhatta azt. (Úgy, hogy se a természetben, se önmagában ne tegyen kárt!) Felhívjuk a figyelmét arra, hogy a természet látszólagos nyugalma mögött folyamatos változás rejlik!

A környezet megismerésében valósul meg komplex módon a tradicionális nevelési területek minden feladata (anyanyelvi-, irodalmi-, zenei-, matematikai-, vizuális nevelés) a természetes gyermeki megnyilvánulások eszközével.

A nevelési feladatokban megvalósítható fejlesztési célok

Mozgásfejlesztés

- Nagymozgások fejlesztése (pl. séta, kirándulás, hosszúság mérése lépéssel, ugrással, dalos játékok, ...).
- Finommotorika fejlesztése (pl. sütés, főzés, kertápolás, applikációs képek összerakása, hógolyógyártás, építés, ábrázolási technikák, területmérés lefedéssel).
- Szem-kéz koordináció fejlesztése (pl. babaöltöztetés, ütőhangszerek használata, magasságmérés építéssel, öltözködés, zöldsegapritás, virágültetés).

Testséma fejlesztés

- Testrészek ismerete (pl. tükrös használat, orvosos játék, mozdókák, táncos mozdulatok, sarokkoppantás, emberábrázolás, ...).
- Meghatározott testrészekre koncentráció (pl. szánkózás, homokozás, öltözködés, „Tűzet viszek” dalos játék, ujjal való festés, tenyérnyomat, ...).
- Testfogalom fejlesztése (tudatos ismerete a testrészeknek).

Percepció fejlesztése:

- Vizuális időrendiség felismerése (pl. „Rakd sorba”, mese képeinek sorba rendezése időrend szerint, ...).
- Különböző alakok, formák megismerése („Mi változott meg?”, halmazképzés, ...).
- Vizuális memória fejlesztése (pl. munkafeladatok utánzása, „Mi változott meg?”, emlékezet utáni ábrázolás, emlékezet után minta kirakása, ...).
- Térpercepció fejlesztése (tér bemozgása játék, foglalkozás közben, ...).
- Taktilis csatorna fejlesztése a vizualitás kizárásával („Keresd a kezdetet!”, tapintott tárgy szóbeli jellemzése, ...).

- Hallási észlelés fejlesztése (pl. állathangok felismerése, utánzása, hangszerek hangjának felismerése, dalos játékok, természet hangjai,...).
- Keresztcsatornák fejlesztése (pl. közlekedési játékok: „Csukd be a szemed, mondd meg, mi ment el melletted?” mozgáskor elmondása szóval, tapintott tárgy szóbeli jellemzése, ...).

VI A Komplex Prevenciós óvodai program alkalmazásának feltételrendszere

A Köznevelési Törvények azok a rendelkezési, amelyek büntetőjogi védelemmel kapcsolatos szabályokat állapítják meg – megváltoztak. A Köznevelési Törvény 66§ (2) bekezdése a következőket mondja ki: „A pedagógus, valamint a nevelő és oktató munkát közvetlenül segítő alkalmazott az óvodai nevelőmunka, ... során a gyermekekkel, ... összefüggő tevékenységével kapcsolatban a büntetőjogi védelem szempontjából közfeladatot ellátó személy.”

A nem pedagógus kollégák munkájukkal járuljanak hozzá az óvodai nevelés eredményességéhez, alkalmazkodjanak az intézmény pedagógiai légköréhez és kultúrájához.

VI.1 Az óvodapedagógus feladatai

Az óvodapedagógus számára követelmény a pedagógus-etika betartása és a titoktartási kötelezettség megtartása.

Alapvető feladatunk, hogy maximálisan biztosítsuk a gyermek alapvető szükségletét, az **érzelmi biztonságot**. Így szervezzük az óvodai környezetet - személyi és tárgyi feltételrendszer -, hogy az hatásrendszerével elősegítse minden gyermek számára az optimális fejlődési folyamatot.

A szakmában elfogadott általános elvárások közül (pl. tolerancia, nyitottság, elfogadó attitűd, szeretetteljesség, következetesség, példaértékű személyiség) kiemelten fontosnak tartjuk, hogy óvodapedagógusaink **nevelő-fejlesztő munkájuk során mindig vegyék figyelembe a gyermekek egyéni képességét**, tehetségét, fejlődési ütemét, szociál-kulturális háttérét, **segítsék tehetsége kibontakoztatásában**, valamint **hátrányos helyzetéből való felzárkóztatásában**.

VI.1.1 A gyermek és környezete sokoldalú megismerése

Célunk és feladatunk a későbbi hatékony együttműködés érdekében -, hogy a szülők minél hamarabb ismerjék meg óvodánk programját, nevelési elveinket. Ahhoz, hogy a fenti követelményeknek megfeleljünk, a gyermeket és annak környezetét, **szociális háttérét is meg kell ismernünk**. Ehhez nyújtunk segítséget az első találkozások a gyermekkel az előjegyzéskor, a gyermeknapon és a nyári időszak folyamán, valamint a közösen kitöltött ismerkedő-lap. Fontos, hogy úgy kérdezzünk, hogy kérdéseinkből kitűnjön **az együttműködési készség, a segíteni akarás**. Képet kapunk a gyermek környezetéről, a szülők nevelési attitűdjéről, esetleges nevelési problémáiról, benyomásokat szerzünk a gyermekről.

Miután egy kezdeti képet kaptunk a gyermekről, így tervezhetjük az egyéni érési folyamathoz igazított, differenciált fejlesztési feladatokat, lehetőség szerint a családdal összhangban. A szülőkkel való *rendszeres kapcsolattartás* fontos feladatunk, szükségünk van a *családdal való együttműködés* érdekében arra, hogy rendszeresen tájékoztassa az óvodapedagógus és a szülő egymást a gyermekkel kapcsolatos fontos információkról, a gyermek fejlődéséről, fejlettségéről.

VI.1.2 A gyermek érési folyamatához igazított differenciált tervezés

Fejlesztésről akkor beszélhetünk, ha a foglalkozások szintje egy lépéssel megelőzi a gyermek aktuális fejlettségi szintjét. *Nem feltétlenül az életkor határozza meg a tervezés tartalmát.*

Az óvodás korosztály számára a *kötetlenség* a legalkalmasabb tevékenységi keret, foglalkozási forma. Kötetlenségként éli meg a gyermek, melyben *az óvodapedagógus tudatosan és tervszerűen biztosítja fejlődéséhez szükséges, differenciált tevékenykedés feltételrendszerét.* Ez a foglalkoztatási forma megkívánja, hogy *ismereteinket folyamatosan bővítsük*, felkészüljünk a gyermekek kérdéseire. Tehát *tudatosságot, nagyobb szervezési, áttekinthető képességet és nagyfokú kreativitást igényel.*

Kötetlen foglalkozás alkalmával a gyermekek érdeklődése alapján mindig változó létszámú és személyi összetételű kis csoporttal foglalkozunk egyszerre. *A kisebb létszámból adódóan nagyobb lehetőségünk nyílik az egyéni bánásmód és a differenciált foglalkoztatás megvalósítására, a gyermek fejlődési ütemének figyelembe vételére.*

Ügyelünk a kezdeményezéstől távol maradó gyermekekre, hogy játékuk zavartalan legyen, illetve ők se zavarják a foglalkozáson résztvevő társaikat. A gyermekek érdeklődése szerint az elkezdett tevékenységek délután, esetleg napokon keresztül is folytathatók. Ehhez a két óvodapedagógus összehangolt munkája szükséges. Ügyelünk arra, hogy témakörökhöz kapcsolódó tevékenységekből sorozatosan ne maradjon ki egy gyermek sem.

A kötetlen foglalkozási forma már önmagában differenciálást tesz lehetővé, hiszen a gyermek választ, differenciál saját képességei alapján. Az óvodapedagógus joga és feladata, hogy csoportja ismeretében, az adott témakörben és szituációban a kötött, vagy kötetlen foglalkozás lehetőségét válaszolja-e.

Törekszünk arra, hogy a kötött illetve kötetlen foglalkozást egyaránt hassa át a játékoság, az élményt adó, oldott légkörben való cselekvés. Fontosnak tartjuk a két foglalkoztatási forma között az ésszerű arány kialakítását.

Programunk sajátossága, hogy az iskola előtti időszakban kötelező foglalkozásokat szervezünk sok mozgással, játékos keretbe ágyazott tevékenységekkel. Ezek a foglalkozások elsősorban az ismeretek rendezését, az esetleges hiányok pótlását is jól szolgálják, valamint lehetőség nyílik a gyermekek speciális érdeklődésének kielégítésére is (felzárkóztatás - tehetséggondozás).

Itti rendbe illesztve, naphoz kötötten a testnevelés foglalkozásaink óvodába lépéstől kezdődően kötelező szervezési formában valósulnak meg (tornatermi beosztás miatt.)

Ha azt tapasztaljuk, hogy egy gyermek **bizonyos funkciójában (funkcióiban) lemaradt, vagy tartósan stagnál** (ez nyomon követhető a fejlettségmérő lapon), abban az esetben az óvodapedagógus visszatér a gyermeknek arra a szintjére, amelyben még biztonságosan mozog (vagyis a mozgáshoz, a cselekvéshez), és fokozatosan terhelve, utazítva a feladatokat juttatja el őt a következő szintre. Időt és lehetőséget kell biztosítanunk az egyik területen hiányosan elsajátított, vagy gyakorlásra szoruló ismeretek más területen való elmélyítésére, korrigálására.

A preventív program alkalmazása során **johban felfedezhetők** azok a gyermekek, akik bizonyos területen **speciális kiemelkedő képességekkel** rendelkeznek.

Feladatunk:

- szülő figyelmének felhívása a gyermek kiemelkedő képességére,
- megfelelő tárgyi feltételek biztosítása a tehetség kibontakoztatáshoz,
- az óvodapedagógusaink folyamatos felkészülése a speciális képességek támogatásához,
- differenciált egyéni bánásmód tudatos alkalmazása.

VI.1.3 A fejlődés nyomonkövetése, az eredmények elemzése, szükséges korrekciója

A gyermek fejlődését az erre szolgáló **fejlettségmérő lapon** tudjuk nyomon követni az óvodába lépéstől az iskolakezdésig. Fontos, hogy vezessük és az ebben rögzített információkat folyamatosan felhasználjuk munkánk során.

A fejlettségmérő lapokon **a mindennapi életben, tudatosan megfigyelt fejlettségi szinteket rögzítjük**. A gyermek tudatos megfigyelése mellett az óvodapedagógus saját munkájának eredményességét is nyomon tudja követni, illetve a gyermek folyamatos fejlődését elsősorban önmagához, de társaihoz, saját korosztályához képest is tudja viszonyítani.

A gyermek fejlődését állandóan kontrolláljuk, ehhez segítséget nyújt a fejlettségmérő lapon kívül a megfigyelési szempontsor, melyet havonta újra és újra felülvizsgálunk. **A felmérések alapján mutatkozó eltéréseket a gyermekhez igazodva szükség szerint korrigáljuk.**

Az óvodai nevelési folyamat eredményeként eljut a gyermekek többsége az óvodáskor végére az iskolakezdéshez szükséges fejlettségi szintre.

A gyermekek *iskolai beilleszkedéséről, teljesítményéről* visszajelzéseket kapunk a tanítóktól (*Iskolai nyomkövető lap*), melyeket munkánk továbbfejlesztése érdekében összesítünk, elemzünk.

VI.2 Szervezeti és időkeretek

VI.2.1 Csoportszervezés

Óvodánk hagyományait, adottságait, lehetőségeit figyelembe véve, *ahelyi adottságok és az óvodapedagógusaink attitűdje alapján homogén és heterogén életkorú csoportokat szerveztünk.*

VI.2.2 Napirend, heti rend

A napirend, heti rend kialakításánál figyelembe vettük a helyi adottságokat, igényeket, lehetőségeket, hagyományokat. A kialakítása a szomszédos csoportokkal, egymással egyeztetve történik.

A jól kidolgozott *napirend* a maga rugalmas változásával lehetőséget ad az óvodai élet egészében az elmélyült tevékenykedésre, megfelelő időt biztosítva arra, hogy a gyermekek minden tevékenységüket befejezzék, pontosan elvégezzék.

A szeptember 1-től május 31-ig terjedő időszak napirendjét a fentiek szerint, a gyermekek biológiai (életkor, alvás-, mozgási igény-, étkezés rendszeres időpontja), társas szükségleteit szem előtt tartva alakítottuk ki. Mivel a nevelési év nem zárul le május 31-én, ezért a nyári időszakot (június 1-től augusztus 31-ig) is tartalmassá, a gyermeki szabadságot tiszteletben tartva, gondosan megtervezetté kívánjuk tenni.

Az év közben már kialakított szabályok, szokások megtartásával a nyári élet megtervezésénél lehetőséget adunk minden gyermeknek arra, hogy az évszak örömeit szabadabban élvezze, és kötetlenebb formában biztosítunk változatos tevékenységet, lehetőséget a fejlődésre.

Heti rendünket általában egy-egy környezeti téma köré csoportosítjuk, azt körbejárva dolgozzuk fel az élményeket, tapasztalatokat, ismereteket a különböző foglalkozási területeken keresztül. Kivételt képez a restnevelés.

VI.2.3 Tevékenységi formák idő- és szervezési jellemzői

Az óvodai életrend megszervezésénél *maximálisan biztosítjuk a gyermeki jogokat* (vallási, nemzeti, etnikai), a napi élet szervezésénél figyelembe vesszük a *gyermek aktuális állapotát, szükségleteit, érdeklődését, terhelhetőségét*. Mindezek kielégítésére indirekt, *a gyermeki aktivitást biztosító módszereket alkalmazzuk*.

A program alkalmazásakor az óvodáskorú gyermek *fő tevékenységét, a játékot vettük kiinduló pontnak*. Ebből következik, hogy a legtöbb időt a napirendben erre a tevékenységre fordítjuk.

VI.2.4 Az óvodai hagyományok ápolása, ünnepek, megemlékezések

A jelenleg érvényes jogszabály értelmében az óvoda homlokzatát folyamatosan fel kell lobogozni, a nemzeti és az újpesti zászlóval.

Gyermekek közösséggel kapcsolatos hagyományok

A gyermekek közösséggel kapcsolatos hagyományokat, ünnepeket a csoportok első szülői értekezletén a szülőkkel egyeztetni kell.

- Közös megemlékezés a gyermekek születés- és névnapjáról.
- Ajándékkészítés különböző alkalmakra.
- Óvodai ünnepélyek, rendezvények megtartása a 3 óvoda autonóm szokása szerint: Alma-nap, Születi mulatság, Mikulás, Luca-nap, Adventi készülődés, Karácsony, Farsang, Kiszobár égetés, Március 15., Húsvét, Föld hete, Anyák napja, Pünkösd, Évzáró műsorok, ballagás, iskolalátogatás a nagy csoportosokkal, évszakonkénti kirándulás és ismeretszerzés.
- Népi hagyományok ápolása, jeles napokhoz (Föld-, Víz-, Egészségügyi Világnapja, Állatok Világnapja) kapcsolódó szokások.
- Népi kézműves-technikák bemutatása, megtanítása.
- Óvodai színházlátogatások, óvodán belüli színházak, mesejátékok
- Őszi-, tavaszi tanulmányi kirándulások (szüret, termés-gyűjtés, stb.).
- Sportnap (Kihívás napja)

Az ünnepek, ünnepélyek tartalmát, szervezési módjait az éves munkatervben rögzítjük. A zártkörű ünnepélyeket a délelőtti időszakban szervezzük, ének-zene és irodalom foglalkozás keretén belül. Egyéb ünnepélyeket 16.00 utáni időszakban szervezünk, melyet nyitott formában bonyolítunk le.

Az ünnepek előkészítésében, lebonyolításában a szülők segítségét is kérjük. (Ünnepi külsőségek, vendégség szervezése, stb.) Ünneplő ruhanak mindenkor a szép és izléses, tiszta ruha tekintendő, amiben a gyermek szívesen ünnepel ezen a napon.

Kirándulások, séták, színház- és mozi látogatás esetén 10 gyermek mellé egy felnőtt kísérőt kell biztosítani. A szervezés során ügyelni kell arra, hogy a gyermekek testi épsége ne sérüljön, a számukra szervezett program ne haladja meg fizikai tűrőképességüket. A tervezett programoknak az éves munkatervben szerepelni kell. A programokról a szülőket szükséges tájékoztatni. Az óvodából csoportosan távozó gyermekek nevét, TAJ számát az indulás előtt a vezetőnek írásban kell leadni. November elejétől március végéig autóbusszos kirándulás nem szervezhető.

Az ünnepélyek, megemlékezések pontos időpontját, a rendezvényekkel kapcsolatos feladatokat és felelősöket a nevelőtestület az éves munkatervben határozza meg.

Elektroakusztikus hangosítású rendezvényeinken a **gyermekek zajvédelmére különös figyelmet fordítunk**. 20/2012. (VIII. 31.) EMMI-rendelet szerint a zajszint nem haladhatja meg a Leq M50 75 dB értéket. Mivel intézményünk nem rendelkezik saját költségvetéssel, így a megfelelő zajszint mérő készülék biztosítása a fenntartó feladata.

A hagyományápolás az intézmény valamennyi dolgozójának, illetve elátottjának a feladata.

A hagyományápolással kapcsolatos feladatok célja az intézmény meglévő hírnevének megerősítése, illetve növelése.

A hagyományápolás elsősorban a nevelőtestület feladata, mely tagjai közreműködése révén gondoskodik arról, hogy az intézmény hagyományai fennmaradjanak.

A nevelőtestület feladata, hogy a meglévő hagyományok ápolásán túl azok újragondolásán dolgozzon, újabb hagyományokat teremtsen, majd gondoskodjon az újonnan teremtett hagyományok ápolásáról, megerősítéséről is.

A neveléssel kapcsolatos hagyományok

- Szakmai napok szervezése.
- Házi bemutatók szervezése.
- Dajkák továbbképzése, tájékoztatása az aktuális nevelési feladatokra.
- Továbbképzésen, tanfolyamokon szerzett ismeretek átadása, megvitatása.
- A távozó dolgozók, nyugdíjba vonulók búcsúztatása.
- Közös ünnepélyek, események szervezése (Pedagógusnap, Karácsony, Nevelőtestületi kirándulás stb.).

VI.3 Személyi és tárgyi feltételek

VI.3.1 Személyi feltételek

1. A közoktatási törvényben meghatározott *felsőfokú szakirányú végzettség* (óvodapedagógus) mellett elengedhetetlennek tartjuk a pedagógus *kreativitását*, az *ismeretanyag* csoportra, gyerekekre *lebontott tudatos, tervszerű, alkotó alkalmazását*.
2. A pedagógiai, pszichológiai kutatások eredményei szükségessé teszik a pedagógusok *rendszeres belső- és külsőtovábbképzését, önképzését*.

VI.3.2 Tárgyi feltételek

A program a meglévő eszközök tudatosabb, célszerűbb felhasználását igényli. Az óvodai alapeszközöket kiegészítve a program eredményességét, hatását erősítik a következő eszközök:

1. Egész alakot láttató tükör
A testséma fejlesztés fontos és hasznos kelléke, sok játéklehetőséget hordoz magában. Segítségével a gyermek képet alakíthat ki önmagáról, testéről, fejlődik „én” tudata.
2. Lateralitást jelző karszalag
A kéz, később a test jobb-bal oldalának megkülönböztetését segíti a testnevelési foglalkozáson (de játékidőben is) a jobb csuklón viselhető szíves szalag, gumi pánt.
3. Fejlesztő játékok
A játékeszközök vásárlásánál fontos az óvodapedagógus tudatos odafigyelése arra, hogy melyik játék milyen részképességet fejleszt felhasználásakor.
4. Mozgást fejlesztő tanuszerek, napi játékos használatra
A testnevelés foglalkozáson felhasznált eszközök közül néhányat a csoportszobában is felhasználunk (pl. labda, karika, billenő-rács, rugós-deszka, stb.). Ezzel a gyerekek játékidőben is gyakorolhatják a mozgásfejlesztő feladatokat, illetve újabb játékokat is kitalálhatnak. A speciális, a mozgásfejlesztő területeken is alkalmazott eszközöket (pl. rugós deszka, füles labda) elsősorban az arra rászoruló gyermekek veszik el először, de a többiek is szívesen használják.
5. Hagyományos óvodai játékok, eszközök, berendezési tárgyak
A meglévő eszközök tudatosabb használata a Program szellemében. Újak vásárlásánál is ezeket a szempontokat helyezzük előtérbe.

VI.4 A program megvalósításának feltételei

A program megvalósításához szükséges tárgyi alapfelszereléssel óvodánk rendelkezik. A színvonalas munkavégzéshez a tárgyi eszközök felhasználásából adódó folyamatos cserére van szükség (fejlesztő játékok, tornaszerek, mozgásfejlesztő eszközök, bútorzat, textiliák). Az óvoda több mint 30 éves épületének folyamatos karbantartására, felújítására szükség van. Ennek anyagi fedezetét a fenntartótól kapott éves költségvetési kereten kívül a dolgozók és szülők összefogásával létrehozott óvodai alapítvány segítségével igyekszünk megteremteni. Alapítványunk rendszeresen vesz részt pályázatokon. Az elnyert összegekből részben a gyermekek ismereteit bővítő programokat, részben a tapasztalatszerzés körülményeinek, eszközeinek javítását finanszírozzuk.

VI.5 Ellenőrzés, értékelés

VI.5.1 A fejlesztőmunka hatékonyságának ellenőrzése pedagógiai-diagnosztikai eszközökkel

A Komplex Prevenciós óvodai Program deklarált célja a harmonikus személyiségfejlesztés olyan szintű megvalósítása, amely biztosítja a sikeres iskolakezdést és iskolai beilleszkedést. A program kiemelten kezeli a tanulási képességek élettanulag adekvát eszközökkel történő indirekt fejlesztését.

A célok eléréséhez szükséges a fejlesztő folyamat ellenőrzése, az óvodába lépéstől az óvoda elhagyásáig. Ez magában foglalja egyrészt a gyermek és környezetének, fejlődési jellemzőinek, másrészt az óvodapedagógus nevelői hatékonyságának tudatos nyomon követését. Ezt szolgálják programunkban a *kísérletileg kipróbált pedagógiai diagnosztikai eszközök*.

- **Az ismerkedő-lap** szempontjai alapján - tájékozódunk a család szociokulturális jellemzőiről, a nevelési légkőről, a leggyakrabban alkalmazott nevelői eljárásokról.
- A **megfigyelési szempontok** segítik az óvodapedagógust, hogy az óvoda mindennapi életében szabad és szervezett foglalkozások alkalmával figyelfeljen a gyermek jellegzetes viselkedésmódjaira.
- A **fejlettségmérő lapok** a gyermeki fejlődés folyamatának megragadását teszik lehetővé az óvodába lépéstől az óvodáskor végéig, melyek Minőségirányítási Programunkban is kiemelt szerepet kapnak.
- **Iskolai visszajelzés** - nyomonkövető lap - a gyermekek iskolai beilleszkedéséről, teljesítményéről kapunk képet.

VI.5.2 Programellenőrzés és értékelés

Az óvodavezető feladata a program végrehajtásának átfogó ellenőrzése, értékelése. Ehhez a munkához szükség szerint szaktanácsadók, szakszolgálatok, szakemberek (pszichológus, fejlesztőpedagógus, gyógypedagógus stb.) segítségét is igénybe vesszük.

Helyi programunk gyakorlati megvalósítását a csoportokban az óvodavezető az éves munkatervben rögzítettek szerint ellenőrzi, igénybe veszi az intézményben működő - aktuális - munkaközösség vezetőjének segítségét. Az újonnan, illetve Gyestről visszaérkező dolgozókat (óvónők és technikai dolgozók) egyaránt megismeretük helyi programunkkal. Az elméleti tudnivalókat írásos szakanyagok ajánlásával, megbeszélésével, a gyakorlati ismereteket hospitálások, videó-felvételek, házi bemutatók tartásával és az ott látottak megbeszélésével, értelmezésével végezzük.

A belső ellenőrzések elsődleges célja annak megismerése, hogy az elméleti ismereteket hogyan, milyen módszerekkel alkalmazza csoportjában az óvónő, milyen eredményeket ér el az óvodai időszak alatt a rábízott gyermekek fejlesztésében.

Ehhez nyújtanak segítséget a szülőkkel való folyamatos kapcsolattartás során kapott visszajelzések, valamint az iskolákból visszaérkező úgynevezett „nyomonkövető lapok”.

VII Óvodánk kapcsolatrendszere

Az óvoda a társadalomban elfoglalt helye szerint kapcsolatban van különböző csoportokkal, szervezetekkel, intézményekkel. Legfontosabb és legszorosabb kapcsolatunk az óvodába járó gyermekek családjával van.

VII.1 Család - óvoda

A gyermek elsősorban a családban nevelődik. Jó esetben óvodapedagógusaink folytatják és kiegészítik a megkezdett nevelési folyamatot.

Sajnos gyakoribb a családban végbement funkcionális változások következtében, hogy az óvodára hárul a fejlődésben történő lemaradások korrigálása, a családi nevelésben felmerülő hiányok pótlása.

Beszoktatásnál különbséget teszünk a családból, balesetéből vagy más közösségből érkező gyermekek között. A beszoktatást azért tartjuk szükségesnek, mert minden esetben új környezettel, emberekkel, szokásokkal találkozik a gyermek. A beszoktatás a későbbi közösségi életet is meghatározhatja, a biztonságot nyújtó, nyugodt, szeretetteljes, családias légkör megtapasztalásával vagy ennek ellenkezőjével.

A közös programok, ünnepek lehetőséget teremtenek a család és óvoda közötti kapcsolat elmélyítésére, egymás szokásainak, értékrendjének még jobb megismerésére, nevelési elveink közelítésére. Közös programjaink nem csak az ünnepeket tartalmazzák, hanem a szülőkkel közösen-együtt megszervezett kirándulásokat, sportprogramokat, kulturális eseményeket, (alma-nap, Luca-nap, karácsony, farsang, gyereknap, stb.) s az ezekre való felkészülést. Fontosnak tartjuk, hogy az ünnepek kiemelkedjenek óvodánk mindennapjaiból úgy külsőségeiben, mint belső tartalmukban.

Napi kapcsolattartásra van szükségünk ahhoz, hogy a szülő folyamatosan tájékozott legyen a gyermekével történt eseményekről, fejlődéséről, valamint az óvodapedagógus is a gyermekkel, a családban történt fontosabb eseményekről, ezt segíti óvodánk nyitottsága.

Nyílt napon, nyílt héten a szülőknek lehetőséget biztosítunk a napi életbe való betekintésre. A szülők személyes élményeik alapján gyermekük új vonásait, tulajdonságait fedezhetik fel, képet kapnak gyermekük közösségben elfoglalt helyéről, viselkedéséről, teljesítőképességéről, egyúttal módjuk van társaikkal való összehasonlításukra is.

Célszerűnek tartjuk a *fogadóórák* megtartását igény szerinti, személyre szabottan, időpont-egyeztetés után lebonyolítani. Ezek az alkalmak adnak lehetőséget olyan információk cseréjére, melyek a gyermekkel, közvetlen környezetével kapcsolatosak, esetleg bizalmas jellegűek.

Szülői értekezleten az óvodát, a csoportot, a gyermeket, a szülőket érintő legfontosabb témákat, feladatokat, programokat, problémákat beszéljük meg. Az óvodapedagógus feladata a szülők véleményének meghallgatása, javaslataik figyelembe vétele, továbbítása.

VII.2 Kapcsolattartás, tapasztalatcsere egyéb nevelési, oktatási, szakszolgálati, kulturális intézményekkel

A *bölcsőde*, mint az óvodába lépés előtti intézményes nevelés színtere, hasznos információkat adhat számunkra a gyermekek óvodáskor előtti fejlődéséről. Az átmenetet segíti a két intézmény és a gyermekek gondozásáért, neveléséért felelős felnőttek kapcsolatfelvétele.

Az óvodai élet alatt a *Pedagógiai Szakszolgálatok* (Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat IV. kerületi Tagintézménye, EGYMI, Speciális képességeket Vizsgáló Szakértői Bizottságok, pszichológus, logopédus, ...), az *Égésügyei Szakszolgálatok* (orvos, szakorvosok, védőnő), a *Gyermejkölési Szolgálat Intézményei* a gyermekek nevelését speciális szakismereteikkel elősegítik.

A *közművelődési intézmények* (színház, mozi, közösségi ház, múzeumok, stb.) rendezvényeit a gyermekekkel - alkalmazkodva életkori sajátosságaikhoz - érdeklődésüket figyelembe véve csoportosan látogatjuk pedagógusaink vezetésével.

Az *iskolával* való kapcsolattartásunk formái, módszerei mindenkor alkalmazkodnak a helyi sajátosságokhoz, szokásokhoz, szükségletekhez és feladatokhoz. A kapcsolatok kialakításában, fenntartásában óvodánk nyitott és kezdeményező.

VII.3Kapcsolat a fenntartóval, a Pedagógiai Szakszolgálatokkal

A Nemzeti Köznevelési törvény szabályozása alapján: 5.§. (2) az óvodai nevelés alapelveit az Óvodai nevelés országos alapprogramja határozza meg. Az óvodák az Óvodai nevelés országos alapprogramja alapján készítik el helyi pedagógiai programjukat. 26§ (1) A pedagógiai programot a nevelőtestület fogadja el és az

intézményvezető hagyja jóvá. A pedagógiai program azon rendelkezéseinek érvénybelépéséhez, amelyekből a fenntartóra, a működtetőre többfelkötelezettség hárul, a fenntartó, a működtető egyetértése szükséges. A 61.§ (4) alapján a pedagógusok tevékenységét szakértők, szaktanácsadók segítik. A szaktanácsadó feladata a pedagógusok munkájának szakirányú (tantárgyi vagy sajátos pedagógiai területen igényelt) segítése, véleményezése, konzultációk, továbbképzések, szakmai fórumok szervezése.

VII.4 Kapcsolat a Komplex Prevenciós óvodai Programot átvevő nevelési intézményekkel

Mivel intézményünk alkotóközössége is részt vállalt a Komplex Prevenciós óvodai Program kidolgozásában, ezért óvodánk a helyi feladatok ellátása mellett bázis-óvodaként is működik. Ez a napi nevelőmunka ellátása mellett azt jelenti, hogy *nevelőközösségünk vállalja* előadások, szakmai konzultációk, bemutató foglalkozások tartását nem csak az intézményen belül, hanem a meghívásoknak eleget téve az ország bármely pontján.

Nem csak előadásokból áll a kapcsolattartás a Komplex Prevenciós óvodai Programot átvevő intézményekkel, hanem az ott dolgozó pedagógusok tapasztalatait is felhasználjuk nevelőmunkánk színvonalának emelése érdekében.

Ezen kívül a nevelés nélküli munkanap keretében a kidolgozott program elméleti és gyakorlati ismereteinek átadása a fiatalabb kollégák számára.

VIII Gyermekvédelem

Gyermekvédelmi munkánk során az alábbi jogszabályokat vesszük figyelembe:

- az 1991. évi LXXIV. törvény a Gyermkek jogairól szóló, New Yorkban 1989. november 20-án kelt egyezmény kihirdetéséről
- a Magyar Köztársaság Alaptörvénye
- az 1993. évi III. törvény a Szociális igazgatásról és a szociális ellátásról
- az 1997. évi XXXI. törvény a Gyermkek védelméről és a gyámügyi igazgatásról.

Óvodánk működésének kezdetétől a rászoruló gyermekekkel *Gyermekvédelmi felelős* foglalkozik. Gyermekvédelmi felelősünk látja el - szívvonalas munkájával - ezt a feladatot, melynek gyakorlatát a tanfolyamokon, továbbképzéseken szerzett elméleti ismereteivel is támogatja.

A gyermekvédelmi feladatokat az 1997. évi XXXI. törvény 17-18. §-ban rögzítettek szerint látja el, azaz:

- *veszélyeztettség esetén* jelzéssel él a Gyermekjóléti szolgálatnál
- kötelezettségének megfelelően *hatósági eljárást kezdeményez, együttműködik* a védőnővel, házi gyermekorvossal, Nevelési Tanácsadóval, Családsegítő Szolgálattal, Családsegítő Központtal, rendőrséggel, ügyészséggel, bírósággal, a 16. §-ban meghatározott, hatósági feladat- és hatásköröket gyakorló testületekkel, személyekkel
- a törvényben meghatározott módon *nyilvántartást vezet* a veszélyeztetett gyermekekről
- az érintett családokat *tanácsadással, információkkal segíti*.

IX Sajátos nevelési igényű, érzékszervi fogyatékos, beszéd fogyatékos, enyhe értelmi fogyatékos, autisztikus, autista és a megismerő funkciók vagy viselkedés fejlődésének tartós és súlyos vagy súlyos rendellenességével küzdő gyermekek integrált nevelésének programja, kiemelt figyelmet igénylő gyermekek

IX.1 Bevezetés

A 2011. évi CXCV. tv. 4.§ 23. bekezdése alapján *sajátos nevelési igényű gyermek*: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.

A 146/2011.(V.26) számú határozat alapján óvodánk Alapító Okiratában az alábbi SNI-s gyermekek nevelését jelölte meg intézményünk feladataként

Óvodai nevelés

Sajátos nevelési igényű tanulók integrált óvodai ellátása a következő fogyatékossgal rendelkező gyermekekre kiterjedően:

- érzékszervi fogyatékos,
- beszéd fogyatékos
- enyhe értelmi fogyatékos,
- autisztikus, autista,
- valamint a megismerő funkciók vagy a viselkedésfejlődésének tartós és súlyosrendellenességével küzdő, óvodáskorú gyermekek integrált óvodai ellátása,
- óvodai intézményi gyermek-étkeztetés,

melyet a Köznevelés törvényben és a vonatkozó jogszabályokban előírtak szerint lát el, a nevelőtestület által elfogadott és a Képviselő-testület által jóváhagyott Pedagógiai Program alapján.

IX.1.1 Fogalmi meghatározások és az Intézmény feladatai

Az érzékszervi fogyatékos gyermek:

IX.1.1.1 A látássérült gyermek

A látássérült gyermek látásteljesítménye (vízusa) az ép látáshoz (vízus: 1) viszonyítva két szemmel és korrigáltan (szemüveggel) is 0-0,33 (0-33%-os látásteljesítmény) közötti. A látássérült gyermekek a nevelés-oktatás szempontjából lehetnek: vakok, aliglátók és gyengénlátók. (Esetünkben gyengénlátó.) A speciális, gyermekekre szabott pedagógiai program meghatározója a látásélesség mellett: a látássérülés körüli tényezője, a látássérülés bekövetkeztének időpontja, és a látássérüléshez esetleg csatlakozó egyéb fogyatékoság, rendellenesség.

A látási kontroll hiányosságainak korrigálására minden látássérült gyermek esetében segíteni kell a részvételt a közös játékban, a közösséghez való alkalmazkodást, a viselkedési formák megtanulását és gyakorlását, a közösség előtti szereplést.

Kiemelt hangsúlyt kap az önkiszolgálás megtanítása, a tárgyak és helyük megismertetése, a rendszeret, a higiéné, különösen a szem és a kéz tisztán tartása.

Az óvodai nevelés során mindvégig figyelembe kell venni a látássérült gyermek fizikai terhelhetőségének korlátait, különös tekintettel az adott szembetegsége. A gyengénlátó gyermekek főleg látásuk útján tájékozódnak a világban, de az ép látásúakhoz képest sokkal közelebből, kisebb térben tudják azt használni.

A gyengénlátó gyermek fejlesztésének kiemelt területei az óvodában:

A gyengénlátó gyermek gondolkodás- és beszédfejlődését a látásos élmények hiányossága jelentősen befolyásolja, ezért különösen fontos a környezet vizuális megismertetése.

Területei:

- Látásnevelés: a látás használatának megtanítása a távoli és a közeli környezetben.
- A nagymozgás fejlesztése: mozgáskoordináció, mozgásbiztonság.
- Térbeli tájékozódás a látás felhasználásával.
- A finommozgás fejlesztése: a közügyesség fejlesztése, az írás előkészítése.
- A látás-mozgáskoordináció fejlesztése: finommozgások és nagymozgások esetében egyaránt.

IX.1.1.2 Az enyhén hallássérült - nagyothalló gyermek

Enyhébben hallássérült - nagyothalló - gyermekek hallásvesztése a főbb beszédfrekvenciákon olyan mértékű, hogy ennek következtében a beszédnek hallás útján történő megértésére csak részben képesek. Fentiek miatt korlátozott a nyelvi alapokon történő fogalmi gondolkodás kialakulása, aminek következtében módosul a gyermek megismerő tevékenysége, esetenként egész személyisége megváltozhat. Az

enyhébben hallássérült (nagyothalló) és a korai életkorban cochlea implantált kisgyermekek képessé válnak a hallásra épített kommunikációra.

A nyelvi és pszichoszociális fejlődés kedvező esetben olyan szintű lehet az óvodás kor kezdetére, hogy a hallássérült kisgyermekek egy része további speciális segítséggel halló társaival együtt vehet részt óvodai nevelésben.

A hallássérült gyermekek óvodai nevelésének központi feladata a nyelvi kommunikáció megalapozása, megindítása, fejlesztése. A fejlesztés eredményességét döntően meghatározza, hogy a gyermek az óvodába lépés időszakában milyen beszédmegértési, beszédkészségi állapotban van.

Az anyanyelvi-kommunikációs fejlesztés az óvoda egész napi tevékenységében megjelenik. Minden, a szocializációt hatékonyan segítő munkajellegű tevékenységbe be kell vonni a hallássérült gyermekeket.

Az enyhe fokban hallássérült - nagyothalló - gyermekek a beszédteremtőben mért hallásszintek enyhe nagyothallás esetében 30-45 dB, közép súlyos esetben 45-65 dB, súlyos esetben 65-90 dB hallásvesztést mutatnak. A nagyothalló óvodás korú gyermekek az emberi beszédhang, a környezeti hangok korlátozott felfogására, differenciálására képesek. Beszédfejlődésük késve, általában spontán (hallókészülék segítségével), esetenként azonban csak speciális segítséggel indul meg.

A nagyothalló gyermekek óvodai fejlesztésében hangsúlyt kap a nyelvi kommunikáció megindítása, a kommunikációs igény és tevékenység állandó erősítése, a beszédértés, a szókinészt fejlesztés, a szintaktikai elemek nyelvhasználatba építése, a beszédérthetőség folyamatos javítása, melynek eredményeként a nagyothalló gyermekek különböző mértékben közelítik meg a halló társak nyelvi teljesítményét.

IX.1.1.3 A beszédfigyelmetlen gyermek

A beszédfigyelmetlen/súlyos, akadályozott beszédfejlődésű gyermek szenzoros, motoros vagy szenzomotoros problémája (megkésett beszédfejlődés, centrális dyslalia, súlyos orrhangzóság, stb.) illetve a beszédhibához esatlakozó tanulási és/vagy magatartási zavara miatt eltérően fejlődik. Mindez az anyanyelvi fejlődés alacsony szintjében, a beszédszervek gyengeségében, beszédhangok tisztaságának hiányában, a szegényes szókinészen, a beszédmozgásokról szerzett emlékek felhasználásának hiányában, a grammatikai fejletlenségben, az utánzóképeség gyengeségében nyilvánul meg. A fejlesztés az anyanyelvi nevelést középpontba állító, speciális terápiákat alkalmazó intenzív, komplex - az életkori sajátosságokat, a játékosság elvét szem előtt tartó - nevelési környezetben valósulhat meg.

Az óvodai nevelés során az anyanyelvi nevelés, a mozgás, a kommunikáció, illetve a vizuomotoros koordinációs készség fejlesztése, a speciális terápiák alkalmazása (diszlexia-prevenció, grafomotoros fejlesztés stb.) segíti az iskolába lépéshez szükséges fejlettség elérésében.

IX.1.1.4 Az enyhe értelmi fogyatékos gyermek

Az enyhén értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésében meghatározó a nem fogyatékos óvodáskorúakkal történő együttnevelés. A spontán tanulást, a társakkal való együttműködést, a kommunikáció fejlődését segítik azok az élmények, tapasztalatok és minták, amelyeket a gyermek a kortársesőportban megél. Az integrált óvodai nevelés keretében szükség szerint gondoskodni kell a folyamatos gyógypedagógiai megsegítésről.

IX.1.1.5 Az autisztikus, autista gyermek

Az autizmus-spektrumzavarok lényege a társas viselkedés, a kommunikációs és sajátos gondolkodási képességek minőségi károsodása, amely jellegzetes viselkedési tünetekben nyilvánul meg. Az autisztikus gyermekre legjellemzőbb a kölcsönösséget igénylő társas viselkedési készségek területén tapasztalható gondolkodási képességsajátos hiányosságai, a beszéd szintjéhez képest károsodott kölcsönös kommunikáció, a rugalmas viselkedés, a szervezés és kivitelezés képességének minőségi sérülése és az egyenletlen képességprofil. Az autisztikus kisgyermek lehető legkorábbi diagnózist követő rehabilitációs terápiája megelőzheti a káros viselkedés kialakulását, enyhítheti a fejlődés devianciáját. Ennek eredményeként (ha mentális szintje megengedi) óvodába lépéskor már rendelkezhet korlátozott mennyiségű, de célszerűen használt augmentált kommunikációs eszközzel. A korai speciális terápia hiányában ezek lesznek az óvodai fejlesztés fő céljai, kiegészítve a viselkedésproblémák, viselkedés- és gondolkodási készségek terápiájával, szükség esetén a korai elemi készségek kialakításával fejlesztésének elemeivel.

A jó értelmi képességekkel rendelkező, jól beszélő autisztikus kisgyermek számára is a kommunikációs, szociális és kognitív rehabilitációs terápia az óvodai nevelés elsődleges feladata. Ennek érdekében az óvodai nevelésben, különösen a természetes élethelyzetek - használandók a fejlesztésre. A fejlesztések során szükséges az intenzív, jól strukturált és a meglévő töredékkészségek használata, az egyéni motiváció megteremtése, a speciálisan a gyermek szükségleteihez alkalmazkodó módszerek alkalmazása. A fejlődési szint és szociális alkalmazkodás követése egyéni tervekkel történik, speciális eszközök és módszerek használatával, egyéni fejlesztési helyzeiben megalapozva. Az autisztikus gyermek szükségleteinek megfelelő fejlesztéséhez az óvodai környezet megfelelő kialakítása, és a speciális módszerekben képzett szakember vagy fejlesztő asszisztens jelenléte szükséges.

IX.1.1.6 Ételintoleranciával rendelkező gyermek

A közétkeztetésre vonatkozó táplálkozás-egészségügyi előírásokról szóló 37/2014. (IV.30.) EMM rendelet 15. § (1) bekezdése szerint a nevelési-oktatási intézményben

minden, szakorvos által igazolt diétás étkezést igénylő személy számára az állapotának megfelelő diétás étrendet, valamint az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 50. § (3) bekezdése alapján az élettani szükségletének megfelelő minőségű és tápértékű étkezést kell biztosítani.

Diabéteszes gyermek ellátása, gondozása

Intézményünkben a szülő kérése alapján biztosítjuk az 1-es típusú diabéteszsel élő gyermekek ellátását. A székhely óvodában és a telephely óvodában is a megfelelő továbbképzést végzett közalkalmazottak biztosítják az ellátást.

Az ellátáshoz szükséges tanúsítvány az Oktatási Hivatal által szervezett továbbképzésen szerezhető meg. A képzés során a feladatra kijelölt dolgozók a szükséges elméleti ismereteken túl elsajátították a vércukorszint mérését és az inzulin beadásának módját. A gyermek/ek ellátását szakorvosi előírás szerint végzik.

A gyermek szakzerű ellátása: túl a szülő a 328/2011. kormányrendelet alapján igényelheti a diétás étrend biztosítását. A diétás étkezés a szülő írásbeli nyilatkozata alapján az intézménybe bevitt, vagy a szülő által az intézménybe rendelt étel intézményben történő elfogyasztásának lehetővé tételével is biztosítható. Ez esetben biztosítjuk a hűtés, a melegítés és a fogyasztás megfelelő feltételeit a hatályos jogszabályok és szakmai előírások betartásával.

Az 1-es típusú diabéteszsel élő gyermekek ellátási folyamata az intézményben:

- szülői kérelem benyújtása mellékelte szakorvosi javaslattal
- szülői nyilatkozat diétás étrend biztosításáról
- a gyermek csoporthoz rendelése megfelelő szakember jelenlétével
- diétás étrend biztosítása szülői nyilatkozat alapján
- a gyermek rendszeres vércukorszint mérése szakorvosi előírás szerint
- az ellátáshoz szükséges eszközök, gyógyszerek megfelelő tárolása
- az előírt időközönként szükséges mennyiségű inzulin beadása
- megfelelő, előírás szerinti időben történő étkezés biztosítása
- kapcsolattartás, együttműködés a szülővel, szakemberekkel

A cukorbeteg gyermek napi rutinjának része a rendszeres vércukorszint mérés, valamint az étkezések, az inzulin és a tevékenységek beosztása. Ezért minden esetben biztosítjuk:

- a vércukorszint ellenőrzését bármikor
- a hipoglikémia kezelését azonnali cukorbevitellel
- a szükséges inzulin beadását bármikor
- a szükséges szénhidrát-mennyiség elfogyasztását
- a gyermek az étkezéseit a megfelelő időpontban fogyasztassa el, és

legyen rá elég ideje

- bármikor, korlátozások nélkül ihasson vizet és használhassa a mosdót
- teljeskörűen részt vehessen a testnevelés foglalkozásokon és egyéb ellátásokban, kirándulásokon.

Az Aradi Óvoda Csányi és Pozsonyi Tagóvoda Komplex Prevenációs óvodai Programjának (és a Csányi Óvoda Helyi Óvodai Programjának) célmeghatározásánál abból a meggyőződésből indultunk ki, hogy a prevencióra, a korai fejlődés tudatos támogatására, az alapkészségek kialakítására, fejlesztésére, a felzárkóztatásra, korrekcióra, és a tehetséggondozásra szükség van, így biztosítva a gyermekek sokoldalú, harmonikus személyiségfejlődését.

Ebből adódóan pedagógiai programunk komplex pedagógiai rendszere és szervezeti keretei - kiegészítve a sajátos nevelési igényű gyermekeknek megfelelő speciális gyógypedagógiai tartalmakkal, módszerekkel és szakmai segítséggel - az enyhe érzelmi fogyatékos, az autista, autisztikus és a beszéd-fogyatékos gyermekek ***fejlesztését is biztosítja***. Az érzékszervi fogyatékos, beszéd-fogyatékos, enyhe értelmi fogyatékos, autisztikus, autista valamint a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének tartós és súlyos rendellenességével küzdő, óvodáskorú gyermekek integrált óvodai ellátását is biztosítja.

Az integrációs nevelés alapelvei

- A többségi nevelést ellátó intézményben az integrálható SNI-s gyermek állapotáról a nevelőtestület, a gyermek nevelését közvetlenül segítő pedagógusok és pedagógusok korrekciós tájékoztatása.
- A szülők megfelelő tájékoztatása, a befogadó, inkluzív szemlélet folyamatos alakítása.
- Az óvodai nevelésben résztvevő valamennyi fél érdekeinek azonos képviselése.
- Az optimális csoportlétszám biztosítása

IX.2 Az Integráció célja

Az érzékszervi-, beszéd-, enyhe értelmi fogyatékos, autisztikus, autista valamint a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének tartós és súlyos rendellenességével küzdő, óvodáskorú gyermekek integrációjának célja, hogy a többi gyermekkel történő együttneveléssel elősegítse a közösségbe való beilleszkedésüket, támogassa családi nevelésüket, speciális szükségleteik figyelembe vételével biztosítsa a gyermekek optimális személyiségfejlődését, hátrányok leküzdését.

Az együttnevelés akkor lehet hatékony, ha az együttnevelésben résztvevő minden gyermek számára biztosított a megfelelő fejlődési lehetőség.

IX.3 Feladataink

IX.3.1 Általános feladatok

Óvodai nevelésünkben a sajátos nevelési igényű gyermekeknél is a nevelés általános célkitűzéseinek megvalósítására törekszünk.

1. A Komplex Prevenciós Programban (és a Csányi Tagóvoda és Pozsonyi Tagóvoda Pedagógiai Programjában) meghatározott nevelési, fejlesztési tartalmakat minden gyermek számára biztosítjuk mindhárom intézményben.
2. Pedagógiai Programunkban a megfogalmazott feladatokat az egyéni differenciált fejlesztés elvei alapján igazítjuk a sajátos nevelési igényű gyermekek képességeihez. Figyelembe vesszük, hogy a gyermek iránti elvárást figyelmességének jellege, súlyosságának mértéke határozza meg.
3. Nevelésünk hatására a sajátos nevelési igényű kisgyermeknél is fejlődjön az alkalmazkodó készség, az akaraterő, önállóságra törekvés, az érzelmi élet, az együttműködés.
4. Feladatunk, hogy a Pedagógiai Programban foglaltak és a sajátos nevelési igény összhangba kerüljenek.
 - a. az elvárások igazodjanak a gyermekek fejlődésének üteméhez,
 - b. fejlesztéstük a számukra megfelelő területeken valósuljon meg,
 - c. a sajátos nevelési igényű gyermekeket a nevelés, a fejlesztés ne terhelje túl,
 - d. a rehabilitációs, rehabilitációs célú fejlesztő terápia programjai váljanak az óvodák Pedagógiai Programjainak tartalmi elemeivé.

Emek érdekében a meglévő ép funkciókat bevonjuk a hiányok pótlása érdekében, törekedve a különféle funkciók egyensúlyának kialakítására.

A fejlesztés szervezeti keretének megválasztását, az alkalmazott speciális módszer- és eszközrendszer minden esetben a gyermekek állapotából fakadó egyéni szükségletek határozzák meg. A többségi óvodában történő együttnevelés - az illetékes szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleményének figyelembevételével - minden esetben egyéni döntést, esetenként egyéni fejlesztést igényel.

5. A sajátos nevelési igény szerinti környezet kialakítása, a szükséges tárgyi feltételek, és segédeszközök biztosítása.

6. A szükséges személyi feltételek biztosítása: jól képzett óvodapedagógus, **a törvény által előírt szakember, gyógypedagógus, elfogadó, befogadó, empátias pedagógusi attitűd.**

Mindezek megléte akkor biztosítja a nevelési céljaink megvalósulását, ha a napirend során a gyermek mindig annyi segítséget kap, ami a további önálló cselekvéséhez szükséges.

IX.3.2 Feladatok a helyi pedagógiai programunk tartalmainak közvetítése során

- a pedagógiai feladatok elvárások igazodjanak a gyermek fejlődési üteméhez,
- fejlesztésük a számukra megfelelő területeken valósuljon meg,
- a sajátos nevelési igényű gyermekeket a nevelés, a fejlesztés ne terhelje túl,
- a rehabilitációs, rehabilitációs célú fejlesztő terápiák programjai illeszkedjenek Pedagógiai Programunkhoz.

IX.4 Kompetenciák, ellátási, fejlesztési elvek

A sajátos nevelési igényű gyermekek hatékonynevelése, fejlesztése érdekében több területen dolgozó szakember együttnevelésére együttműködésére van szükség.

IX.4.1 A rehabilitációs, rehabilitációs ellátás közös elvei:

A sajátos nevelési igény kifejezi:

- a gyermek életkor sajátosságainak a fogyatékosság által okozott részleges vagy teljes körű módosulását,
- a képességek részleges vagy teljes kiesését, fejletlenségét, eltérő menő fejleszthetőségét. Az egészségügy és pedagógiai rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység olyan team-munkában kialakított és szervezett nevelési folyamatban valósul meg, mely az egyes gyermekek vagy gyermekcsoport igényeitől függő eljárások (időkeret, eszközök, módszerek, terápiák) alkalmazását teszi szükségessé.

A sajátos nevelési igény a szokásos tartalmi és eljárásbeli differenciálástól eltérő, nagyobb mértékű differenciálást, speciális eljárások alkalmazását, illetve kiegészítő fejlesztő, korrekciós, rehabilitációs, rehabilitációs, valamint terápiás célú pedagógiai eljárások alkalmazását teszi szükségessé. A nevelés, a fejlesztés feltételeit a közoktatási törvény és az ahhoz kapcsolódó jogszabályok határozzák meg. A

gyermekek rehabilitációs, rehabilitációs célú fejlesztéseinek az alapja a szakértői bizottsági szakvéleménye.

Az óvodai nevelőmunka során figyelemmel kell lenni arra, hogy:

- a sérült kisgyermek harmonikus személyiségfejlődését az elfogadó, az eredményeket értékelő környezet segíti;
- a gyermekiránti elvárás fogvatékosságának jellege, súlyosságának mértéke határozza meg;
- terhelhetőségét biológiai állapota, esetleges társuló fogvatékossága, személyiségjegyei befolyásolják

A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység közös céljai és feladatai

- a) Az enyhe értelmi fogvatékosságból, az autizmusból és a beszédfogvatékosságból fakadó hiányzó vagy sérültfunkciók helyreállítása, újak kialakítása.
- b) A meglévő ép funkciók bevonása a hiányok pótlása érdekében.
- c) A különféle funkciók egyensúlyának kialakítása.
- d) A szükséges speciális eszközök elfogadtatása és használatuk megtanítása.
- e) Az egyéni sikereket segítő tulajdonságok, funkciók fejlesztése.

A fejlesztés rövid távú céljait minden esetben a fejlesztheetőségei megfogalmazó gyógypedagógiai, orvosi, pszichológiai komplex vizsgálat diagnózisára, javaslataira kell építeni.

A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenységet meghatározó tényezők

- a) a fogvatékosságtípusa, súlyossága.
- b) a fogvatékosság kialakulásának, diagnosztizálásának és a speciális ellátás megkezdésének ideje.
- c) a gyermek
 - o életkora, pszichés és egészségi állapota, rehabilitációs műtétei,
 - o képességei, kialakult készségei,
 - o kognitív funkciói, meglévő ismeretei.

Mindezek alapján a fejlődés magába foglalja a vizuális, akusztikus, taktilis mozgásos észlelésfolyamatait, a motoros képességek, a beszéd, és nyelvi készségek fejlesztését. Az egyes fogvatékossági típusok függvényében más-más terület kap nagyobb hangsúlyt.

Halmazott fogvatékosság esetén az adott gyermeknél, gyermekcsoportnál megállapított fogvatékosságok mindegyikére tekintettel kell lenni, hűdokolt esetben a Pedagógiai Programot egyéni fejlesztési terv is kiegészítheti.

A szükséges pedagógiai feltételek biztosítása a sajátos nevelési igényű gyermek számára

1. A sérülés specifikus módszerek, terápiaik technikák szakszerű megválasztása és alkalmazása;
2. Az egyéni szükségletekhez igazodóan speciális segédeszközök használata, a segédeszközök elfogadtatása, azok következetes használatára és megóvására nevelés;
3. A kompenzációs lehetőségek körének bővítése a nem vagy kevésbé sérült funkciók differenciáltabb működésének tudatos fejlesztésével;
4. Annak felismerése, hogy a sajátos nevelési igényű kisgyermek egyes területeken kiemelkedő teljesítményre is képes;
5. Rugalmas szervezeti keretek kialakítása a sajátos nevelési igényű gyermekek egyéni foglalkoztatásának megvalósulásához;
6. Az óvoda pedagógusai, pedagógiai munkát segítő alkalmazottai és a szülők megfelelő tájékoztatása a sajátos nevelési igényű gyermek befogadására, együttműködés a sérültgyermek családjával

A többségi óvodákban megvalósuló - integrált - nevelés, oktatás

A sajátos nevelési igényű gyermekek családi nevelését a közösségbe való beilleszkedését elősegítő/elősegítheti a többi gyermekkel együtt történő integrált nevelés. Az együttnevelést vállaló intézmény többet vállal, magasabb értéket kínál a sajátos nevelési igényű gyermeknek, mint részvétele és védettségét.

Az integrált fejlesztésben résztvevő óvoda:

- a) pedagógiai programjának, illetve a speciális tartalmak közvetítésének figyelembe kell vennie a sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztésének igényeit,
- b) külön gondot fordít arra, hogy a gyermek minden segítségét megkapjon hátrányainak leküzdéséhez.

Az adott gyermek fejlesztési stratégiájának kialakítását a gyermek fogyatékoságának típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező, az integrált fejlesztésben tapasztalatokkal rendelkező gyógypedagógus, terapeuta segíti (módszertani intézmény, utazótanári szolgálat).

Közreműködése kiterjed a gyermeket fejlesztő óvodapedagógusok felkészítésére, a fogadó óvoda sajátos teendői ellátásának tervezésére, folyamatos tanácsadásra, mely az óvodai nevelőmunkán túl a szülők és az óvoda együttműködésére is kellő hangsúlyt helyez.

Az integráltan fejlesztett gyermekek számára biztosítani kell mindazokat a speciális eszközöket, egészségügyi és pedagógiai rehabilitációs, rehabilitációs ellátást, melyekre a szakértői és rehabilitációs bizottság javaslatot tesz.

IX.5 Kompetenciák

IX.5.1 Gyógypedagógus

A habilitációs, rehabilitációs egyéni és/vagy csoportos fejlesztés gyógypedagógiai kompetencia. Az egyén fejlesztési terv elkészítéséhez a gyermek fogyatékoságának típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező gyógypedagógiai tanár, terapeuta közreműködése szükséges.

A gyógypedagógus rendszeresen konzultál az óvónőkkel, tanácsadás formájában segítséget nyújt a mindennapi pedagógiai feladatok ellátásához.

IX.5.2 Logopédus

Az egyéni fejlesztési terv elkészítésével segíti az SNI-s beszédfigyelmetlen gyermek beszédfejlődésének beindulását, konzultál a gyermek óvodapedagógusával, segíti a szülőket az otthoni fejlesztésben.

IX.5.3 Óvodapedagógus

Az Aradi Óvodában, valamint a Csányi és a Pozsonyi Tagóvodában óvodapedagógusaink a Komplex Prevenciós Programunk valamint fejlesztőpedagógusi végzettségüknek megfelelően alkalmazzák az egyéni differenciált fejlesztést, a fejlesztőpedagógia módszerével minden gyermek esetében.

Programunk meghatározott dokumentációja alapján a pedagógusok nyomon követik a gyermekek fejlődését. Az SNI-s gyermekek esetében részletes fejlesztési tervet készítenek, a gyógypedagógus közreműködésével. Rendszeresen konzultálnak a gyermekkel kapcsolatba kerülő minden szakemberrel (gyógypedagógus, logopédus, óvodapszichológus).

IX.5.4 Pedagógiai asszisztens

Pedagógiai asszisztenseink a nevelő, oktató munkával összefüggő szervezési és ügyviteli tevékenység ellátását, a tanügyigazgatással kapcsolatos csoportos feladatok előkészítését végzik. Az óvodapedagógus közvetlen munkatársai a gyermekekkel kapcsolatos mindennapi gondozási szervezési feladatok ellátásában. Tevékenységük intézményi szintű, felügyeletet látnak el, kísérik az egyes tanulókat, vagy csoportokat, gondozási feladatokat végeznek, elsősegélyt nyújtanak, részt vesznek az általános jellegű közvetlen pedagógiai munka segítésében, valamint annak előkészítésében.

IX.6 Szervezeti-, keret- és eszközrendszer

Az Aradi Óvoda-Csányi és Pozsonyi Tagóvoda Pedagógiai programjauak jól kidolgozott szervezeti keretei, valamint a mozgásra alapozó fejlesztési rendszer a sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztését nagymértékben támogatja.

A speciális fejlesztés szervezeti keretének megválasztását, az alkalmazott speciálismódszer- és eszközrendszert minden esetben a gyermekek állapotából fakadó egyén szükségletek határozzák meg (egyéni fejlesztés, kiscsoportos fejlesztő foglalkozás, utazó gyógypedagógus segítségével, stb.).

Az érzékszervi-, beszéd-, enyhe értelmi fogyatékos, autisztikus, autista, valamint a megismerő funkciók vagy a viselkedéscsökkenésnek tartós és súlyos rendellenességével küzdő, óvodáskorú gyermekek nevelésére fejlesztőjátékok, eszközök és az egyéni foglalkozáshoz szükség szerint külön helyiségbiztosítása szükséges.

Az együttnevelés - az illetékes szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleményének figyelembevételével minden esetben egyéni döntést, esetenként egyén fejlesztést igényel. Az együttnevelésben a csoportok létszáma meghatározó. Az SN1-s gyermekeket befogadó *csoportok alakításánál ezért kisebb csoportlétszám biztosítása szükséges.*

Az integrált óvodai nevelés keretében szükség szerint gondoskodni kell a folyamatos gyógypedagógiai megsegítésről.

Külön óvodai csoport létesítésére kizárólag az 5. életévét betöltött – óvodai nevelésre kötelezett – és a komplex – gyógypedagógiai, pedagógiai, pszichológiai és orvosi – vizsgálat diagnózisa alapján egyértelműen az enyhe értelmi fogyatékos övezetbe sorolt gyermekek számára abban az esetben lehet szakmailag indokolt, ha az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget a gyermek vélhetően csak a speciális nevelés keretében biztosított, intenzív gyógypedagógiai fejlesztés mellett éri el.

IX.6.1 Az integrációhoz szükséges személyi, tárgyi feltételek biztosítása

Személyi feltételek

Az integrációhoz szükséges a megfelelő óvodapedagógusi létszám, valamint a gyógypedagógus rendszeres biztosítása. A személyi feltételek közé soroljuk a megfelelő gyermeklétszámot. Tapasztalatból tudjuk, hogy a 25-ös létszám integráció esetén nem biztosítja a gyermek megfelelő fejlesztését, harmonikus együttnevelését.

Továbbképzés

Intézményünkben célul tűztük ki a jövőben az integrációt segítő továbbképzéseken való részvételt, az öt éves továbbképzési terv alapján.

Tárgyi feltételek

Helyiség

Az SNI-s gyermekek gyógypedagógiai egyéni fejlesztésére külön helyiség biztosítása szükséges.

Eszközök

Programunknak megfelelően eddig is nagy gondot fordítottunk a jó minőségű és sokoldalú fejlesztést biztosító játékok, mozgásos szerek biztosítására. Az SNI-s gyermekek számára speciális eszközök beszerzése is szükséges. Az eszközök beszerzését költségvetésből és pályázati pénzekből igyekszünk biztosítani.

Zárógondolat

A Komplex Prevenciós Óvodai Program alapvető feladatának tarja az iskolai potenciális tanulási zavarok óvodáskori megelőzését. Segíti a hátrányos szociális környezetből jövő gyermekek felzárkóztatását, jól szolgálja a kisebb idegrendszeri működészavarok - funkciózavarok rendezését. A program jellegénél fogva teljes hatékonysággal akkor alkalmazható, ha az óvodai nevelés teljes időtartamában, a nevelés minden területén az óvodai élet egészére kiterjed. Tapasztalataink szerint minden gyermek fejlesztésénél hatékony a program alkalmazása, de a genetikai és szociokulturális hátrányokat teljes mértékben befolyásolni nem tudja. Fejlődés lélektani és nevelés lélektani megalapozottsága maximálisan biztosítja az egyéni differenciált bánásmód pedagógiai elvének érvényesülését, a tehetséggondozást, felzárkóztatást. Így hatékonyan alkalmazható a hazai óvodák bármelyikében, így a mi intézményünkben is.

Pszichológiai mérések és gyakorlati tapasztalataink igazolják, hogy a program következetes alkalmazása eredményeként gyermekeink alkalmassá válnak az iskolakezdesre.

Érvényességi záradék

1. A Pedagógiai Program érvényességi ideje: **határozatlan idejű**
2. A program módosításának lehetséges okai, indokai:
az óvoda működését nagymértékben érintő törvényi változások

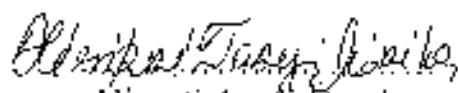
Budapest, 2022. 10. 28.

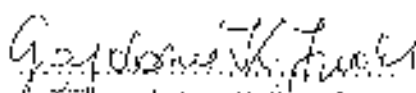

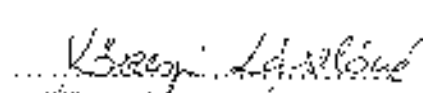
Legitimációs záradék

Az Újpesti Aradi Óvoda (1043 Bp., Aradi u.9.), az Újpesti Aradi Óvoda Csányi Tagóvodája (1043 Bp., Csányi László u. 30.) és az Újpesti Aradi Óvoda Pozsonyi Tagóvodája (1043 Bp., Mártírok u. 1.) Pedagógiai Programját **2022. október 28-án** az Újpesti Aradi Óvoda három óvodájának nevelőtestülete elfogadta, a Szülői Közösségek véleményezték.

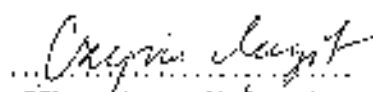
A Pedagógiai Programot a nevelőtestület nevében elolvasta és elfogadta:

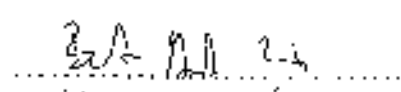

Újpesti Aradi Óvoda
nevelőtestülete részéről

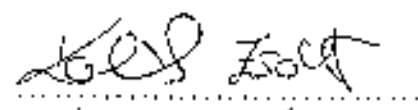

Újpesti Aradi Óvoda
Csányi Tagóvodájának
nevelőtestülete részéről

Újpesti Aradi Óvoda
Pozsonyi Tagóvodájának
nevelőtestülete részéről

A Pedagógiai Programot elolvasta, és egyetértését nyilvánította ki az óvodai Szülői Közösség nevében:

Újpesti Aradi Óvoda
Szülői Közössége
részéről

Újpesti Aradi Óvoda
Csányi Tagóvodájának
Szülői Közössége részéről

Újpesti Aradi Óvoda
Pozsonyi Tagóvodájának
Szülői Közössége részéről

X MELLÉKLETEK

X.1 A fejlesztőprogram

Mozgásfejlesztés

Nagymozgások fejlesztése

Célzott testmozgásokkal, amelyeknél a mozgások tempója, ritmusa, iránya változik.

1. Járás

- a) kis és nagy lépésekkel,
- b) különböző irányokba fordulással,
- c) változó szélességű sávok, vonalak között,
- d) különböző tárgyak megkerülésével, átlépésével, tartásával.

2. Futás

- a) különböző tempóban, majd közbeni tempóváltással,
- b) különböző irányokban, majd közbeni irányváltatással,
- c) változó szélességű sávok között,
- d) különböző tárgyak megkerülésével, átlépésével, átlépésével.

3. Ugrás

- a) "távolugrás" (páros lábbal szökdelés) ugrás előre, hátra,
- b) "magasugrás",
- c) ugróiskola, kicsiknél a legegyszerűbb formában,
- d) különböző alakzatú térbe beugrás-kiugrás (kör, négyszög, stb.),
- e) szökdelés egy lábon, oldalirányba szökdelés,
- f) mélyugrás.

4. Csúszás-kúszás, mászás különböző tempóban

- a) különböző irányokba, majd irányváltatással,
- b) különböző szélességű és formájú helyeken és tárgyakon (mászóka, fa)
- c) különböző tárgyak megkerülésével, átmászásával.

Egyensúlygyakorlatok

- 1. Állás: a.) állás lábujjon - sarkon állás
b.) állás egy lábon.
- 2. Egyensúlyozó járás: padon, földre helyezett szivacsos, stb.
- 3. Kúszás egyenes padon
- 4. Body Roll hengergyakorlatok, különböző sportok, (roller, breik, korcsolya, stb.).
- 5. Forgások, fordulatok, testhelyzet változtatások.

Szem-kéz koordináció fejlesztése

1. Babzsák célba dobása változó nagyságú körbe, változó távolságról, különböző tárgyak fölött (szék, stb.)
Babzsák csúsztatás két vonal közé,
Babzsák dobás vízszintes és függőleges célra.
2. Karika-dobás változó irányokba, vízszintes, függőleges célra, változó távolságról.
Kugli-játék.
3. Labdajátékok: dobás és elkapás nagyobb, majd kisebb labdákkal változó távolságról, labda célba ütése bottal
4. Függeszkedés: átfogással tovahaladás.

Szem-láb koordináció fejlesztése

1. Ugrókötéllel; kötél fölött átvgrás, változó magassággal.
2. Karikába különböző lábakkal belépés, kilépés, beugrás, kiugrás.
3. Lábbal különböző formák rajzolása, alkalmi felületeken, homokba, padlóra, lábvujjak segítségével tárgyak megfogása, megemelés, áthelyezése.⁽³⁷⁾
4. Ugróiskola, egyszerűbb és nehezebb formában.

Finommotorika fejlesztése

1. Gyurmázás (elsődlegesen az anyag tapintásos megtapasztalása, latszés szerinti formák, alakzatok kialakítása).
2. Építőjátékokkal építés (összerakás, kirakás, eleinte minél nagyobb elemekkel, majd fokozatosan kisebbekkel).
3. Papírhajtogatás - papírfűzés, mintaalakítás.
4. Puzzle-játékok összerakása, fokozatosan növekvő elemszámokból.
5. Mintakirakás lyukas-táblán, egyszerűbb formáktól a bonyolultabbig.
6. Vágás, domború vagy előrerajzolt mintákkal, kevésbé bonyolult formától a nehezebbekig.
7. „Papír-ceruza” feladatok
 - a) rajzolás, festés nagy felületre (ujjal, zsírkrétával, színes ceruzával, ecsettel, szivaccsal, stb.),⁽³⁸⁾
 - b) sablonok kiszínezése kiugró hátlaapon,
 - c) sablonok nélküli színezés, a különböző formák előrerajzolt mintáinak átírása.
8. Kéziszergyakorlatok.

Testsémafejlesztés

A testrészek ismerete

1. Önmaga felismerése és azonosítása ütkörgyakorlatokkal, játékos mondókákkal, jellegzetes külső tulajdonságainak megtanulásával (haj-, szemszín, kicsi-nagy ...).
2. Tevékenységek a testrészek megismerését előzve
 - a) testrészek megérintése és megnevezése a felnőtt által

- b) a gyermek megismeri saját testén az érintést és megnevezést
 - c) utasításra a gyermek megérinti és megnevezi a testrészt
 - d) a felnőtt megnevezi, és a gyermek megérinti a másik gyermek testrészét az előzők megismerése csukott szemmel. Célszerű a főbb testrészekkel kezdeni, begyakorolni és csak ezután a testrészek részeinek hasonló módon való begyakorlása ...
3. Meghatározott testrészekre koncentráció
- a) különböző testhelyzetekben (hason, hanyatt-fekve, ülve, állva, térdepelve) megtalálni a megnevezett testrészt, megérinteni és megnevezni, mozgásokat végezni.
 - b) valamilyen tárgyat megérintve, ráülve, ráállva, átbújva rajta megtapasztalni a különböző testhelyzeteket a testrészek és a tárgyak (környezet) viszonylatában.

A test személyi zónájának alakítása

1. Az „oldalasság” tanítása

- a) színes szalaggal (gumi pántal) megjelölni a jobb-bal oldali, kézen, lábon,
- b) különböző mozgásfeladatot teljesíteni jobb-bal kézzel, (labdát gurítani, babzsakot dobni, karikát felemelni, stb.)
- c) lábra hasonló gyakorlatok: labdarúgás, ugrálás, emelés, stb.

2. A test elülső és hátulsó részének megismerése játékos mozgásos feladatokkal:

- a) az eszköz helyezzék maguk elé, hátuk mögé,
- b) feküdjenek a hátukra, forduljanak hasra.

3. A test függőleges zónájának megtanítása:

- játékeszközök (karika, labda, babzsák) emelése a fej fölé, lehelyezése a lábra, vagy a lábak elé.

4. Az előző (1., 2., 3.) gyakorlatok elvégzése csukott szemmel.

5. Adott tárgyakhoz viszonyított testhelyzetek gyakorlása (szék, pad, asztal alkalmazható).

- a) állj elé, mögé, rá, mellé, közé, rássz át, stb.
- b) ülj elé, mögé, rá, alá, mellé, közé, stb.
- c) térdepelj elé, mögé, rá, mellé, közé, stb.
- d) feküdj elé, mögé, rá, mellé, közé, stb.
- e) guggolj elé, mögé, rá, mellé, közé, stb.

Testfogalom

A testrészek tudatos ismerete, a test és testrészek funkcióinak tudatos ismerete. A fejlesztés a testrészek ismerete szerint történik, nagyobb hangsúlyt adva a funkcióknak, a nyelvi megfogalmazásoknak.

1. Játékos gyakorlatok: megnevezett testrészekhez megmondani a funkcióját.
2. A funkció megértése után felismerni a testrészt: lokalizálni, megmutatni önmagán és másokon, megszámolni.
3. Képen, rajzon felismerni az egyes testrészeket, a hiányzókat megszámolni
4. Részekből összeállítani az emberfigurát.

Az egyes testrészek fejlesztésére alkalmas mozgások

1. Fej

- a) **fejfördítés és fejkörzés, fejbicecentés, stb.**
- b) **csukott szemmel megérinteni a szemeket, füleket, orrot, haját, szemöldökét, váltott kézzel és egyszerre mindkét kézzel,**
- c) **csukott szemmel a fej fordítása egy adott hang irányába, majd már előre ismert helyzetű tárgy felé.**

2. Törzs

- a) **törzsfördítés lazán leengedett karral, illetve oldalsó- majd mellső középtartásban tartott karokkal, csipőre tett kézzel.**
- b) **a karokat magas tartásba emelve törzshajlítás balra és jobbra, előre és fől.**

3. Karok

- a) **karkörzés előre és hátra,**
- b) **karok helyzetének utánozása,**
- c) **oldalsó középtartásban nyújtott karral tölcserkörzés először kis, majd nagy kör mentén,**
- d) **különböző karlengetések ritmusra,**
- e) **oldalsó vagy mellső középtartásból a kéz csipőre helyezése,**
- f) **oldalsó középtartásból karkeresztezés, majd ismét kinyújtás,**
- g) **kark húzás és tolás, páros munka.**

4. Ujjak

- a) **a kéz ökölbe szorítása,**
- b) **az ujjak ide-oda mozgatása,**
- c) **ujjak egyenkénti mozgatása ritmusra,**
- d) **a mozgások változatai mindkét kézzel, majd váltva.**

5. Lábak

- a) **a padlón fekve lábemelés, először páros láb, majd váltott láb emelése gyorsan és lassan,**
- b) **a padlón fekve lábkörzés a kis köről a nagyig és vissza,**
- c) **állva láblengetés előre, hátra, oldalra és le,**
- d) **térdhajlítás és nyújtás, miközben a kezet a combon tartjuk,**
- e) **padlón ülve a lábak hajlítása és nyújtása, páros láb emelése és leengedése,**
- f) **törzshajlítás bokafogással,**
- g) **szökdelés, ugrálás,**
- h) **szökdelés váltott lábbal, láblengetés,**

6. Lábak és lábujjak

- a) **sarokemelés és leengedés,**

- b) a lábfej visszafeszítése (az ujjak emelése, „pipálás”),
- c) járás sarkon és lábujjon,
- d) a külső talp-élen járás, a kartartás törzs mellett,
- e) ugrálás páros lábbal, egyik, másik lábon, váltott lábon,
- f) hanyatt fekve vagy állva a lábbal vagy a nagylábujjal rámutatni adott célpontra,
- g) babzsák fölmarkolása lábujjal.

Néhány gyakorlatot ezek közül lehet zenére is végezni.

Észlelésfejlesztés (percepciófejlesztés)

Az észlelés pontosabb működését 3-4 éveseknél elsősorban a mozgás és testséma fejlesztésén keresztül érhetjük el. 5-6 éveseknél már célzott, direkter fejlesztés is szükséges.

A látott, hallott, tapintott dolgok mindkét szakaszában természetes velejárója a nyelvi fejlesztés, a nyelvi kifejezések megtanítása, a szókészlet bővítése.

A tanulási helyzetek többségében a vizuális észlelés összekapcsolódik valamilyen nyelvi (auditív) és motoros tevékenységgel.

Vizuális (látás) fejlesztés

Az olvasás elsősorban a jól funkcionáló balról jobbra irányuló szemmel követés és a finom szemmozgás ellenőrzésének függvényeként alakul. Célszerű, hogy a gyermekek gyakorolják a szemmozgás kontrollját.

1. A szemmozgás tudatos kontrolljának kialakítása és erősítése. Mozgó tárgyak követése: balról jobbra, jobbról balra, fel, le, kör, diagonális, stb. irányba. A fej mozdulatlan marad, csak szemmel követi a mozgás irányát a gyermek. Könnyítésül kezdetben végtagmozgással is kísérheti, amely egyre kisebbedő, finomodó karra, kézzel, ujjal. Az iránykövetést kísérje az irányok verbális megjelölése.
2. A szem fixációs működésének erősítése:
 - a) ismert játékok vagy használati tárgyak közül egy kiemelése és annak fixálása 10 mp-ig (fel-le moogatjuk).
 - b) Egy ismert tárgy nak, tárgy ké pé nek egy részletét megkeresni, és azt fixálni 10 mp-ig.
A perifériás látás gyakorlására is igen alkalmas, ha a gyermeknek ilyen megfigyelési feladatot adunk.
3. Vizuális zárttság - egészlegesség észlelésének alakítása: Mi hiányzik?
 - a) Ismert tárgyak, eszközök csoportjából egy elem kiemelése.
 - b) Ismert tárgyak, eszközök egy részletének hiányát felismertetni.
 - c) Hiányos képek felismertetése, mi hiányzik róla, mit ábrázolhat?
 - d) Rejtett figurák megtalálása.
4. Vizuális időrendiség felismertetése: képeken elmesélt történetek kirakása: mi történt először, ... mi következik?

5. Vizuális ritmus: a legkülönbözőbb vizuális minták folytatása.
 - a) tárgyakból kirakott - gyöngyök, kockák, rudak, kártyák - minták folytatása
 - b) rajzos - képi - minták elrendezése (fekvő alak ..., ülő alak ..., álló .., járó)
 - c) sorminták rajzolása.
6. Vizuális helyzet - pozíció felismertetése:

(négymezős tábla) (pl. matematika foglalkozáson a szimmetria)

 - a) mágnes-táblán a nevelő elhelyez egy alakzatot adott mezőbe,
 - b) a gyermekek sajátjukon ugyanoda helyezik azt,
 - c) az alakzatokat adott mezőben, más pozícióba elforgatni.
7. Vizuális memória fejlesztése:
 - a) egyszerű testmozgást, bemutatás után emlékezetből leutánozni,
 - b) vizuális mintát rövid bemutatás után felismerni, felsorolni, kirakni, stb. (fokozatosan növelhető az elemszám és a bemutatás idejének csökkentése).

Az alaklátás és formaállandóság fejlesztése

1. A lehető legtöbbféle alak-, forma-, méret motoros kialakítása:
 - a) Formaalkítás mozgással (járás, futás, mászás, ugrás segítségével; felső végtagokkal való kialakítással, létrehozása testtel, testrészszel).
 - b) Padlóra rajzolt különböző alakzatok körbemozgása, végigmozgása.
 - c) Padlóra rajzolt alakzatok (különböző formák vagy azonos alakzatok más-más méretben) felhasználása különböző mozgásos feladatok elvégzésére.
2. Különböző tárgyak, alakok, formák, méretek felismertetése a gyerekek környezetében: bemutatása azonos megkeresése, párosítási, csoportosítási feladatok (lottó, dominó, memória-kártyák).
3. Adott vizuális minta kirakása: forma, méret, szín szempontjából különböző minták kirakása. (lyukas tábla, de alkalmazásában a fokozatosság elengedhetetlen: egyszerűbb formáktól a bonyolultabbig, először egyetlen szempont figyelembevételét követelve, pl. csak szín, vagy csak forma stb, kevesebb elemtől az összetettebb formákig.)
4. Minták rajzolása, festése.
5. Részekből különböző alakzatok összerakása.
6. Folt kiegészítése képpé.

A tapintásos - sztereognosztikus - észlelés fejlesztése

1. Az alapvető gyurmázási technikák megtanítása: gömbölyítés, sodrás, lapítás, mélyítés, mintázás gyakorlásával plasztilin, agyag, nedves homok felhasználásával.
2. Különböző formák, méretek alakítása minta után.
3. Különböző formák, méretek megváltoztatása. „Varázsoljuk el!”
4. Ritmikus sorominta készítése, a minta folytatása.

Az említett fejlesztési módoknál fő hangsúly a tapasztalatos tapasztalatszerzésen van. A vizualitás is jelen van, hiszen a kialakított formát látja is, vizuális benyomásokat szerezhet.

A taktilis csatorna fejlesztése a vizualitás kizárásával:

- „Érzékelő zacskó”, „Elvarázsolt zsákocskó”.

a) Pusztán tapintással felismerni a tárgyakat! Mi lehet? Milyen? Mérete, formája, felülete, anyaga, stb.

b) A tapintással felismert dolgokat: párosítani, sorba rendezni fokozatok szerint, csoportosítani egy-egy minőségi jellemzőjük alapján.

Mozgásos (kinesztetikus) észlelés fejlesztése

1. Behunyt szemmel a gyermek bizonyos mozgásokat végez az óvodapedagógus segítségével: kézzel (kört ír le a levegőbe, stb.), lábbal (lépés előre, hátra, stb.) nyitott szemmel mozgásokat megismétel.

2. Hátra rajzolt formát kell mozgással megismételni, képi formáját felismerni

A térészlelés - térbeli viszonyok felismerésének fejlesztése

1. Az alapvető téri irányok megismerése saját testrészeinek közvetítésével:

a) Rácsos papíron, szögös táblán, lyukas-táblán a két oldal megkülönböztetése nélkül a mellé helyezett kéz segítségével, a középvonal megjelölésével.

b) A jobb-bal oldalirányok begyakorlása kiszínezéssel, színes korongok kirakásával.

c) A négy fő iránymozgó megismertetése az említett módon.

2. Térbeli irányok, viszonyok megismertetése a körülötte lévő tárgyakkal:

a) Ismert játékeszközök kirakásával a négy irány gyakoroltatása.

b) A tárgyak egymáshoz való viszonyának megismertetése, mágneses táblán való kirakás, elhelyezés segítségével. (mellette, előtte, mögötte, alatta, felette)

c) Függőleges és vízszintes sorok kirakása különböző színekből, formákból.

d) A fentiek segítségével a szögek (sarkok) érzékeltetése.

3. A téri viszonyokat jelölő verbális kifejezések megtanítása.

A hallási észlelés (auditív) fejlesztése

A hangzási analízis-szintézis fejlesztése

1. Figyeltessük meg, milyen hangot hallunk mikor egy ember sóhajtot, vagy tüsszent, különböző hangok működnek bennük. Figyeljünk a természet hangjaira.

2. Az óvodapedagógus által bemutatott ritmus letapsolása vagy lekopogása. Kezdetben szabályos ritmusokat használunk, majd később szabálytalan ritmusokat.

3. Ritmusvisszaadás csukott szemmel.

4. Mondjunk olyan szavakat, amelyek azonos hangzókkal kezdődnek, pl. baba, bögre, bogár, béka, róka, rózsza, stb.

5. Hány szót tudsz felsorolni, melyek úgy kezdődnek: ma..., te..., si..., sih.
6. A megadott betűhangokból vagy fonémákból olyan, általuk ismert szót kell alkotniuk, amelyek tartalmazzák ezeket.
7. A hallott szó utolsó hangzójával kell kezdődnie a következő szónak (szó-lánc játék).

A keresztlesetornák fejlesztése

1. Vizuális-tapintásos interszenzoros működések fejlesztése:
 - a) Tapintással exponált (felismert) tárgyat kell keresnie a vizuális mintákban.
 - b) Vizuálisan felismert tárgyat mintául véve, ki kell keresnie tapintással az „érzékelő zacskóból”.
 - c) Egyre finomabb különbségek felismerettségével gyakoroljuk a kétféle ingermodalitás átfordítását.
2. Vizuális-auditív interszenzoros működés fejlesztése:
 - a) Mutassunk a gyerekeknek ismert tárgyakat, állatok képét, különböző hangforrások vizuális képét, és a megszólaltatott hanganyagban ismerje fel az adott hangforrás képét.
 - b) „Figyeljünk a hangokra!” A hallott hanganyaghoz keresse a hangforrást, „minek a hangja?”. (társak megszólaltatása, hangukról felismerettség)
 - c) Auditív memória fejlesztése: dallamtöredék megismételtetése, különböző hangok megismételtetése, majd a hangforrás keresetelése.
3. Vizuális kinezetikus interszenzoros működés fejlesztése:
 - a) Bekötött szemű gyermek kezével formát rajzoljon a levegőbe és a hátára rajzolt formát felismerje a vizuális mintában.
 - b) Mozgásos élményanyag, forma felismerése vizuális mintában, verbálizálva a formát.
 - c) Vizuális-kinezetikus megközelítés: a későbbiekben a betűk vagy szavak közötti finom különbségek megfigyeltetésére, észrevétetésére is használható.
4. Hallási-tapintásos interszenzoros működés fejlesztése:

A gyerekeknek elmondással jellemezni kell azt a tárgyat, amit tapintás útján felismert és azonosított, vagy meg kell találnia tapintás útján azt a játékot vagy alakot, amit egy másik személy jellemez.
5. A szem-kéz koordináció fejlesztése.

A szem-kéz koordináció fejlesztésének finommotoros kontroll fejlettségével való összefüggését a Mozgásfejlesztés című fejezetben is tárgyaltuk. A következő szemmozgáshoz szükséges tevékenységekről pedig a percepció fejlesztésénél beszéltünk. Számos gyermek úgy érkezik az iskolába, hogy ezek a készségei megfelelően fejlenek ahhoz, hogy képesek legyenek alakok lemásolására, egyszerű képek rajzolására és festésére, s talán még ahhoz is elég fejlettek ezek a készségek, hogy elkezdjen írni tanulni. Fontos tehát felmérnünk, hogy melyik gyermeknek van szüksége ilyen jellegű fejlesztésre.

Verbális fejlesztés

1. A tárgyak megnevezése

A lakásban, az óvodában és a közvetlen környezetben található tárgyak megnevezése:

a) Ruházat:

Zokni, trikó, cipő, papucs, csizma, nadrág, farmernadrág, ruha, szoknya, ing, blúz, nyakkendő, kardigán, pulóver, dzseki, kabát, anorák, esőkabát, mellény, bugyi, fürdőruha (testséma)

b) Testrészek:

törzs, fej, arc, szem, fül, orr, száj, ajak, fogak, nyelv, szemhéj, szempilla, szemöldök, homlok, haj, áll, orca, orlyuk, nyak, váll, mellkas, gyomor, kar, kéz, ujjak, hüvelykujj, könyök, csukló, tenyér, köröm, ujjperek, derék, csípő, lábszár, lábfej, sarok, comb, hát, térd, (testséma).

c) Cselekvések:

sétál, gyalogol, mehetel, szalad, szökdécsel, ugrándozik, lép, áll, elindul, mozog, elkezd, megáll, ül, fekszik, térdel, esúszik, (fel) mászik, kúszik, siklik, megcsúszik, csavar, hajlít, görbit, vágat, görbül, elterül, elnyúl, elernyed, kanyarodik, felemel, leenged, lehúz, lesüllyeszt, lehalkít, torpít, beborul, pipiskedik, előrehalad, hátrál, taszit, hajt, húz, von, ül, ránt, dob, visszapattan, fog, rüg(rugdalozik), keresztez, megfordul, fon, sodor, fordít, bukfecezik, esöppen(t), koppint, tapsol, kiabál, füttyöl, izog-mozog, nyit, zár, dörzsöl, esurag, morajlik, tétovázik, sűrög-förög, mormol, beszélget, cseveg, fecseg, figyel (testvázlat nagy és finommozgások).

2. Térbeli viszonyok

a) Irányok:

fönt, lent, alatt, át, keresztül, fel, hátra, fölött, fölé, rá, felé, előre, oldalt, jobbra, balra, végig, mindenfelé, körös-körül, felől, után, körül, köré, közel (valamhez), messzire, távol valamitől, emelkedő, felfelé haladó, süllyedő, lefelé haladó, közelebb, távolabb, keresztben, magasabban, alacsonyabban. (Nagy és finommozgás készségek, testséma, lateralitás, vizuális diszkrimináció, sorozatba rendezés, stb.).

b) Helyzet:

-on, -en, -ön, -ról, -ről, -ből, -ből, -ban, -ben, kívül, belül tetején, alján, közepén, középpontjában, közön, fölé, felett, alá, lent, alul, alatt, lejjebb, le, túl, át, keresztül, előtt, mögött, mellett, együtt, valamire vonatkozóan, vízszintesen, magasán, alacsonyan, balról, jobbról, első, második, stb., utolsó, itt, ott, kívül, belül. (Nagy és finommozgások, testséma, lateralitás, időbeli sorrendiség, sorozat.)

c) Idő:

tegnap, ma, holnap, tegnapelőtt, holnapután, legközelebb, múltkor, most, után, előbb, később, hamarosan, nappal, éjszaka, délelőtt, délután, este, hét, hónap, év, tél, tavasz, nyár, ősz, húsvét, karácsony, kezdődik, befejeződik. (Időbeli sorrendiség, nagy és finommozgások.)

3 Osztályozás

a) Alapformák:

kör, körül, körbe, négyzet, téglalap alakú, ovális, **hurkos**, háromszögletű, kereszt, csillag, négyoldalú, vonal, pont, egyenes, görbe vonalú, cikeakk. csúcs, sarok, oldal, él, hajlás, ferde.

Az említett kifejezéseket mindig manuális, mozgásos **tevékenységek**hez kötötten használjuk.

b) Alapszínek:

piros, **kék**, **sárga**, zöld, fekete, fehér, barna, narancssárga, rózsaszín, bíbor (ibolya).

c) Méret, hasonlóság, különbözőség, ellentétesség:

nagy, **kicsi**, hatalmas, apró, **több**, kevesebb, gyors, lassú, sebes, magas, alacsony, kövér, sovány, széles, keskeny, alsó, felső, hangos, halk, csendes, édes, savanyú, kellemes, érdes, finom, tele, üres, nehéz, könnyű, lagy, **kemény**, azonos, különböző, hasonló, **eltérő**, világos, sötét, az összes, néhány, elég, egyenlő. (Sorozat, auditív-vizuális diszkrimináció, tapintás, gondolkodás, alap számfogalom.)

X.2 Ismerkedő-lap

A gyermek vezetéknéve:
keresztneve:
születési helye:
születési ideje (év, hónap, nap):

A családra vonatkozó adatok

Apa vezetékné és keresztnéve:
foglalkozása:
iskolai végzettsége:
Anya leánykori neve:
foglalkozása:
iskolai végzettsége:

Együtt élnek-e a szülők? igen nem

Ila nem, milyen kapcsolatban állnak a gyermekkel? (szülők, nevelőszülők)

Testvérek neve:	életkora:	foglalkozása:
.....		
.....		
.....		
.....		

Testvérei egészségesek-e?

Milyen kapcsolata van a családnak, gyermeknek a nagyszülőkkel?

Ila a gyermek nem lakik szüleivel együtt, ki neveli?.....

Mióta?

Lakáskörülmények (tulajdonjog, komfortfokozat, szobaszám, négyzetméter, lakók száma):

Van-e a gyermeknek olyan önálló helye (szoba, sarok, asztal), ahol zavartalanul tevékenykedhet?

Kivel oszítja meg szobáját?

A gyermek korai fejlődésére vonatkozó adatok

1. A terhességgel kapcsolatosan:

◊ A házasság hányadik évében született a gyermek?.....

◊ Hányadik házasságból?.....

◊ Az anya hányadik terhessége volt?

◊ Az anya egészségi állapota a terhesség alatt:.....

- ◊ Szedett-e az anya gyógyszert?Mit?
- ◊ Sima, vagy veszélyeztetett volt-e a terhesség?.....
- ◊ Fektették-e a terhesség alatt?Mettől - meddig?
- ◊ Voltak-e rosszullétei?.....
- ◊ Dohányzott-e a terhesség alatt?.....

2. A szülésről:

- ◊ Hányadik szülés?
- ◊ Időre, vagy korábban született a gyermek?
- ◊ A szülés lefolyása: sima - könnyű, nehéz, fogós
- ◊ Azonnal felsírt-e?Kell-e élesíteni?
- ◊ Mennyi ideig volt sárga?Kell-e kék fénnel kezelni?
- ◊ Kell-e véreserét alkalmazni a gyermeknél?Ha igen, miért?
- ◊ Oxigént kapott-e ?
- ◊ Apgar értéke a születéskor:
- ◊ Egyéb:

- ◊ Az újszülött súlya:Hossza:

3. A csecsemőkorai fejlődés jellemzői (0 - 1 éves korig):

- ◊ Szoptat-e?Meddig?
- ◊ Mikortól kapott az anyatej mellé kiegészítő táplálékot és mit?.....
- ◊ Jó alvó volt-e?Ha nem ringatták, simogatták-e?
- ◊ Sokat sírt, vagy keveset?
- ◊ Milyen betegségei voltak az első évben?
- ◊ Voltak-e magas lázai?
- ◊ Került-e kórházi kezelésre sor? Mikor? Miért?
- ◊ Milyen fertőző gyermekbetegségen esett át?
- ◊ Betegsége alatt ki pondezta?
- ◊ Érte-e valamilyen baleset, sérülés? Mikor? Milyen kezelést kapott?

4. Fejlődési jellemzői

- ◊ A gyermek mozgásfejlődésével kapcsolatban volt-e bármilyen problémája?
Ha igen, akkor mi?
- ◊ Hasra fordulás ideje:
- ◊ Mikor kezdett mászni?
- ◊ Mikor állt fel önállóan?
- ◊ Mikor kezdett önállóan járni?
- ◊ Első értelmes szava:

- ◊ Mikor kezdett mondatokban beszélni?
- ◊ Volt-e, van-e beszédhibája? Ha igen milyen jellegű?
- ◊ Jobb kezét, vagy balkezét használja gyakrabban?
- ◊ Balkéz használata esetén történt-e kísérlet az átállításra?
- ◊ Járt-e bölcsődébe? Mennyi idős korától?
- ◊ Könnyen megszokta-e a közösséget? Ha nem, ez miben nyilvánult meg?
.....
- ◊ Egészséges-e általában?
- ◊ Fáradékony-e általában?
- ◊ Mennyit alszik naponta (ebéd után + éjszaka)?
- ◊ Alvása nyugodt, vagy nyugtalan?
- ◊ A gyermek étkezésével kapcsolatos közlendők (jó evő-e, mit szeret, mit nem, stb.):
.....
- ◊ Allergiás-e ételre, italra, vagy bármi egyébre?
- ◊ Véleménye szerint gyermeke:
 nyugodt, vagy élénk
 zárkózott, vagy közlékeny
 lassú, vagy gyors
 kiegyensúlyozott, vagy kiegyensúlyozatl
 an
 szófogadó, vagy engedetlen
 kötelességtudó, vagy felelőtlen
 alapos, vagy felületes
 érzékeny a dorgálásra, vagy nem
- 5. Egyéb észrevételek:
- ◊ Ki, mikor és milyen módon szokta jutalmazni, dicsérni?
- ◊ Ki, mikor és milyen módon szokta büntetni?
- ◊ Mivel lehet rá hatni leginkább?
- ◊ Van-e valamilyen nevelési problémájuk?
- ◊ Van-e idejük beszélgetni a gyermekkel? igen ritkán nem
- ◊ Mivel tölti a szabadidejét leggyakrabban a család?
- Hétköznapi:
- Munkaszüneti napokon:
- ◊ Mi közölné még velünk gyermekével kapcsolatban?
- ◊ Van-e gyermekének bármilyen egészségügyi problémája (lázgörcs, allergia, krupp, stb.):
.....
- ◊ A családi körülményekben, család és gyermek kapcsolatában bekövetkezett változások (dátum, esemény):

Köszönjük, hogy a lap kitöltésével hozzájárulnak ahhoz, hogy pedagógusaink megismerjék gyermeküket. Az itt közölt adatokat és tényeket csak a gyermeket gondozó óvodapedagógusok ismerik meg és hivatali titokként kezelik.

Szöveges értékelés, további fejlesztési feladatok

Gyermek neve, születési idő: _____

1. Szociális képességek

Értékelés:

Fejlesztés:

2. Értelmi képességek

Értékelés:

Fejlesztés:

3. Verbális képességek
Értékelés:

Fejlesztés:

4. Testi képességek
Értékelés:

Fejlesztés:

X.3 Gyermekek fejlődésének nyomonkövetése

Gyermek csoportja jele					
Születési dátuma:		K 2,5-4	KO 4-5	N 5-6	NN 6-7
MOZGÁSEJLETTÉSG					
		K	KO	N	NN
Nagymozgás	Járás lépcsőn váltott lábbal lefelé				
	Futás egyenlőre				
	Futás tempóváltással				
	Kúszás (X)				
	Mászás (X)				
	Nyúlási ugrás				
	Szökdelés páros lábon, helyben				
	Szökdelés egy lábon				
	Egyensúlyozás egy lábon 10-ig				
	Labda eldobás				
Finommotorika	Ujjac csuklikus ökolbe zárása				
	Ujjak széttárasa				
	Fűzés				
	Ujjakkal szortu éntteni				
	Küvelykujjat				
	Ujjak kis ujjal kezdődő				
	gördülékeny tenyérhe zárása				
	Ujjak megnevezése és azonosítása csukott szemmel				
	Helyes ceruza fogás				
	Oldalisági dominancia kialakult				
Dominancia					
Szem	Távra nézés				
Kéz	Melyik kezében fogja a ceruza?				
	Melyik kézzel rajzol?				
Láb	Rögös lábbal				

ÉRZELMI ÉS SZOCIÁLIS FEJLETTSÉG		K	KÖ	N	NN
Kapcsolatteremtés felnőttekkel	Kezdeményező				
	Elfogadó				
Kapcsolatteremtés társakkal	Kezdeményező				
	Elfogadó				
Beilleszkedés tevékenységbe	Bekapcsolódó				
	Kezdeményező				
	Irányító				
Feladat megértés, feladattartás	Megérti				
	Önállóan teljesíti				
	Elmelyíti, kiértékel				
Érzelmi élete	Kiegyensúlyozott				
	Kudarctűrő képessége kialakult				
Önállóság	Konfliktuskezelésben képes megoldásra törekszik				
	Személyi kontaktus nélkül teljesít				
	Motivált a jó megoldásra				
	Feladatmódozata kialakult				
	Szociális szabályrendszer elfogadja, betartja				
Közösséghez való alkalmazkodás (szociális érettség)	Szociális szabályrendszer elfogadja, betartja				

Gondozási fejlettségmérő, egészséges életmódra nevelés		K	KÖ	N	NN
Testápolás	Tudja a tisztálkodás sorrendjét				
	Tisztaság iránti igénye kialakult				
	Örül önállóan főznie				
Öltözködés	Szobatisztaság				
	Tudja az öltözes sorrendjét				
	Korának megfelelően önállóan öltözködik				
Étkezés	Öltözködési igényes				
	Helyes evőeszközfogása kialakult				

Evőeszköz betárolása	2			
szája ele				
Külső érkező szabályait				
betartja				

		Játéktevékenység			
		K	KÖ	N	NN
Gyakorló játék	Játékra tanázásra épül				
	Önállóan is kitalál játékok				
Konstruáló játék	Egyszerű építményeket alkot				
	Bonyolultabb alkotásokat készít, reprodukál				
	Kreatív, különböző anyagokat, eszközöket kombinál				
Szerep játék	Részt vesz benne, utánoz				
	Szerepet vállal, képes az együtt játszásra				
	Megszervezi a játékot, visszatér hozzá, eszközöket készít, továbbfejleszti				
Dramatizálás, bábozás	Önállóan kézbe veszi az eszközöket				
	Cselekvést, történetet jelenít meg				
	Társakkal együtt: mesetársadatok előadására is képes				
Szabályjáték	Felnőtt segítségével				

betarja	a		
szabályt			
Ismeri a szabályt, lefordítás esetén is betarja			
Új szabályokat, saját játékot alkot			

ÉRTelmi Fejlettség

		K	KÖ	N	NN
Általános tájékozottsága	Tudja a nevét				
	Tudja az életkorát				
	Tudja szülei nevét				
	Tudja testvérei nevét				
	Tudja születési idejét				
	Tudja a lakcímét				

Tájékoztató

Festlegung

Kis csoport	Féj	Hát	Arc	Szem	Száj	Orr	Tül	Kéz	Láb
Középcsoport	Nyelv	Nyak	Kézfe	Tenyér	Ujjak	Mel	Kar	Térd	Váll
Nagy csoport	Törzs	Mellkas	Térdhajlat						

	Boka				
	Lábfej				
	Derec				
	Csukló				
	Könyök				
	Áll				
	Homlok				
	Szemöldök				
	Csípő				
	Ujjai	nevére			
	ismeri				

		Tájékozódás			
		K	KÖ	N	VN
		Térben			
Kis csoport	Fent				
	Lent				
	Föl				
	Előre				
	Hátra				
Közepescsoport	Le				
	Alatt				
	Felül				
	Főle				
	Mellé				
	Mellett				
	Alá				
	Möré				
Nagy csoport	Elé				
	Jobb				
	Bal				
	Között				
	Jobbra				
	Balra				
	Tul				
	Köze				
	Kívánságra tud irányt változtatni				
		Síkban			
	Fent				
	Lent				
	Előtt				
	Mögött				
	Alatt				
	Felül				
	Mellett				
	Között				
	Jobb oldalán				

Kézemen mutatom a számokat, mondja meg mennyit lát.	7, -, 6, 2, 5 10, 5, 8, 4, 9				
Mennyiségmegmaradás - állandóság kialakult	(3,5,6 db)				
Képes a számlálást összerendezni az ujjai mozgásával					
Figyelem					
Figyelem motivációval fenntartható (10-15-20-25 percig korosztályonként)					
Figyelem tartós, koncentrált					
Monotonitás tűrése kialakult					
Észlelés					
Vizuális észlelés					
		K	KÖ	N	VN
Tárgyak csoportosítása	Szín szerint Forma szerint Méret szerint				
Alakítás, vizuális differenciálás	Hasonlóság felismerése Különbözőség felismerése Geszalt látás Rész-egész				
Rövidtávú vizuális memória	3,4,5 vagy több elemkorosztály szerint				
Szerializálás	Kicsi: 2 elem Köz: 3 elem Nagy: rajz, 3 elem, különböző forma, és szín				
Audatív észlelés					
Rövidtávú audatív memória	baba, csoki, ház, papucs, kesz, cica, szánkó, virág, alma, hajó, tűzoltó, olló 3,4,5 vagy több szó				
Hosszútávú audatív memória	Korosztályának megfelelő verset elmond				
Paralógiai kódolás					

Képes szótagolásra	2-1-5 szótag					
Szó eleji hangot le tudja választani						
Szó végi hangot le tudja választani						
Képes a hang helyét a szóban meghatározni						
Képes szavakat hangokra bontani						

VERBÁLIS KÉPESSEGEK		K	KÖ	N	NN	
Érthetően beszél						
Tömönlatokat használ						
Bővített mondatokban beszél						
Osszerült mondatokban helyes nyelvhasználatat társalog						
Képalvasás	Felsorol					
	Egyszerű eseményt megnevez					
	Osszefüggéseket felismer					
Szólóélete életkorának megfelelő						
Kérést, kérdést megérti						
Gyűjtő fogalom alá tud rendezni						

X.4 Óvodánkban létrejött szellemi alkotások jegyzéke

1992.

1. Balázsné Szűcs Judit: **Miből lesz a cserebogár?** (Alex-Typo Bp. 1992.)
2. Kuhn Gabriella - Páli Judit - Pintér Éva - Porkolábné dr. Balogh Katalin - Aradi u. óvoda óvodapedagógusai: **Kudarc nélkül az iskolában** (Alex-Typo Bp. 1992.)
3. Szaitzné Gregorits Anna: **Világunk hangjai I.** (Alex-Typo Bp. 1992.)
4. Szaitzné Gregorits Anna: **Természet és társadalom** (Novum Szeged, 1992) (Játéklapok átdolgozott)
5. Tóth Ágnes: **Játsszunk matematikát** (Novum Szeged, 1992.) (Játéklapok átdolgozott)

1993.

1. Maróthy Erzsébet: **Hangok kockája** (Alex-Typo Bp. 1993.)
2. Szaitzné Gregorits Anna: **Természet és társadalom** (Novum Bp. 1993.) (Játéklapok)
3. Tóth Ágnes: **Játsszunk matematikát** (Novum Bp. 1993.) (Játéklapok)

1994.

1. Biró Antalné szerkesztése: **Pszichológiától Pedagógiáig I.** (Alex-Typo Bp. 1994.)
2. Tóthszőlősyné Varga Tünde: **Mozgásfejlesztés az óvodában** (Magánkiadás 1994.)

1995.

1. Szaitzné Gregorits Anna: **Család és környezet** (Novum Bp. 1995.)
2. Tóth Ágnes: **Gondolkodás és matematika** (Játéklapok) (Novum Bp. 1995.)

1996.

1. Páli Judit - Pintér Éva - Porkolábné dr. Balogh Katalin - Szaitzné Gregorits Anna - Aradi u. óvoda alkotócsoportja: **Komplex Prevenciós óvodai Program** (OKI adatbázis Bp. 1996.)

1997.

1. Balázsné Szűcs Judit - Kuhn Gabriella - Páli Judit - Pintér Éva - Porkolábné dr. Balogh Katalin - Aradi u. óvoda alkotócsoportja: **Komplex Prevenciós óvodai Program** (Kudarc Nélkül az iskolában) (Volán Humán R.T. Bp. 1997.)
2. Páli Judit - Szaitzné Gregorits Anna: **Természet és társadalom** (Novum Bp. 1997.)
3. Páli Judit - Tóth Ágnes: **Gondolkodás és matematika - új** (Novum Bp. 1997.)
4. Szaitzné Gregorits Anna: **Világunk hangjai I-II.** (Lobo Sand Bp. 1997.)

1998.

1. Balázsné Szűcs Judit: **Az ember aki óvodás** (Szort B.T. Bp. 1998.)
2. Balázsné Szűcs Judit: **Mibe illik? - kártyacsalád** (Szort B.T. Bp. 1998.)
3. Balázsné Szűcs Judit - Szaitzné Gregorits Anna: **Szabadon, játékosan, örömmel** (Szort B.T. Bp. 1998.)

1999.

1. Szaitzné Gregorits Anna: Csodálatos világ – környezetismereti játéklap gyűjtemény középső és nagy csoportos óvodásoknak (Novum Bp. 1999.)
2. Tóth Ágnes: Ennyi? Mennyi? Annyi! – matematikai játéklap gyűjtemény középső és nagy csoportos óvodásoknak (Novum Bp. 1999.)
3. Maróthy Erzsébet: Szó-tag-séta – anyanyelvi társasjáték (Novum Bp. 1999.)

2000.

1. Szaitzné Gregorits Anna: Kutassunk, keressünk – környezetismereti játéklap gyűjtemény középső és nagy csoportos óvodásoknak (Novum Bp. 2000.)
2. Tóth Ágnes: Játékok, rejtvények – matematikai játéklap gyűjtemény középső és nagy csoportos óvodásoknak (Novum Bp. 2000.)

2001.

1. Kitor Lászlóné – Tóth Ágnes: A varázsiige (Mesedramatizáció óvodásoknak és kisiskolásoknak) (Novum Bp. 2001.)
3. Szaitzné Gregorits Anna: Csodálatos világ (utánnnyomás) - környezetismereti játéklap gyűjtemény középső és nagy csoportos óvodásoknak (Novum Bp. 2001.)
4. Tóth Ágnes: Ennyi? Mennyi? Annyi! (utánnnyomás) - matematikai játéklap gyűjtemény középső és nagy csoportos óvodásoknak (Novum Bp. 2001.)
5. Szaitzné Gregorits Anna: Parsangtól Pünkösdig – tematikus versgyűjtemény (Novum Bp. 2001.)

2002.

1. Deményné Sente Éva írása a Mindig tudod, mit érez a gyermeked? című könyvben (Fabula Bt. 2002.)
2. Deményné Sente Éva cikke az Óvodavezetők IX. Kézikönyvében (OKKER Bp. 2002.)
3. Szaitzné Gregorits Anna – Maróthy Erzsébet: Nyár, nyár, napsugár – tematikus versgyűjtemény (Novum Bp. 2002.)
4. Szaitzné Gregorits Anna: Kép és betű - olvasást segítő kártyajáték (DM Millenium Kft. Bp. 2002.)

2003.

1. Tóth Ágnes: Most tanulok számolni – átdolgozás magyar nyelvre (Novum Bp. 2003.)
2. Deményné Sente Éva cikke az Óvodavezetők X. Kézikönyvében (OKKER Bp. 2003.)

2005.

1. Deményné Sente Éva cikkei az Óvodai Nevelésbe
- Ő is már csak emlék

- Nagy család az óvodában
- 2. Kífor Lászlóné - Tóth Ágnes: Nagy család az óvodában
(Novum Kft. 2005.)
- 3. Tóth Ágnes cikkei az Óvónők kincsesládájába (február, április)
 - Így élünk mi
 - Matematika a vegyes csoportban

2006.

1. Tóth Ágnes cikkei az Óvónők kincsesládájába (szeptember)
 - Kapcsolattartás a szülőkkel

2010.

1. Kífor Lászlóné – Szaitzné Gregorits Anna – Tóth Ágnes:
 - Kisokos (játéklapok 3-4 éveseknek)
 - Furfangos (játéklapok 5-6 éveseknek)
 - Fortélyos (játéklapok 6-7 éveseknek)
 (Novum Könyvklub Kft. 2011.)

2011.

1. Kífor Lászlóné – Szaitzné Gregorits Anna – Tóth Ágnes:
 - Észkerék (matematikai fejteendő feladatok)
 - Turmix (játékos környezetismeret)
 - Szópörgető (játékos anyanyelvi feladatok)
 - Mesekerék (játékos szövegértés, versek, mesék)
 (Novum Kft.)